

ZENEMŰVÉSZETI KÉPZÉSI ÁG SZAKJAINAK PÁRHUZAMOS AKKREDITÁCIÓS VIZSGÁLATA

AKKREDITÁCIÓS JELENTÉS

A MAB 2009/8/VIII/1/1-11. számú határozatai¹

**Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Bp.)
Debreceni Egyetem, Zeneművészeti Kar
Széchenyi István Egyetem, Varga Tibor Zeneművészeti Intézet (Győr)
Miskolci Egyetem, Bartók Béla Zeneművészeti Intézet
Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar
Szegedi Tudományegyetem, Zeneművészeti Kar
Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár)**

A látogató bizottság elnöke:

Dobszay László zenetudós, LFZE Egyházzene tanszék, prof. emeritus; MTA Zenetudományi Intézet, tudományos tanácsadó

Tagok:

Clapton, Nicholas énekművész, London-Oxford
Csalog Gábor zongoraművész, LFZE Kamarazene tanszék, egyetemi adjunktus
Dolinszky Miklós zenetudós, MTA Zenetudományi Intézet
Erőd Iván zeneszerző, zongoraművész, Wien Musikuniversität, prof. emeritus
Hadady László oboaművész, a Párizsi Zeneakadémia tanára
Hamar Zsolt karmester, zeneszerző, Pannon Filharmonikusok, művészeti igazgató
Huszár Lajos zeneszerző, SzTE ZMK Zeneelméleti tanszék, egyetemi tanár
Komlós Katalin zenetudós, DSc, LFZE Zeneelmélet tanszék, tszv. egyetemi tanár
Matuz István fuvolaművész, zeneszerző, DE ZK Fafúvós tanszék, tszv. egyetemi tanár
Rác Zoltán ütőhangszerművész, LFZE egyetemi docens, Amadinda ütőegyüttes
Rolla János hegedűművész, Liszt Ferenc Kamarazenekar, hangversenymester

HÖÖK képviselők:

Filep Bálint SzE egyetemi hallgató
Miskolczi Norbert BMF egyetemi hallgató

2009. október 30.

---

¹ A MAB határozat a jelen dokumentum 2. fejezete. (Magyarázatot lásd a 2. lábjegyzetben.)

Bevezetés

Látogatások időpontjai, jelentés:

- 2008. november 3-4. Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar
- 2008. november 5-7. Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézet
- 2009. február 16-18. Széchenyi István Egyetem Varga Tibor Zeneművészeti Intézet (Győr)
- 2009. február 19-20. 23. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
- 2009. március 25. Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár)
- 2009. április 27-28. Pécsi Tudományegyetem
- 2009. április 29-30. Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kar (ápr. 30.-i sztrájk, május 1.-i hosszú hétvége)
- 2009. május LB jelentés véglegesítése, aláírása: 2009. június 19.

A látogatás körülményei

Az összes érintett intézmény részéről a lehető legjobb volt a fogadtatás. Az önértékelésen túlmenően készségesen teljesítették a pótlólag kért adatszolgáltatásokat, megküldték az önértékelés dátuma óta végbement változásokat. A látogatás időszakában is mindent megtettek annak eredményességéért, kedvező munkakörülményeket biztosítottak, számos esetben kérésünkre átszervezték a heti órarendet, berendeltek tanárokat és diákokat, hogy a rövid idő alatt is minél többféle órát lássunk. Gondoskodtak az étkezésről, szállításról, az intézményen belüli munkaszobáról, s ezzel lehetővé tették, hogy a bizottság napi 8-10 órányi zavartalan óralátogatással alakítsa ki véleményét.

Igen hasznosak voltak az óralátogatásokon kívül kérésünkre megszervezett beszélgetések: az intézmény vezetőjével, vezető munkatársaival, több esetben a tanárok általunk megnevezett csoportjaival, két intézményben a hallgatókkal.

A bizottság minden meglátogatott intézményben tanulmányozta a könyv- és kottatár elhelyezését, állomány-összetételét, katalógusait.

Minden intézményben a helyszínen elkért dokumentációk: a tényleges tanári állomány, tényleges hallgatói létszám, a megelőző két-három év növendékhangversenyeinek, vizsgalapjainak és diploma-hangversenyeinek műsora és a félév folyamán játszott anyagok jegyzéke (amennyiben azt bekérték a hallgatóktól és archiválták).

A HÖÖK által delegált LB tagok megjelentek a látogatásokat megelőző első LB megbeszélésen, de a további munkában nem vettek részt.

A jelentést meghatározó általános megállapítások

A látogatás eredményességét akadályozó tényezők

A Bizottság feladata az alapképzések (BA) akkreditációs vizsgálata volt. A zeneművészetben a bolognai rendszert 2007 szeptemberében léptették életbe, így az első meglátogatott intézményekben a bolognai rendszerbe legkorábban belépett hallgatók is még csak második évfolyamukat kezdték meg, a legutolsó látogatott intézményekben pedig a második évfolyam vége felé jártak. Befejezett, lezárt ciklus eredményeinek megvizsgálására tehát nem volt mód. Ha az LB valóban az alapképzésekre korlátozta volna óralátogatásait, munkáját eredménytelenül kellett volna zárnia: egyes tanárok munkáját egyáltalán nem látták volna (amellett ez órarendileg is megoldhatatlan lett volna). Ezért az intézmény általános oktatási és infrastrukturális színvonalának felmérése céljából tanórákat és tanárokat látogattak, tekintet nélkül arra, hogy azok még a régi osztatlan rendszerbe vagy már a kétciklusú képzésbe tartoznak.

Az egyes intézményekre fordított két és fél (másutt két) nap a meglátogatott órák magas száma ellenére sem elegendő biztos ítélet kiformalására. Különösen nem akkor, amikor egy-egy tanár munkáját egyetlen, 20-30 perces óra alapján kellene megítélni. Megállapításainkat tehát némi félelemmel vetjük papírra, és előre elismerjük, hogy véleményünk kialakításában – általában is, egyedi esetekben is – tévedhettünk. Mindazonáltal igyekeztünk munkánkat elfogulatlanul, kizárólag a magyar zenei kultúra és oktatás féltő szeretetével megfogalmazni.

A jelentés remélt utóélete

- a) A látogatás során kiderült, hogy az igazi gondok nem egy-egy intézményre jellemzőek, hanem zenei felsőoktatásunk egészére azok. Az igazán nagy, megoldhatatlannak látszó problémák nem is a zenei felsőoktatás specifikumai, hanem a magyar felsőoktatási rendszer egészével függenek össze. E munkának nem lett volna értelme, ha ezeket a problémákat a bizottság nem tárja fel. Kiváltságos alkalom volt a vizsgálat ahhoz, hogy az erre valószínűsítően hivatott szakemberek a jelen magyar zenei felsőoktatás egészéről készítsenek láttelepet.
- b) Az a) pontban leírtak meghatározták a jelentés szerkezetét is. Hangsúlyos része nem az egyes intézmények erényeinek és gyengeségeinek felsorolása, hanem a valamennyiükre jellemző vonások számbavétele. Az *első fejezet* a zeneművészeti felsőoktatás egészére vonatkozó kritikát tartalmazza, a *második fejezet* halad végig az intézményeken, s itt visszautal az első fejezet általános megállapításaira. Végül a *harmadik fejezet* a témát a felsőoktatás zenén túli horizontján tárgyalja.
- c) A látogatások tapasztalatai szerint valamennyi intézményben jelentkező komoly gondokról van szó. Ezek megoldását még akkor is az intézményvezetőknek kell megkísérelniük, ha az okok egy részéről nem tehetnek. **Az e problémák kezelésére tett intézményi lépések megvizsgálására a MAB két év múlva, 2011-ben ellenőrző monitoring-eljárást kezdeményez.**

1. fejezet: A MAGYAR ZENEI FELŐOKTATÁS ÁLTALÁNOS SZAKMAI HELYZETE²

A jelentés e fejezete az oktatás szakmai-szervezeti helyzetével foglalkozik. A két alapképzési szak közül elsősorban az **előadóművészeti szakra** fókuszál, az **alkotóművészeti szakról** – mely helyzeténél fogva is kevesebb problémát rejt – függeléken esik szó.

E fejezetben az egyetemes problémákról, nehézségekről, bajokról alkotott véleményt a bizottság, az elismerő, feladatokat megjelelő megjegyzéseket pedig az egyes intézményekről szóló második fejezet tartalmazza.

A valamennyi intézményre jellemző probléma két (egyenként is összetett) tényezőben foglalható össze: az első az oktatási folyamatban, a másik az oktatókban jelentkezik. Természetesen az alábbi sommázó megállapítások egy-egy kiváló tanár munkájára hivatkozva cáfolhatók, a nagy általánosságot figyelembe véve azonban valószínűleg helytállóak.

1.1. Az oktatás és a valódi társadalmi igények inkongruenciája

Az egyetem által kibocsátott hallgatók túlnyomó része (felmérés híján is mondhatjuk, nagyjából 95%-a) zenekarban vagy tanárként fog elhelyezkedni. Oktatásukat viszont dominánsan a pódiumművészet anyaga, kívánalmi határozzák meg. Más szóval: a jövődi tanárok, zenekari játékosok, kamarazenészek képzése helyett az intézmények oktatási rendszere szólista-nevelésre koncentrálódik. Az ellentmondást három szinten vizsgáljuk.

1.1.1. A repertoár

A játszott anyag sem mennyiségében, sem összetételében nem felel meg a célnak.

a) Amennyire a dokumentációkból megállapíthatjuk, a hallgatók által játszott anyag mennyiségileg elégtelen. S ez azért baj, mert igazi jártasságot csak nagy anyagon lehet szerezni, mely új és új kontextusban hozza a játékos elé a *hasonló* technikai és zenei feladatokat. Bármennyire szükséges egy-egy nagy mű sok gyakorlást kívánó részletes kidolgozása, azt a rugalmasan újraalkalmazható hangszeres tudást, mely a mindennapi zenész-tevékenységhez elengedhetetlen, nem lehet általa megteremteni.

A praktikus zenész-tudás legfontosabb részei a gyors, értő kottaolvasás, a feladatokhoz alkalmazkodó szolid technika, a lapról olvasási készség. Ezek pedig csak a tapasztaltnál lényegesen nagyobb repertoár átjátszásával szerezhetők meg.

Összefügg ez a játszott művek nehézségével. Tapasztalatunk szerint túl korán túl nehéz feladatok elé kerülnek a hallgatók, s e nagy koncertdarabokból bizonyosan nem lehet egy félév alatt annyit végezni, amennyi kívánatos volna. Az idő előtt adott túl nehéz darabok nemcsak elveszik a teret a tömegesebb repertoár elől, hanem gyakran ártnak a hallgató ízlésbeli, technikai, zenei fejlődésének is. (A legplasztikusabban e nehézség a magánének oktatásában tapasztalható.) A fejlődést biztosan megalapozó sok félkönnyű darab biztosabb talaja a zenei kibontakozásnak és a hallgató önállóvá válásának, mint néhány virtuóz darab vagy versenymű nagy tanári segédlettel történő bedresszírozása. Amellett, ha stílusérzékét nem néhány valódi vagy vélt előadói szabállyal, manírral azonosítunk, akkor annak úgy kellene kialakulnia, hogy a hallgató hasonló stílusú, jellegű darabokat játszik nagy számban, egyiket a másik után.

Amikor „átjátszásról” beszéltünk, nem felületességre gondoltunk, hanem arra az aktív megismerésre, mely több mint lapról olvasás, kevesebb, mint hangversenyszerű kidolgozás, s amely éppen arra az érlelődésre számít, melyet az egymáshoz hasonló darabok kvantitása eredményez.

Az ideális repertoár belső szerkezete ez lenne: i) jól megválasztott, figyelemmel, gondossággal tanult technikai gyakorlatok, ii) nagy mennyiségű, viszonylag könnyű, hasonló problematikájú darab átjátszása; iii) a hallgató fejlődési szintjéhez igazodóan kiválasztott mesterművek részletes kidolgozása.

² A MAB a magyar zenei felsőoktatás szempontjából nagyon fontosnak és tanulságosnak tartja és köszöni a látogató bizottság jelentésének 1. és 3. fejezetét is, de nem veszi át határozatként, mivel azok a szorosan vett akkreditációs eljárás elemein túlmutatnak és elsősorban a látogató bizottság felfogását tükrözik. Ugyanakkor jelentőségük miatt a teljes jelentést, e fejezetekkel együtt a szokásos módon (MAB honlap) nyilvánosságra hozza. [E két fejezetet a bal oldalon megkülönböztető vonal jelzi.] A MAB felhívja az intézményeket ezek mérlegelésére, s a két év múlva esedékes időközi értékelésnél az ezekkel kapcsolatos intézkedésekről külön tájékoztatást kér. **A jelentés e két fejezetére a MAB külön is felhívja az OKM figyelmét.**

b) Ugyanilyen fontos azonban a repertoár tartalmi válogatása. Azt tapasztaltuk, hogy egy-egy hangszer repertoárja szinte országszerte azonos, kis számú, állandóan ismétlődő néhány 18-19. századi műből áll. Az a gyanú keletkezhet a látogatóban, hogy a tanár egyszerűen a fiatal korában megtanult emlékeire, nem pedig állandóan fejlesztett repertoárismeretére támaszkodva jelöl ki megtanulandó darabokat.

Az igazi kortárs zenéből – néhány ambiciózus tanár növendékeit leszámítva – elenyészően keveset játszanak. Ugyan a tanult darabok között vannak 20. századi szerzők, de azok jórészt a romantikából kinövő hangzás- forma- ritmusvilágot képviselik. Azok az új kottaolvasási, értelmezési, ritmikai problémák, az az előadói magatartás, melyet az 1970 utáni zeneszerzés megkövetel, nagyrészt ismeretlen marad a hallgatók előtt. Sőt továbbmehetünk: még Bartók zenéje is túrheterenül alacsony arányban szerepel a játszott anyagban, nem is beszélve a 20. század többi klasszikusának alkotásairól.

De ugyanez mondható el a régi zenéről is. Az a hatalmas, a zenei érzék fejlődését maximálisan segítő repertoár, mely a 17. századi hangszeres irodalomban lenyűgöző mennyiségben adva van, szinte teljesen hiányzik a repertoárból. Holott éppen ez az az irodalom, ahol számos alapvető ritmikai, formai és technikai probléma világosan tisztázható; amellet ezek megismerése egyúttal az alsó- és középfokú zenepedagógiában kiválóan használható anyaggal láthatná el a jövő zenetanárt.

De a 18-19. századi repertoár is szegényesen van képviselve. Ugyanazokat a darabok láthattuk mindenütt a műsorokban, az igazi „iskola-játékra” alkalmas kismesterek művei pedig alig vannak képviselve.

A zongoratanároknak is rá kell ébredniük, milyen korlátlanul tágas hangszerük repertoárja, és e csodálatos bőség állandó felfedezőutakra kellene, hogy csábítsa őket. A remekművek száma szinte kifogyhatatlan. Kellő erőfeszítéssel le lehet győzni eme a könnyebb út követésének a gravitációját! Miért ne játszhatnának növendékeink? Hol van a repertoárból Ph. E. Bach, Couperin, sok jó Csajkovszkij-mű; Frescobaldi, a soha nem játszott Schubert-táncok százai, sok késői Liszt, azután Fauré, Janacek, Sztravinszkij, Sosztakovics, Szkrjabin, Messiaen, Cage (preparált zongorával is!), Ligeti (*Musica Ricercata*), Soproni, Kurtág, csupa nagyszerű zongoraszerzőt? Persze, Bartók is, de nemcsak népi anyagú darabjai, hanem a Mikrokozmosz, a Szabadban sorozat, stb.

Egyes hangszeresek vagy inkább hangszercsoportok esetében ezen felül súlyos esztétikai kifogásokat is emelhetünk. Itt a vizsganyagokban mondhatni a „bóvli” dominál, míg az annál nem nehezebb, ámde értékesebb modern és régi zenei irodalom hiányzik.

Fentebb utaltunk rá, hogy ennek a torz stíluszervezetnek oka valószínűleg az, hogy a tanárok repertoárismerete sem kielégítő és a tanárok nem is törekszenek azt fejleszteni. Ha van egy művészeti egyetemen létjogosultsága kutató-fejlesztő munkáról beszélni, akkor éppen a repertoár feltárása, az adott hangszerre való alkalmazása lehetne hozzá méltó feladat. Az akkreditáció által egyetemi szinthez megkívánt „tudományos” fejlesztő munka az intézményekben gyakorlatilag nem folyik, vagy csak álcázásként jelenik meg az önértékelésben három-négy tanár többé-kevésbé elfogadható publicisztikájával képviselve. A tananyagok kidolgozása, állandó megújítása és szükség szerint átiratokkal való gazdagítása, majd kiadása nemcsak hasznos lenne, de az adott egyetem büszkeségére is szolgálna. Igen fontos lenne, hogy ebben a fejlesztő munkában az adott hangszert különböző egyetemeken tanító oktatók valamiféle munkaközösségként együtt is dolgozzanak, vagy legalábbis informálják egymást.

1.1.2. A kamarazene sanyarú helyzete

A kamarazene fontosságával elvileg mindenki egyetért, de tapasztalataink e téren – tisztelet a kivételnek – nem voltak megnyugtatók.

a) Nincs mindenütt biztosítva a rendszeres, hetenként órarendileg rögzített kamarazene tanítás. A kamarazene olykor kimerül hangversenyeket megelőző, alkalmi együttlésben. Nehéz felfedezni akár egy tervszerűen felépített tanmenetet, vagy feladat-rendszert, világosan megfogalmazott követelményeket, vagy akár csak törekvést az egyes kamaracsoportok szakmai munkájának koordinálására.

Ennek nyilvánvalóan az az oka, hogy legtöbb intézményben nincs kamarazene tanári csoport; a kamarazenét azok tanítják, akiknek hiányos tanári óraszámát fel kell tölteni. Ezen túl legtöbb helyen nincs is a kamarazene áttekintésért, irányításért, szakmai fejlesztéséért felelős megbízott vezető. Sokszor kérdéses, hogy maga a tanító tanár mennyi igazi kamarazenei gyakorlattal bír, illetve bizonyította-e jártasságát e téren.

Holott a kamarazene a zenész-mesterség megtanulásának igazi műhelye, különösen az olyanoknál, akik nem szólisták lesznek. Közhely, hogy itt tanulja meg a zenész az együttlét ritmikai, hangzási, intonálási követelményeit, itt tanul meg „gondolkodni” arról, hogy mit is csinál, hogyan irányítja zenei lépéseit, itt tapasztalja meg, mi a hangzási transzparencia, mit jelent a fegyelmezett és mégis rugalmas metrikai, formai kivitelezés.

b) Ezen túlmenően, sok hangszeres számára a kamarazene az a műhely, amelyben leginkább hozzájuthat értékes zenéhez. Azon hangszeresek, kiknek saját hangszeres irodalma túlzottan specializált, mondhatni a zenetörténet mainstreamjéről leszakadt, a kamarazeneben találkozhatnak szinte minden kor mestereivel és mesterműveivel. Ám ez itt talán még élesebben veti fel a repertoárfejlesztés kérdését, mint a szólójáték. Ha a kamarazene leszűkül a (kétségtelenül fontos és kihagyhatatlan) hegedű-zongoraszonáták, vonósnégyesek, illetve vegyes értékű fúvós kamarazenék repertoárjára, akkor e tárgy nem vezet ki az eddigi egyoldalúságból.

Itt ismét fel kell vetni a reneszánsz és kora barokk, illetve kortárs zene megjelenésének ügyét. E stílusokban olyan repertoárral ismerkedhet a hallgató, melyet a jövőben tanárként is leginkább használhat. A zeneiskolai tanárok többsége nem fog Beethoven hegedű-zongora szonátákat vagy kvartetteket játszani növendékeivel. A korai zene nagy része hangszer összeállítás szempontjából indifferens, a tanár használni tudja, bármilyen összeállításra nyit majd neki lehetőséget saját iskolája. Az utolsó két-három évtized repertoárja is bővelkedik az ilyen „szabad összeállítású” kamaradarabokban. Ugyanakkor a zenei feladatokat olyan világosan prezentálják e darabok, hogy pedagógiai szempontból is eszményinek mondhatók; kevésbé komplexek, mint a klasszikus-romantikus mesterművek, viszont zeneileg értékesebbek, mint a feladatokat részekre bontó etűd gyűjtemények.

Itt kell nagy elégedetlenséggel megemlítenünk, hogy a bolognai rendszerben bevezetett „kortárszenei együttes” tantárgyat **seh**ol sem indították meg, illetve annak neve alatt az eredeti céltől teljesen eltérő tevékenységet folytatnak.

Vissza kell térnünk ahhoz a megállapításhoz, hogy a repertoárépítésben serény kamarazene tanárok színre lépése nélkül ebben a dologban nem is lesz előrehaladás.

A kamarazene sanyarúsága az egyik ok, ami miatt egyetlen intézményben sem javasoljuk a 8 évre szóló akkreditációt. Elvárjuk, hogy az intézményvezetők igen határozott lépéseket tegyenek, méghozzá halogatás nélkül az ügyben való előrelépésért.

1.1.3. Egy másik neuralgikus pont: a zenekar

Az egyetemekről kikerülő zenészeink túlnyomó többsége zenekarokban fog előadóművészeti tevékenységet folytatni, akár úgy, hogy nagy szimfonikus zenekarokba nyer felvételt, akár úgy, hogy tanári munkája mellett a főleg vidéki városok félhivatásos zenekarait segíti tudásával. Ennek megfelelően **a zenekari munkát a BA szintű előadóművészeti oktatás legfontosabb részeként kell kezelnünk.** Ebben örvendetes egyetértés van az intézményekben, itt-ott biztató kezdeményezéseket is látunk, egészében mégsem sikerült a pedagógiai munka integráns részévé tenni a zenekari gyakorlatot.

A hiány oka részben személyi: nehéz annak vezetésére olyan szakembert találni, aki egyszerre ismeri a zenekari munka csínját-bínját, jól vezényel és a nélkülözhetetlen szervezési munkát is el tudja végezni, még hozzá a kisebb egyetemeken szinte segítség nélkül.

A másik ok technikai: kevés helyen van olyan méretű és akusztikájú terem, hogy a zenészek a maguk játékát és a zenekari hangzást egységben tudják hallani, s hiteles hallási tapasztalatokat gyűjthessenek közös ritmusról, hangzásról, dinamikáról, hangszínekről.

De a legnagyobb probléma, hogy a zenekari gyakorlat megszervezése mögött nincs igazi pedagógiai terv és annak megfelelően alakított intézményi élet. A zenekarok munkaprogramját többnyire alkalmi feladatok határozzák meg, az intézet vagy egyetem reprezentációjának kívánalmi gyakran háttérbe szorítják a pedagógiai tervszerűséget: a zenekar inkább reprezentációs, mint pedagógiai célt szolgál.

Szinte mindenütt kidolgozatlan a nagyzenekar, a részlegek (vonós, fúvós), az egyes szolamok összehangolt fejlesztése. A repertoárt sem igazi pedagógiai tervszerűség, hanem vagy ötletszerűség, vagy az említett reprezentációs igény szabja meg. Gyakran tapasztalhattuk, hogy a zenekar a hangszerjátékosokat egyéni tudásukat meghaladó feladat elé állítja, s helytállásukhoz kevés segítséget kapnak a hangszerstanároktól. Mindössze egyszer tapasztaltuk, hogy a hangszerstanár jelen van a nagyzenekari próbán, s egyszer azt, hogy maga is beül hangszerével a szolamba hallgatói mellé. Ha ezt a módszert, a tanár és növendék zenekari együttjátszását nem restellik a világhírű, nagy hagyományú zenekarok (például Drezda), hanem pedagógiai alapszintűnek tekintik, semmi ok arra, hogy az elsősorban zenekari játékokra nevelő fővárosi és vidéki alapszintű kurzusok ennyire szétválasszák a szolista orientációjú „főtárgyi” és a zenekari foglalkozást.

Az esetek többségében nincs kialakult rendje a zenekari szolamrepertoár megtanulásának. Ha ennek tere egyszerűen az egyéni hangszeróra, akkor csupán a hangszerstanár időbeosztásán, kedvén, ambícióján múlik, hogy növendéke mennyire válik alkalmassá zenekari játékokra, s legkevésbé sem biztos, hogy ebben egy-egy intézmény hallgatói azonos szinten fognak állni. Amíg nincs *elkülönített* zenekari repertoárismeret óra, hozzá tartozó közös szolamjátékkal és felmondással, addig e terület az esetlegességek áldozatává válik.

Az alapképzés KKK-ja a célok között is, de a tantárgyak között is előírja a zenekari repertoárismeret, lapról játék, kiségyüttes, zenekari próba félévre meghatározott kreditmennyiségét. Tapasztalatunk szerint ez nem valósul meg. S nem is valósulhat meg, ha a zenei felsőoktatásunk nem fogadja el alapelveként a zenekari-kamarazenei képzés prioritását, és a zenekari gyakorlat élén nem áll olyan mester, aki összefogja, koordinálja e tárgyak tanítását, tantervét, tananyagát, és aki e tekintetben igénybe veszi (és igénybe veheti) a kamarazenét és hangszeret oktató kollégák közreműködő munkáját.

A fentiek szerint a zenekari gyakorlat csak akkor kerülhet az élet által is megkívánt helyére az oktatásban, ha az összpróba, a kiségyüttes, a részleg-próba, szólampróba, repertoártanulás és lapról játék egymással összehangolt, de *egymástól megkülönböztethető, külön kreditértékben kifejezett, ellenőrzött* foglalkozássá válik a zenekarvezető felügyelete alatt. A bolognai folyamat indítást és kereteket adott ehhez, mellyel egyelőre nem élünk.

1.1.4. Javaslat a megoldásra

Félő, hogy az 1.1. alatt felsorolt problémák a jelenlegi keretek között nem oldhatók meg, mégpedig nem objektív, hanem személyi okok miatt. Egyetlen lehetséges megoldásnak az látszik, hogy a MAB és az OKM közösen támogassa **egy önálló kamarazene–zenekari alapszakos szakirány és önálló mesterszak megindítását.** Megbeszéléseink során kitűnt, hogy szinte minden intézmény igazgatója (dékánja, intézetvezetője) szükségesnek és hasznosnak látná e szak megindítását, készek azt kezdeményezni. A jelen helyzetben csak ez tenné lehetővé, hogy egy átgondolt, integrált tanterv fogja össze a felsorolt elemeket, tegye az intézmény szervezetében méltó helyre ezt a központi foglalkozásnemet, biztosítson számára olyan vezetőt, aki ezen elemeket áttekinteni és rendezni tudja. Egy ilyen szak természetesen nem teszi feleslegessé az egyéni hangszeres szakirányokat, melyek egyrészt folytathatnák a szólistaképzést, másrészt azonban – az akkreditálandó új szakirány vezetőjével összehangoltan – megadnák a hallgatóknak a kamarazenehez és zenekari játékhöz szükséges hangszeres tudást.

1.2. A tanári színvonal kérdése – átfogóan

E kényes kérdés tárgyalásától nem futamodhatott meg a látogató bizottság, még ha igyekszünk is ezt maximális diszkrécióval tenni. Azt mondhatjuk, hogy a dolog még fontosságán alul is van kezelve, ugyanis végül is egy zenei egyetem olyan jó, amilyen jók a tanárai. Márpedig a látogató bizottság nem volt feljogosítva arra, hogy egyes tanárokat minősítsen, holott sok esetben egy-egy szak(irány) nehézségei nem oldhatók meg az adott intézményben rendelkezésre álló tanári kar megváltoztatása nélkül.

Mivel mégsem szabad egy ilyen latolgatásba belefognunk, úgy döntöttünk, hogy i) a problémáról e fejezetben átfogóan írunk, s az intézményvezetőre bízunk annak eldöntését, vonatkozik-e a nála tanított szakok valamelyikére a kritika, ii) az egyes intézmények elemzésénél jobbra a pozitív példákat emeljük ki, a bírálatokat inkább szakirányok egészére, s nem egyes tanárookra specifikálva, iii) a kiugró pozitív és negatív eseteket személyes beszélgetésen tárgyaltuk meg azokkal az intézményvezetőkkel, akik ezt igényelték.

Az esetleges helytelen általánosításokat mentegelve megismételjük, hogy a tanári állomálynak csak mintegy felét láthattuk munka közben, s egyetlen óra vagy töredék-óra benyomásai alapján nem lehet igazán felelősséggel nyilatkozni.

1.2.1. A nagy generáció eltűnése

Úgy tűnik számunkra, egy nagy zenész-generáció úgy tűnt vagy tűnik el pillanatokon belül a színtérről, hogy nem hagyott maga után nemzedéki szélességben hasonló nagyságrendű utódokat. És most nem a kiemelkedő tanáregyéniségek, egy Weiner, Kadosa, Rados hiányáról beszélünk, sokkal inkább a pontos ismeretekkel bíró, szolid, megbízható alaptudást adó „hétköznapi munkásokéról”, a nagy tradíció szerény hordozóiról.

A nagyrészt még a II. világháború előtt nevelkedett nagy nemzedék java része pontos ismeretekkel bírt mind a technikai, mind a zenei feladatok mibenlétéről. Nem, vagy nem csak megfogalmazott ismeretekről van itt szó, hanem a gyakorlatba beszívódott szolid tapasztalatokról: a hangszeres biztonság, a ritmusformák, hangzási ideálok helyes megítéléséről. Ez a tudás folyamatos hagyományozásra épült, valójában még a késő 19. századi német iskolára ment vissza, és meghonosodva jó termést hozott.

Még egyszer: nem a kimagasló tehetségek tudásáról van itt szó, s azt sem mondhatjuk, hogy e generáció minden tagja jól tanított. De nagy többségük jól tanított. Ehhez a tudáshoz tartozott a jó hangszeres technika és a precíz zenei kifejezés, mértéktartás együtt járásának, egymásra hatásának készségi szintje ismerete.

Jó tanárok ma is vannak. Köztünk van még (vagy csak mostanában ment el) néhány olyan idősebb kolléga, aki az 1950-es években a „jó középtől”, vagy éppen a kiemelkedő mesterektől vette át a szolid alaptudást, és azt többé-kevésbé megőrizte. De elveszni látszik az a „közmegegyezés”, mely a napi gyakorlat kellő szélességében képviseli ezt a hagyományt. Természetesen e mögött világválság van: a felületesség és hatásvadászat korunk betegsége.

Egyetemeinken ma – saját bevallásunk szerint – körülbelül 570 tanár működik. (Valójában kevesebb, mert közülük sokan még ma is két intézményben tanítanak.) Ezeknek a látogatás során kissé több mint felét láthattuk. Durva becslés szerint a fent tárgyalt szilárd hagyomány őrzői közé sorolható közülük 15-20, és további 50-60 tekinthető jó tanárnak abban az értelemben, hogy hazai vagy külföldi tapasztalatok birtokában fejleszti növendékeit.

Miben áll gyakorlatilag az átlagos vagy az alatti tanárok hiányossága? Két dologban: az egyik, amikor nem tudnak mit tanítani, a másik, amikor téves dolgokat tanítanak.

Az előbbihez tartozik az a sokszor ismétlődött eset, hogy a növendék eljuttatja a darabot, a tanár néhány olyan utasítást ad, hogy „ezt játsszad kifejezőbben”, „szebben”, „átéltebben”, stb. vagy „ezt még gyakorolni kell”, „már elég jól megy, de még fejlődni kell”, „most már egy kicsit jobb volt”, s hasonló. De nem tud tanácsot adni, nem tudja megmondani vagy megmutatni, hogy mi a konkrét teendő, mit és hogyan kell javítani vagy fejleszteni, mit, hogyan gyakoroljon a hallgató. Ennek alfaja a „lelkésítő” tanár, aki nagy elánnal hengerli le (esetleg animálja) a hallgatót, de nem tudja a csendes megfigyelésre és önfigyelésre eljuttatni. Még legszerencsésebb, amikor a tanár saját hangszerén előjátssza a jót, vagy amit ő jónak tart.

A másik nem ritka eset, hogy zenei vagy technikai szempontból téves az instrukció. Nem megnyugtató például az, amit a magánének tanárok nagy része gondol és tanít a légzésről, szövegejtésről, az éneklés mechanizmusáról, testtartásról, stb. Hasonló problémák jelentkeznek a fúvós (például rézfúvós) oktatásban is, de elég problematikus az a vezényléstechnika is, melyet a kórusélet belterjes életében adnak tovább, s amely ellene mond a speciálisan vokális vezénylési feladatokon túli, vagy inkább inneni, mindenféle vezénylést alapvetően meghatározó követelményeknek.

Nyilvánvaló, hogy a hallgató egészében fejlesztendő, illetve az egyes darabokkal egészükben is foglalkozni kell, mégis ez a részletmunkában valósul meg. Ha a tanár megfigyeli a növendéket, meglátja, hol vannak azok az akadályok, melyek a jobb megvalósítás útjában állnak, s valójában nem is az adott részletet „javítja”, hanem a részlet segítségével a hallgató egész zenészi habitusán alakít. Ezzel a fajta, az egészet szem előtt tartó, mégis a részletekben mélyre menő tanári munkával viszonylag ritkán találkozunk. Sokszor tapasztaltuk, hogy a tanár nem hangszerrel a kezében tanít, tehát nem mutatja meg újból és újból a hallgatónak a helyes technikai vagy zenei megoldást. Ismételjük: itt most többször tapasztalt tanári hiányosságról beszélünk, amivel nem csökkentjük a jól vagy akár kiválóan tanító kollégák érdemeit.

A tanári látókör beszűkülését mutatja a már tárgyalt repertoár-választás, vagy a hangszerjátéknak külföldön bekövetkezett fejlődéséről való lemaradás. Ez utóbbinak példája a két évtizede biztató fejlődésnek indult ütőhangszer oktatás: az igazán kedvező légkörben három olyan műhely is működött az országban, mely repertoárismeretben, technikában, művészi ambícióban, sőt egy viszonylag használható hangszerpark kiépítésében is Európához igazodott. Most a kivételes körülmények között működő budapesti képzésen kívül egy átlagos-közepes oktatóhely működik, a maradék gyenge repertoárral, szegényes körülmények között, de főként technikai-zenei elmaradottságtól szenvedve próbál fennmaradni.

1.2.2. Néhány szakirány, ismertkör speciális problémái

A **zeneelmélet és szolfézs** tanításában örvendetes átalakulás, fejlődés indult meg mintegy két évtizeddel ezelőtt. Úgy tűnik, ez a folyamat megtorpant. A törekvés az volt, hogy e tárgyakat zeneibbé, és egyben zeneileg inspirálóbbá, a fantáziát jobban megmozgatóvá tegyék. Úgy látszott, közelebb lehet jutni az élő zenéhez, jobb kapcsolódást lehet teremteni az előadóművészetrel, a zenei fantáziát is jobban igénybe véve szebb részt vállalhatnak e tárgyak a zenészképzésben. A látott órák között voltak ilyenek, amellet voltak zeneileg elég fakó, de gondosan, lelkiismeretesen vezetett, s egy bizonyos technikát hatékonyan kialakító foglalkozások. Egészében azonban igen nagy volt a fárasztó, unalmas, zeneileg nemcsak jelentés nélküli, hanem egyenesen zene-ellenes órák száma. Kitalált, halott hang-sorozatok gyakoroltatása, zeneileg logikátlan példák diktálása, énekeltetése, az éneklés visszaszorulása, túlbujánzó diktálás és etüdözés jellemezte a látott órák meglehetősen nagy százalékát. Csak találgathatjuk, mi lehet az oka, hogy a fent említett fejlődés megtorpant.

Ha néha azt látjuk, a zeneelmélet órán tanultak nem élő zenélés formájában történnek, a másik oldalról nézve persze azt is látnunk kell, hogy erről éppúgy a főtárgyóra is tehet. Az esetleg tényleg megtanult összhangzattani vagy a formai elemek igen ritkán merülnek föl a hangszeres órán, az ennél is ritkább eset, hogy a kétféle óra között bármiféle igazi átjárás legyen.

Mivel az alapképzés (BA) önmagában zárt képzési ciklussá vált, a **zenetörténet** tanítást négy évről három évre kellett szűkíteni. Hogy e szinte lehetetlen követelmény teljesülhessen, a heti óraszám háromra emelését kontemplálták a tervezők. Úgy látjuk, ez az intézményekben **nem** valósult meg, így a tárgy kárt szenvedett az átállás során. A MAB tehát azt látja helyesnek, ha minden intézmény gondoskodik a 3 x 3 zenetörténet óra és a stúdiomot lezáró szigorlat-értékű vizsga bevezetéséről.

A **népzene** tanításánál két problémával kerültünk szembe. Egyrészt a népzenei felvételi feltételeket az elmúlt években olyan mértékben leszállították, hogy a tárgy eredményesen tanítani felsőfokon nem lehet. A szakközépiskolai népzene-tanítás kárt szenvedett, az egyetemi felvételi kívánalmak alacsonyok, és még annak sincs következménye, ha e kívánalmak nem teljesülnek. A tárgy ilyen kezelése a magyar zeneoktatás egyik integráns hagyományelemének elvesztegetésével jár ill. járt. A másik gond, hogy az intézmények a népzene tanítását mintegy kiegészítésül osztják rá valamely tanárra, aki maga sem rendelkezik belső rálátással a tárgyra, legfeljebb lelkiismeretesen összeállít és levezényel egy tananyagot, de mondjuk ki: a területhez maga sem ért igazán. Mivel a tárgy óraszám alacsony, többnyire nem is lehet erre specializált tanárt alkalmazni. Megfontolandó, nem lehetne-e két-három intézménynek közösen alkalmazni egy utazó tanárt, aki a tárgynak valóban szakembere. Egyetemi zeneoktatásunk úgyis tele van utazó tanárokkal; ez esetben legalább nem kereset-, hanem színvonal-növelés lehetne a támogatott utaztatás indoka.

A bolognai KKK új tárgyat vezetett be az oktatásba: a **partitúraismeretet**. Ennek keretében azon hallgatóknak, akik kötelező zongorából nincsenek olyan fokon, hogy partitúrajátékot tudnának tanulni (s e tudásra kevésbé is van szükségük), meg kell ismerkedniük a partitúra mivoltával olyan fokra, hogy az általuk játszott szolamok helyét a zenekaron belül tanulmányozni tudják, a zenekari hangzás mivoltáról pontos képük legyen. Tudjanak a kulcsokban írt kották és a transzponáló hangszerek olvasásáról, a partitúrából követni tudják a hallgatott zenét, annak hangzási sajátosságait a partitúra segítségével elemezni tudják. Nem láthattuk minden intézményben e tárgy oktatását, de úgy látszik, bevezetése nem sikerült. Egyrészt, mert tanáraik nem kaptak útmutatást, hogy mi is a lényege az új tárgynak, másrészt, mert talán nem olyanokra bízta a tárgy tanítását, akik maguk jól tájékozódhatnak a partitúrában, hanem akiknek óraszámát ezzel kellett kiegészíteni.

A műveltségi tárgyak, filozófia, esztétika stb. oktatását Budapest kivételével a befogadó egyetemek látják el. E tárgyakra a bizottság rálátást kevésbé tudott szerezni. Ellenben szembetalálta magát a **nyelvtanítás** anomáliáival. A régebbi egyetemi oktatásban a nyelvórák szigorúan kitűzött célok nélküli, a hallgatók haladásához igazodó kötelezettséget jelentettek. Kényszerítő motívum híján sokszor a hallgatók által sem komolyan vett kötelező tárgyként kezelték őket. Ma a nyelvtanításunknak kettős célja van: egyrészt a korszerű műveltséghez tartozó általános nyelvtudás biztosítása, melyet az oklevél előfeltételeként teljesítendő nyelvvizsga garantál, másrészt a zenei szakok műveléséhez szükséges szakmai jellegű nyelvismeret. Az elsőt az a gond, hogy míg a nyelvvizsgát megköveteljük, sok helyen a hallgatók nem kapnak elég segítséget letételéhez. Olyan rendszert kellene bevezetni, mely a hallgatót a nyelvvizsga letételére kényszeríti, akár a térítést is ennek függvényévé téve. A specializált szakmai nyelvtanulás egyrészt a zenetudományi, elméleti munka előfeltétele, másrészt a vokális szakoknál a művek szövegével való kapcsolatteremtést teszi lehetővé. Az előbbi, mely igazán csak Budapestet érinti, valószínűleg megoldott. A második azonban tapasztalatunk szerint országosan megoldatlan: a magánének és karvezető szakos hallgatók ritkán kapnak olyan nyelvtanítást, mely legalább az idegen nyelvű (olasz, német, angol, francia, latin, orosz) szövegek helyes kiejtését biztosítja.

A **fúvós szakok** helyzetét igen vegyesnek találtuk. Nemcsak az oktató tanárok színvonalában voltak jelentős különbségek (intézmények, illetve fa- és rézfúvós részlegek között), hanem a hallgatói összetétel és érdeklődés tekintetében is együtt vannak biztató és csüggesztő jelenségek. Külön kiemelendő itt az oboaoktatás lehanyagolása. Nehéz megállapítani, hogy a hangszertek művelésének akadályai vagy az **oboaoktatásban** általában bekövetkezett hazai „válság” (esetleg személyi tényezők) az okai annak, hogy alsó és középfokon szinte alig tanulják a hangszert, s ennek következtében a **felsőfokon szinte kihalt** e szak. Az ez évi felvételi számok azt mutatják, hogy országos jelenségről van szó, miközben például fuvolából jó a „felhozatal”, egy-egy intézményben elégedettek a klarinét vagy fagott jelentkezők számával és tudásával, a trombitán kiemelkedően jók a jelentkezői és minőségi jelzők (feltehetően összefügg azzal, hogy az elmúlt években néhány jó trombitás végzett a felsőfokon, kik megbecsült helyet kaptak hazai és külföldi zenekarokban), közepes a helyzet a kürt, és még elfogadható a harsona, tuba esetében.

A karvezetésről már fentebb említést tettünk; **karmesterképzés** és fúvóskarnagy képzés egy-egy intézményben folyik, így azoknál inkább helyi nehézségekről beszélhetünk.

Három speciális szakirányról kell még röviden beszélni. Új szakirányként indult a **népzene** Budapesten, az érdeklődés nagy iránta, lehetséges, hogy ez a vidéki egyetemeket is e szakirány fogja serkenteni. Látni kell azonban, hogy a jelentkezők száma jelzi ugyan a hallgatók érdeklődését, de

semmi garancia nincs arra, hogy ezzel a diplomával ilyen nagy létszám el fog tudni helyezkedni. De ennél is nagyobb probléma, hogy jelentős színvonal-engedmény nélkül e szakirányokat nehéz lesz feltölteni és működtetni: a „klasszikus” stúdiókkal egyenrangú általános zenei képzést aligha lehet biztosítani.

A **jazz** szakirányokat két intézményben indították el, s úgy látszik, mindkét helyen sikerült kompetens tanárokat találni, kik körül eleven és az adott stíluson belül színvonalas zenei élet alakulhatott ki.

Egyházzene szakirányt négy intézmény kívánt indítani, de csak kettőben sikerült megvalósítani; Budapesten korábban válságossá tette az, hogy a szakirányt csak más szakkal összekötve lehetett felvenni, ez olyan hatalmas tandíj-kötelezettséget eredményezett, melyet alig néhány hallgató tudott elviselni. A bolognai rendszer bevezetésével az állami finanszírozás túlszerezte a szakot e bajon, s az utóbbi két évben a kívánatos létszámban indulhattak az évfolyamok. Debrecenben e szak kis létszámmal működik.

1.2.3 Az alkotóművészeti szakirányok helyzete

Az **alkotóművészeti** szakon indított képzés az előadóművészetivel összevetve mennyiségileg elhanyagolható. Zeneszerzés, zenetudomány (muzikológia) és zeneelmélet (zeneológia) szakirány, illetve mesterszakok csak Budapesten működnek, jó vezetéssel, jó nevű tanárok irányításával, átgondolt, korszerű tanterv szerint. Két vidéki egyetemen indítottak zeneelmélet, egy egyetemen zeneszerzés szakirányt, de az ezekre felvett hallgatók száma mindösszesen is egy kezünkön megszámolható. Egyéb tényezőktől eltekintve is reménytelen ilyen körülmények között hathatós munkát végezni, s ez komolyan felveti a kérdést, a költségeket és a hatékonyságot figyelembe véve szabad-e ilyen szétaprózott oktatást fenntartani. E kérdésre az egyes intézmények tárgyalásánál visszatérünk.

Más a helyzet a **zeneismeret** szakiránnyal, melyre mint az ének-zene és szolfézs tanítására felkészítő tanári mesterképzés megalapozó képzésére széles körű igény van. Mint új szakirány még keresi helyét. Az első gond azonban ismét a jelentkezők alacsony száma. Győrben ilyen szak (alkotóművészet és muzikológia), illetve szakirány nem működik, Budapest és Debrecen korábbi hagyományaira építve reális keretszámokkal tud működni, Szegeden, Pécsen, Miskolcon azonban a létszám oly csekély, hogy az alkotóművészet és muzikológia szakra jellemző csoportos foglalkozásokat alig lehet eredményesen megtartani. Egyes helyeken valóban különféle keverékmegoldásokkal, öszszevonásokkal próbálják a képzést eredményesebbé és költséghatékonyabbá tenni.

Felül kellene vizsgálni a zeneművészeti ág alkotóművészet és muzikológia alapszak zeneismeret szakirányának és a tanárképző főiskolák művészetközvetítő képzési ág ének-zene szakjának kapcsolatát, párhuzamosságát. Sajnálatos, hogy a két képzési ág MAB látogatása nem kapcsolódott össze valamiképpen. Az egyik tapasztalt, mindkét szakon tanító kolléga talán túl erős megállapításai szerint: „ének-zenére minden főiskola nyakló nélkül felvesz boldog-boldogtalant, aki egy népdalt el tud énekelni. Elképesztő esetekkel találkoztam (‘tanár úr, ne menjünk még tovább az összhangzattannal, olyan nehéz ez az I-IV-V-!’). Az állam teljes naivitással fizeti a rengeteg fejkvótát, aztán a növendékek nagyobb része kimarad, a kifizetett fejkvóta pedig elvész a semmiben. Időnként úgy tűnik, a magyar felsőoktatás csak azért van, hogy a tanároknak legyen kiket tanítani, ne legyenek munkanélküliek.”

A tanított tárgyak jegyzékét számba véve a két szak között alig igazolható a rendeltileg előírt különbségi százalék. A tényleges különbséget a felvételi vizsgáknak és magának az oktatásnak alacsonyabb vagy magasabb szakmai követelményei teszik, ami nem igazán megnyugtató helyzet. A tananyag oldaláról zavarba ejtő a zeneismeret szakirány köztes helyzete: igazán sem alkotóművészetnek nem mondható (nem nevezhető meg az az alkotás, melyet a hallgatóktól elvárunk), sem előadóművészetnek, mert a hallgatók csak akkor végeznek kifejezetten művészi munkát, ha a szakirányt mással (pl. karvezetés, egyházzene) kombinálják.

Ami a művészetközvetítést illeti, **ének-zene szak** néhány olyan városban is működik, melyben zeneművészeti felsőoktatás nincs, ezekben létezése indokoltabb. A zenei egyetemi városokban különféle kettősség jön létre: Pécsen ugyanazon intézményben belül van jelen mindkettő, a művészetközvetítés dominál, a zeneismeret-szakos hallgatók száma elenyésző; Szegeden két különböző karba települt a két szak, stb. Úgy látszik, mindkettő helyzete, s főleg egymáshoz való viszonya tisztázásra szorul, már csak a koordinálásukkal elérhető takarékoság céljából is.

Mindez meggondolandóvá teszi, nem kellene-e az ének-zene tanárképzést a zeneművészeti képzéshez csatolni – legalábbis azokban a városokban, ahol mindkettő működik –, persze kisebb növendéklétszámmal, de nagyobb szelekcióval.

1.2.4. Javaslatok

A tennivaló szakonként és helyenként különböző. Az intézményvezetőknek törekedniük kell arra, hogy felkutassák és magukhoz kössék az egyes, főleg kritikus helyzetben lévő szakok valóban jó, és

ismét hangsúlyozzuk, szolid tudású szakembereit. A néhány kiváló meglévő tanárukat pedig minél jobban meg kell becsülni, és az intézmény szellemiségét, munkáját jobban mint eddig, rájuk kell építeni. (Néhány nevet a 2. fejezetben megemlíttünk.)

A tanári színvonal kérdése többrétű probléma. A legfelső réteg a már fentebb taglalt országos válság (mellesleg világválság is, viszont tudni kell, hogy vannak országok, ahol legalább tudnak a válságról, és tesznek lépéseket). Ez alatt vannak az intézmények szintje fölött jelentkező tényezők, főként a minősítés és akkreditáció tekintetében. Ezekről alább lesz szó. De van jó néhány olyan ügy, melyet helyben kell megoldani. Ilyen például az, hogy a tanárok nagy része legalább kétfelé elfoglalt (zenekarokban illetve más oktatási intézményekben), jó részük nem rezidens; emiatt nincs idejük folyamatos önfejlesztésre, repertoár-frissítésre, ilyen célú kutatómunkára, az intézmény életében saját óráját meghaladó részvételre. Ismét csak az intézményvezetőkre hárul, hogy a kontaktórákon felül intézeti kötelezettségekkel (például a zenekari próbák, hangversenyek rendszeres látogatásával, szakmai képzéssel és konferenciákkal, egyéni kutatómunkával) a rendeletekben megszabott mértékig megterheljék munkatársaikat, s ha erre nem képesek, választásra készítsék őket, helyüket pedig a közérdekű szakmai munkába jobban involválható, tehetséges kollégákkal töltsék be.

A korábban a Zeneakadémia tagozataiként működő intézmények saját városuk egyeteméhez csatlakozva többnyire jó gazdákra találtak. Ám eközben meggyengült az egyes hangszeresek oktatók horizontális kapcsolata. Hasznosnak látszik, hogy a hét egyetemre/főiskolára széttagolt, azonos szakon/szakirányon oktatók egymással szorosabb kapcsolatot tartsanak. Ha a munkájuk összehasonlító elemzését, továbbfejlesztését célzó konferenciákon jobban megismernék egymást, akkor az önmagukkal szemben támasztott igényességük fokozódna, a szakmai elvek tisztábbak lennének, s például a többször említett repertoár-problémák megoldásában is segítséget nyújtanának egymásnak. Ilyen felsőoktatási szak fórumok létrehozása egyes szakokon szinte létkérdésnek nevezhető. **A színvonal fenntartása és fejlesztése érdekében halaszthatatlannak tartjuk a szakonkénti (szakirányonkénti) országos fórumok, műhelyek létrehozását, és a felsőfokhoz méltó továbbképzési formák – a minisztérium által elrendelt, finanszírozott és ellenőrzött – megszervezését.**

Az oktatás közösségi jellegét erősítené a közös órák rendszeresítése. Mint a látogató bizottság egyik tagja írja: „a kívánt szemléletváltás a tanárok körében akkor fog valóban megtörténni, ha a fő-tárgy és a kamarazene közötti jelenlegi hierarchia strukturálisan (...) megváltozik. (...) Javasoljuk a közös hangszeres órák gyakorlatának normává emelését (az egyéni hangszeres óra megőrzése mellett), azt a gyakorlatot tehát, amit néhány tanár – kivételként – már most is alkalmaz. Ez a forma hozhat vissza valamit az igazi mester-tanítvány viszonyból, kollégái jelenléte révén meghatározhatja a növendék motivációját, és a diákok egymás hibájából is többet és könnyebben tanulhatnak.”

Valóban, külföldön is, valaha hazánkban is a hangszeres tanárok nem egyes hallgatókat, hanem osztályokat oktattak/oktatnak. Ennek haszna felmérhetetlen: a növendékek hallják, látják egymást, tanulnak abból, amit a tanár a másik növendéknek mond, kritikai érzékük élesedik, egészséges versenyre kelnek egymással, miközben a tanár hatását közvetítő idő jelentősen növekszik. Tudjuk, hogy egyes tanároknál, intézményeknél vannak rendszeresen, vagy inkább rendszertelenül közös órák. De ezek nem töltik be azt a funkciót, melyre hivatottak, s amelyek nemzetközileg is elfogadottak. Változás csak akkor lehetséges, ha a növendékek heti egyik hangszeres órájukat intézményesen – órarendben rögzítetten – közös óráként kapják. Tehát nemcsak addig hallgatják társukat, míg várják, hogy rájuk kerüljön a sor, hanem az adott tanár összes növendékei hetente egyszer három órát együtt kapnak tanáruktól.

Végül az elmondottak még egy kérdést vetnek fel: valójában megvannak-e a személyi feltételei annak, hogy minden intézmény okvetlenül művész-mesterképzés akkreditáltatására (mi több: doktori iskola létesítésére) törekedjék. Elképzelhető, hogy egy-egy tanár vagy egy-egy szak képes ezen a szinten működni. A zenében azonban nem szakíthatók el egymástól az egyes szakirányok, szakok. A kamarazene, zenekar mutatja legvilágosabban, hogy az intézménynek egészében kell, vagy kellene mesterszinten állnia. E kérdésre – mely a MAB felelősségét is felveti – alább visszatérünk.

1.1.5. Intézményi tagoltság

a) A FELVI kimutatása szerint a jelentkezők létszáma mindenütt csökken (Szegeden 173, első helyen: 51, Pécsen 154/44, Debrecen 203/62). Korábban 300 fölött volt a szám, így e csökkenés drámai. A jelentkezési számok ismeretében, egyes szakok hallgatóinak lehetetlenül alacsony számát és a színvonalas tanári kar összegyűjtésének nehézségeit látva, voltaképpen túlzottnak kellene mondanunk az intézmények számát. Másrészről azonban fenntartásuk mellett szól egyrészt az, hogy az egyetemi/főiskolai oktatók jelenléte nélkül e regionális funkciókat ellátó nagyvárosok zenei élete összeomlana, másrészt hogy a régiók tanári utánpótlását csak a közelben végzett hallgatókkal lehet biztosítani.

b) Az is látszik azonban, hogy alig van olyan intézmény, mely a hozzávetőleg 30 szakirányon egyenletes színvonalú képzést tud nyújtani. Még kétségesebb ez, ha művészi mesterképzés megindulását ambicionálják. Lehet egyetemi diplomákat kiadni sok növendéknek, de ezek a "tömegművészek" nem sokkal fogják előbbre vinni a magyar zeneművészet ügyét. **A szakindítások támogatását szigorúan a tanár személyéhez kellene kötni, és a tanár eltávozásakor fölül kellene vizsgálni.** Az előbb mondottak értelmében viszont a tanári mesterképzés valóban nélkülözhetetlen: akikre szüksége van az országnak, olyan képzett zenetanárok, akik szerencsés esetben megéreztetik a gyerekekkel a humánum, a humán kultúra, a lélek fontosságát.

c) A jelenlegi helyzetben teljesen reménytelen a **doktori iskola** létesítésére igyekvő ambíció. Ez utóbbiról szólva egy igen nagy veszélyre a 3. fejezetben hívjuk fel a figyelmet.

d) Visszatérve a túlzott differenciálás okozta problémákhoz: azt javasoljuk, hogy az intézmények többsége törekedjék szakmailag korrekt alapképzés + tanári mesterképzések indítására, a művészi mesterképzést pedig egy-két, erre felkészült intézménybe kumulálják. Ne fordulhasson elő, hogy egy kiváló tanárra tekintettel egy szaknak megadott akkreditációt a tanár távozása, hasonló nivójú pótlása nélkül is fenn lehessen tartani.

Valamennyi jelenlegi intézmény fenntartásának fenti indoka nem teszi okvetlenül szükségessé, hogy mindenütt minden szakirányt fenntartsanak. Jobb lenne, ha az egyes intézmények koncentrálnának azokra a területekre, amelyekben legjobb feltételek mellett működnek, s **a többi oktatására társulnának egy másik, közeli intézménnyel.** Az ilyen társulásnak nem kell minden esetben a hallgató távozásával járnia. Elképzelhető, hogy pl. az adott hangszer vagy hangszercsoport az egyik, másik a másik intézmény hatáskörébe tartozik, ám mindkét helyszínen folyik. Valójában ez amúgy is gyakran így van, mert nem kivételes, hogy azonos tanárt két intézmény foglalkoztat (míg sokszor gond óraszámuk feltöltése). A hallgató is, tanára is jogilag a szak anyaintézményéhez tartozna, s e szak tekintetében a másik kihelyezett intézményként működne. A kölcsönösség alapján és csekély számolással a pénzügyi gondok megoldhatók lennének. Ilyen megoldással mindenesetre életerős központjai alakulhatnának ki egy-egy szakiránynak, s ez országos ismertséget szerezve növekvő számban vonzaná oda a hallgatókat is. Hasonló társulásokkal könnyebb lenne a művészi mesterképzésre vonatkozó igényeket is teljesíteni.

2. fejezet: AZ EGYES INTÉZMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE³

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	Akkreditációs döntés
<p>előadóművészet alapképzési szak <i>klasszikus zongora, klasszikus cimbalom, klasszikus hárfa*, klasszikus orgona, klasszikus cimbalom, klasszikus csembaló, klasszikus harmonika, klasszikus gitár, klasszikus hegedű, klasszikus mélyhegedű, klasszikus gordonka, klasszikus gordon, klasszikus fuvola, klasszikus oboa, klasszikus klarinét, klasszikus fagott, klasszikus kürt, klasszikus trombita, klasszikus harsona, klasszikus tuba, klasszikus ütőhangszeres, klasszikus ének, jazz-zongora, jazzgitár, jazzbasszusgitár, jazzbőgő, jazzszaxofon, jazztrombita, jazzharsona, jazzdob, jazzének, egyházzene-orgona, egyházzene-kórusvezetés, népi vonós, népi pengetős, népi fúvós, népi cimbalom, népi ének, zenekar és kórusvezető szakirányok</i> <i>*klasszikus hárfa szakirányon a vizsgált tanévben képzés nem indult)</i> (kkk: 2006/6/X/3/6. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/79. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/1. sz. határozat: A</p> <p>hatályos a képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén 2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>alkotóművészet és muzikológia alapképzési szak <i>jazz zeneszerzés, muzikológia, zeneelmélet, zeneismeret, zeneszerzés szakirányok</i> (kkk: 2006/6/X/3/7. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/80. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/2. sz. határozat: A</p> <p>hatályos a képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</p>
<p>Képzési szint: alapképzési szak (még nincs végzett évfolyam!)</p>	<p>2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p><i>Oktatásszervezés az intézményben</i> Az ország vezető zeneművészeti felsőoktatási műhelyének, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemnek az akkreditációs látogatása a többi intézménynél nehezebb feladatot jelentett. Az egyetemen valamennyi létesített szakterületi szak és szakirány működik, a tanárok száma 360 körül van. A látogatásra fenntartott két napon az óráknak, sőt tárgyaknak és szakirányoknak is csak egy része volt elérhető; az egyetemnek nem sikerült a hét második felére csoportosítani a bizottság érdeklődésére számot tartó órákat (így nem láthatott a bizottság például zenekart,</p>	

³ A látogató bizottság bevezető megjegyzése: Az értékelés szükségszerűen hiányos, egyenetlen, sőt tévedésektől sem mentes. A jelentés megemlíti egyes kiváló tanárokat, de lehetnek mások, akiknek óráit nem látta a látogató bizottság (idő és alkalom hiányában); esetlegességek is befolyásolhatták a látott órák lefolyását; amikor inkább szakirány csoportokról (vonósok) ír a jelentés, ez nem jelenti, hogy annak minden tanárát látta a bizottság, stb.

Az országosnak mutató problémákat fenn tárgyalta a jelentés; ezekre a későbbiekben még történik utalás, vagy azok jelentkezésének helyi színezeteit említi meg a jelentés.

Bizonyos, hogy ha az akkreditáció szakirányonként történhetett volna, akkor a differenciálásra jobban lett volna lehetőség, így erre csak a szakok értékelésekor van lehetőség.

Az alkotóművészet szak Budapesten kívül csak szórványos oktatást foglal magában kevés hallgatóval.

kórusfoglalkozást, karvezetés órákat, az új népzenei szak sarkalatos tantárgyait, stb.). E hiányosságot a látogatást követő két-három hétben egyéni óralátogatásokkal próbálta ellensúlyozni a bizottság. A nehézségeket szervezési anomáliák is fokozták (lásd lentebb).

A feladatot nehezítették fentebb már említett külső tényezők: az, hogy a tényleges szakok szakirányokként vannak nyilvántartva; az egyes tanszékek nem jelentenek valós szakmai egységeket. A normák tisztázása, a repertoár fejlesztése, a tanítási fegyelem és színvonal biztosítása nagyrészt az egyes tanárokon múlik, ugyanakkor az egyes tanárok között igen nagy különbségek vannak, melyeket e jelentés nem tud kifejezésre juttatni. Sőt ez esetben még pozitív diszkriminációt is nehéz alkalmazni, hiszen a tantestület felének munkáját sem lehetett vizsgálni e rövid idő alatt.

Az intézmény státusához képest elég alacsony a minősített oktatók aránya: A közalkalmazotti jogviszony keretében foglalkoztatott oktatók, kutatók több mint egyharmadának van tudományos fokozata. Jó viszont az oktatók életkori megoszlása az oktatási hierarchiában betöltött helyükhöz képest. Kissé magasnak tűnik a „művésztanárok” aránya, kérdés, hogy ez csak a minősítés elkerülése végett van így, vagy az általuk tanított tárgyak ezt indokolják.

A tanszéki szervezet leírása jó, logikus. Az intézet szakmai élete élénk a növendékek pályatervezése szempontjából. Egyaránt dicséretes a fakultatív sáv nagysága. Ügyelni kell arra, hogy ezt a sávot a hallgatók szakmai életterükhöz megfelelően használhassák ki, ne pedig az egyes tanszakok sajátítsák ki kötelező feladataik bújtatott teljesítésére.

A „minőségbiztosítás”, mint a többi intézménynél, a Zeneakadémia önértékelésében is formális leírás. Valójában egyetlen minőségbiztosítás létezik: az intézeti vezetés és a tanszékvezetők által ellenőrzött jó tanári kar és a szervezett, fegyelmezett oktatás. A tervezett „zenésztechnológus” csak a manapság divatos menedzser-imádat megnyilvánulása, és valószínűleg csak egy további haszontalan munkatársra pazarolná el az egyetem sokszor panaszolt szűkös pénzkeretét.

A többi egyetemen látott gyengeségektől a budapesti egyetem sem mentes. A régi nagy tradíciót néhány kiváló tanár őrzi; sok tanár nincs annak tudatában, mi is lenne a technikai és zenei alaptudás összetétele, vagy nem képes annak átadására. Sok a túl általános kommentár, sokszor csak megkövetelik a végeredményt anélkül, hogy az ahhoz vezető utat és a gyakorlás módját konkrétan megmutatnák. A repertoár spektruma, a játszott anyag mennyisége és stíláris összetétele, a komoly kihívást jelentő nagy darabok és a stíláris-technikai biztonságot adó nagy számú könnyebb anyag aránya nem sokkal jobb, mint vidéken, annak ellenére, hogy itt egy nagy hagyományú, kiváló könyvtár lehetne a repertoár-fejlesztés háttérére. A kortárs zene (az utóbbi fél évszázad zenéjére gondolva), mely egyes külföldi egyetemeken kötelező diploma-anyag, valószínűleg kevéssé van képviselve a zeneakadémiai gyakorlatban. E kifogások természetesen nem egyformán érvényesek a szakirányokra és a szaktanárookra; igazságtalanúság lenne, ha nem méltányolnánk néhány igen kiváló művész-tanár meggyőző teljesítményét.

Néhány szakirány vagy tantárgy speciális helyzete

A korábbi *karvezetés* + iskolai énektanárképző szak a bolognai rendszer alkalmazása során megszűnt. Sajnos a bizottságnak nem volt alkalma látni, hogy a tanszékvezető-váltással egyidejű átalakulás során hogyan tudta a szak új profilját kialakítani. Nem győződött meg a bizottság arról sem, hogy a zenekari karmesterképzővel való összekapcsolásának előnyei realizálódtak-e mindkét oldalon, s ha igen, miképpen. **Kudarc jelének tekinthető, hogy a karvezetők máris kezdeményezték a zenekari ill. énekkari vezénnyelés szétválasztását két szakirányra.**

⁴ LB: Ez azonban kapcsolódik a tanárképzés bolognai rendszerének bevezetésekor magas szinten hozott hibás döntések ügyéhez, melyre a harmadik fejezetben tér ki a jelentés.

Sajnálatos az is, hogy az ország egyetlen karmesterképzőjében jelenleg (vagyis a BA szinten) nem vesz részt olyan karmestertanár, aki az operavezénylésben jártas lenne.

A kétciklusú képzés során vált ki a korábbi komplex szakból az önálló *zeneelmélet* szakirány is, melynek rövid életideje ugyan még nem értékelhető, de gondosan kiválasztott tanári kara a jövőt illetően megnyugtató.

A hallgatók elhelyezkedési lehetőségeit tekintve aggasztó az ún. elméleti tárgyak túlzott differenciálódása. Míg a korábbi diploma – igen életszerűen – a szolfézs, az ének-zene, a zeneelmélet, a zenetörténet tanítására képesítette – legalábbis alapszinten – a kibocsátott hallgatókat, most mindehhez külön-külön diplomát követelnek a tanügyi hatóságok, melyek megszerzése alig lehetséges, miközben az iskolák ennyiféle tanárt alkalmazni nem tudnak.⁴

Viszonylag fiatal szakirány az egyetemen a *jazz* tanszakhoz tartozó tárgyak komplexuma. A gyors látogatás nyomán mind az oktatás színvonalát, mind a tanárok együttműködését jónak találta a bizottság. Látszik, hogy egy irányban, egy stílusban dolgoznak és gondolkoznak, aminek a kisegyüttesek játékában eredményeit is látni lehet. A családi légkör kedvez a pedagógiai és szakmai tevékenységnek, melynek hajtóereje végül is a stílus közös szeretete tanár és diák részéről.

A bolognai rendszerrel egy időben indult meg a *népzene* szakirány, mely érezhetően küzd azzal a problémával, hogy e szakirányra csekélyebb előképzettséggel is lehet jelentkezni, s a felvett hallgatókkal szembeni elvárásoknak is ehhez kell igazodni. A látogatás során nem volt mód a főtárgyakat meghallgatni, e tapasztalatot csak az önértékelésből és a látott kötelező tárgyakból lehetett levonni. A tanszék erőteljes propagandát folytat társadalmi elismertetésért, a Zeneakadémiába való egyenrangú beilleszkedés azonban nem fog könnyen megtörténni. Nehezíti ezt a szakma elzártsága a zenei élet egészétől, ami kifejeződik a tanári kar összetételében is: sokan közülük úgy szereztek jó nevet a *revival*-mozgalomban, hogy ugyanakkor az egyetemi oktatókkal szemben támasztott formai követelményeknek nem felelhetnek meg (minősítés, sőt diploma hiánya, teljes foglalkoztatású oktatók aránya).

Az *egyházzene* szak 20 éve működik az egyetemen. Erős kollektív szellem, a teljes vertikum kiépítése (több mint 30 doktorált hallgató!), a kidolgozott és a tanszék által alkotott 70 tankönyvben rögzített tananyag biztosítja a szak által megkövetelt hármás irányzódás (történeti-elméleti ismeretek, zenei képzés, liturgiai gyakorlat) egységét. Mivel az eddigi magas költségterítési kötelezettség az államilag finanszírozott helyek megnyílásával megszűnt, a tanszak létszámproblémája megoldódott. Ez azonban azzal járt, hogy a tanszak kevésbé számíthat a hallgatók hosszabb, professzionális hangszeres előképzettségére, s emiatt a speciális tanulmányokat megalapozó zenei tudás (főként szolfézs-zeneelmélet, egyeseknél a zongora) tekintetében néha e szak is engedményekre kényszerül.

Az egyetem központi, legfontosabb tárgyának kellene tekintenünk az *együttes zenélés* különféle formáit (kamarazene, kortárs zenei együttes, többféle zenekar). Az egyetem legdicséretesebb szakmai eredménye az elmúlt években a zenekari foglalkozások előtérbe állítása volt. Kiváló belső és külső szakembereket kértek fel ezek vezetésére, megerősítették a zenekari munka szervezeti és fegyelmi kereteit is. A jövőre vár, hogy ez a centrális helyzetű oktatási forma tartalmában és működésében megszilárduljon. Ehhez szükség lenne a hozzá tartozó tantárgyak (zenekari repertoárismeret, szólamtanulás és szólamgyakorlatok, kisegyüttesekben való munka, a zenekart támogató egyéni foglalkozás) specifikálására. Ezeket egymástól elkülönített tantárgyakként kezelve és kredittel elismerve lehetne elérni, hogy egyik rész-elem se hanyagolódjék el. Nélkülözhetetlennek látjuk az egyéni hangszerórával (és főtárgyi tanárokkal) való jobb kooperációt strukturálisan (esetlegességtől mentesen) biztosítani. Számos helyen ehhez a kezdő lépéseket sem tették meg, sőt, olykor a főtárgytanárok részéről ellenállás mutatkozik, nem véve tudomást a hangszeresek főtárgy órán kívüli tennivalókról.

Elismerve a kamarazene és a kisegyüttes játék (például fúvóegyüttes) számos kitűnő tanárát, problémákat látunk az óralátogatás, a rendszeresség, a repertoár tekintetében. Remélhe-

tő, hogy a tanszék megerősítésével meggyorsul a fejlődés, és a zenekari munkával való kapcsolat legjobb formái is tisztázódnak.

A „kötelező tárgyak” (szakmai alapozó tárgyak) tekintetében tapasztalt problémák:

- a szolfézs-zeneelmélet órákon kevés az éneklés (s a szép éneklés gondozása), pl. a négy látogatott szolfézs óra egyikén sem énekeltek egyetlen hangot sem. E tárgyak képesek lennének több segítséget adni a hangszeres oktatásnak is.

- a bolognai rendszerben bevezetett tantárgyak – az eddigi tapasztalatok szerint – még nem tisztázták feladatukat. A *partitúraismeret* tárgy feladatát pontosabban meg kellene határozni, és a végzendő anyagot részleteiben is előírni. A *kortárszenei együttes* tervezésekor nem általánosságban 20. századi kamarazene játékról volt szó, hanem az utolsó 30-40 év szabad összeállítású együtteseikhez kapcsolódó játékmódok, ritmikai feladatok, modern notációs problémák megtanulásáról. Mindebből kevés valósult meg, sőt maguk a tanárok sem értik e tárgyak funkcióját.

Infrastruktúra és adminisztráció

Infrastruktúra szempontjából a Zeneakadémia egyelőre elég szerencsés helyzetben van: jó könyvtárral bír, hangszereivel kapcsolatban inkább karbantartási problémák vannak; a tantermek a tanításra is csak szűkösen elegendőek, gyakorlásra pedig egyáltalán nem. Az épület felújítása persze súlyos megterhelés lesz a következő években, de a felújítás befejezése után e problémák remélhetőleg enyhülnek.

A rektor és a gazdasági vezető komoly erőfeszítéseket tett az elmúlt években az intézmény ügyvitelének, nyilvántartási rendszerének, PR tevékenységének fejlesztésére. E tekintetben az egyetem mintha több évtizedes álomból ébredt volna fel az utolsó 5-6 évben.

A Zeneakadémia adminisztrációjával és fegyelmi állapotával kapcsolatban tapasztalt anomáliák: a látogató bizottság a tanároknak (óvatos becslés szerint) egy harmadát nem találta meg tantermében a kijelölt időpontokban. A Régi Zeneakadémiára beosztott órát nem lehet megtalálni, a tanár nincs jelen, a portán nincs beírva senki. Egyik LB tag saját területe látogatásakor a tizenegyből három tanárt nem talált.

Fentieknek három oka lehet. Vagy elavult órarendet kapott a bizottság, s a hivatal maga sem tudja a tényleges tanítási időpontokat. (Ennek egy változata, amikor a tanár egész napokra foglalja le a tantermet, de csak néhány órát tanít benne, s erről nem értesíti a hivatalt.) Másik ok lehet a tanár időleges távolléte hangverseny, betegség stb. esetén. Úgy látszik, nincs olyan mechanizmus, amely ezt az információt naprakészen eljuttatná a hivatalhoz. A harmadik ok egyszerűen az igazolatlan távollét. (Erre is volt példa; a tanszékvezető telefonon rendelte be a hiányzó oktatót.) Mindehhez még hozzájárul a növendékek hiányzása, s az, hogy a tanár erre hivatkozva együtteseknél is felmenti magát az óra megtartása alól, holott máskor arról panaszkodik, hogy nincs idő egyes szólamokkal, szólampárokkal külön-külön foglalkozni.

Az egyetem nyilvántartási rendszerének rekonstrukciója és a belső fegyelem megerősítése elkerülhetetlen. Ez pedig a tanszékvezetők közreműködése nélkül nem fog sikerülni. Figyelmeztető jel, hogy azon a tanszéken, mely saját termekkel és irodával bír, az ilyesféle zavarok minimálisak, s ha előfordulnak, azonnal fel is tűnnek. Lehet, hogy megoldást csak az átépítés befejezése és a tanszékek saját terem-együttessel, saját adminisztrációval való ellátása fog hozni. Addig egy ilyen mammut-intézmény rendben tartása szinte megoldhatatlan, de egy szigorúbb, és számonkérhető rendszer működését még így is kezdeményezni kellene.

Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar	Akkreditációs döntés
<p>előadóművészet alapképzési szak <i>klasszikus zongora, klasszikus orgona, klasszikus hegedű, klasszikus mélyhegedű, klasszikus gordonka, klasszikus gordon, klasszikus gitár, klasszikus furulya, klasszikus fuvola, klasszikus oboa, klasszikus klarinét, klasszikus szaxofon, klasszikus fagott, klasszikus kürt, klasszikus trombita, klasszikus harsona, klasszikus tuba, klasszikus ütőhangszer, klasszikus ének, zenekar és kórusvezető, egyházzene-orgona, egyházzene-karvezetés szakirányok</i></p> <p>(kkk: 2006/6/X/3/6. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/83. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/3. sz. határozat: A</p> <p>hatályos a képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</p> <p>2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>alkotóművészet és muzikológia alapképzési szak <i>zeneelmélet, zeneismeret</i> szakirányok</p> <p>(kkk: 2006/6/X/3/7. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/82. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/4. sz. határozat: A</p> <p>hatályos a képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</p> <p>2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>Képzési szint: alapképzési szak (még nincs végzett évfolyam!)</p>	
<p><i>Az intézményszervezés tartalmi dimenziói</i></p> <p>(A bizottság feladata az alapképzések vizsgálata volt, noha azok a látogatás idején még csak egy tanévet és két hónapot értek meg. Ezért az intézmény jobb megítélése érdekében kiegészítéssel felsőbb évfolyamok óráit is látogatta a bizottság.)</p> <p>A kar szemmel láthatólag jól szervezetten működik, ügyvitele magas színvonalú, vezetése céltudatos. Az egyetem egészével és többi karaival kölcsönösen előnyös, jó kapcsolatot épített ki. A kar hallgatóinak egyenkénti és csoportos (kamarazenei, zenekari, kórus) szerepléseivel elősegíti a zene jelenlétét, beépülését az egyetem életébe és más szakos hallgatók kultúrájába. Ugyanakkor az egyetem által felkínált kurzusok megkönnyítették a bolognai reformban megjelent új tárgyak és fakultatív foglalkozások megszervezését. A kar dicséretes módon elérte, hogy az egyetem ösztöndíjakat alapítson, melyet a legjobb zenészhallgatók is elnyerhetnek.</p> <p>Már az oktatás tartalmi elemeihez visz át a kar pezsgő zenei életének dicsérete. A különféle együttes típusok, a zenekar és többféle énekgyakran jut olyan szereplési lehetőségekhez, melyek a szakmai munkát segítik. A rövid látogatás alapján is úgy látszik, jó kollegiális kapcsolatok alakultak ki az oktatók között, mely elősegíti a szakmai munkát.</p> <p>A bolognai folyamat által megkívánt átalakulást a tagozat gondosan és igényesen hajtotta végre. Ennek normái a KKK-ban rögzített kívánalmak voltak, és a kredittáblázatba foglalt tantárgyi struktúra, kurzuskínálat is megvalósult. (Egy hiányosság: mivel a zenetörténetet a bolognai szerkezet szerint három év alatt kell megtanulni, ezt felemelt óraszámossal kellett volna kompenzálni, ez Debrecenben is elmaradt.) Úgy látszik, jól működnek a reform során bevezetett új tárgyak, mint a „hangversenylátogatás–műismeret” (ennek ellenőrzése azonban nem megnyugtató; jobb lenne két-három erre kijelölt tanár felügyeletére bízni), a főtárgyi repertoárismeret, a művelődési ismeretek.</p> <p>Kiemelt dicséretet érdemel az, hogy széles fakultatív sáv meghatározásával a kar lehetővé tette a hallgatóknak tervezett életpályájukhoz igazodó egyéni tanulmányi rendek kialakítását (például hangszerek mellé a felvehető fakultatív tárgyként a zeneismeret; az alkotóművészeti</p>	

szakokhoz az egyházzene). Ennek jelentőségét akkor látjuk be, ha tudjuk, hogy a hallgatók nagy többsége nem pódiumművészként, sokuk nem is zenekari játékosként, hanem elsődlegesen tanári pályán, még hozzá többségük vidéki zeneiskolák tanáraiként fogja szolgálni a hazai zenekultúrát. Márpedig a zeneiskolák munkarendjét ismerve, elsősorban azon jövőendő oktatóknak van ígéretes jövője, akik többféle kívánalomnak tudnak eleget tenni. A kisebb zeneiskolákban a hangszerek többségét nézve egy tanár óraszámra sokszor nem tölthető fel az egész állás követelményei szerint, a kisebb hangszerekre nem tudnak külön tanárt szerződtetni. Sokkal nagyobb az elhelyezkedési esélye, s egyúttal képes valóságos szükségleteket kielégíteni például az a hegedűtanár, aki mélyhegedű tanítására is képesített (hasonlóképpen: több fúvós hangszert tud tanítani, főhangszerét furulya-oktatással kombinálja, hangszere mellett szolfézstanári képesítéssel is bír, stb.). Nagy hiba volt, hogy erre a bolognai folyamat megtervezésekor nem voltak figyelemmel, s nem került sor eleve kétszakos képzési formák megszervezésére. De ha ezt akkor elmulasztottuk, legalább utólag, a fakultatív órák kihasználásával kell – az összes adminisztratív akadályokat elhárítva! – elősegíteni két tanári szakra érvényes diplomák megszerzését. Debrecen ezt a helyzetet jól mérte fel; egész oktatási rendszerét úgy konstruálta meg, hogy a hallgatók számára az ilyesfajta kombináció tartalmilag is, adminisztratíván is kivitelezhető legyen.

A kar munkáját nagymértékben segíti a jó elhelyezkedés. A nagy méretű épületben legendó és kedvező helyet kapnak az egyéni és csoportos oktatás különféle formái, a közösségi élet eseményei, és a hallgatók számára megfelelő életkörülményeket is tudnak biztosítani. Ez nem jelenti természetesen, hogy nem fordulhatnak elő időről időre egy-egy tárgyat vagy tárgycsoportot érintő nehézségek. Bizonyos például, hogy az ütőhangszeres oktatás jobb elhelyezést kíván. A hangszerállományra nézve is elmondható, hogy az – bár javításra, fejlesztésre nagy szükség lenne –, az alapműködést kielégítően biztosítja.

Az oktatói kar és hallgatói összetétel

Az oktatói kar a formai követelményeknek nagyrészt megfelel. A tanárok száma 88, ebből teljes állású 43, részfoglalkozású 13, óradíjas vagy egyéb munkaviszonyban dolgozik 32. A minősített oktatók száma 20, vagyis a teljes állomány 23 százaléka (ebben azonban benne foglaltatik az egyetem néhány nem zenei tárgyat tanító tanára is). A minősítettek közül azonban csak hatan 50 év alattiak, akik munkájára tehát a kar még hosszabb időn át számíthat. Negatívum, hogy egy-egy tantárgy munkájában minősítés nélküli kollégák viszik a fő szerepet. Korábban a szakfelelősök, szakirányfelelősök és tantárgyfelelősök kijelölésében erős hiányosságok voltak. Ezeket az utóbbi időben minősítést szerzett tanárok megbízásával áthidalták.

Örvendetes, hogy a kar a 2008-2013 közötti időre humánpolitikai koncepciót dolgozott ki, mely világosan leszögezi az alkalmazási feltételeket, a nyugdíjba vonuláskor követett stratégiát és az utánpótlást-nevelést. Az oktatói utánpótlás biztosítása azonban nem nehézség nélkül való. A tanárok egy része sok elfoglaltsága (például a tanítással párhuzamos zenekari munkája) miatt nem tud, vagy nem akar doktori eljárásra felkészülni. Doktori iskolába csak kis számban tudnak beiratkozni, és az országban működő egyetlen zenei doktori iskola befogadóképessége korlátozott.⁵ Az egyéni képzésben való részvételhez megkövetelt jelentős hazai és nemzetközi pályafutás nem mindenkinél biztosítható, egyes (előadóművészi gyakorlatot nem feltételező) tárgyaknál ennek tanúsítása szinte lehetetlen.

Az egyetem e problémán helytelen módszerrel próbált segíteni. A hallgatóknak azt ajánlották, hogy az egyetemmel testvérkapcsolatot ápoló finn „Jyväskylä” egyetemen szerezzenek fokozatot. Nem tudjuk, más szakokon milyen színvonalon működik ez az egyetem, zenei fakultása

⁵ LB: Több doktori iskola működtetése a személyi feltételek hiánya miatt nem reális, de a szakmai színvonal védelme érdekében nem is kívánatos.

azonban lényegében nincs. Művészeti képzéssel egyáltalán nem foglalkoznak, a zenei tanszék zömmel pszichológiai, pedagógiai kutatásokat végez, s így a DLA-val (mely a jelölttől koncert-teljesítményt is elvár) nem mérhető össze. Az eljárás felületességéről kapott hírek is kedvezőtlenek.

Hosszabb távon speciális helyzetet teremt a habilitáció megszerzésének nehézsége is. Bár a habilitáció az újabb rendelkezések szerint az egyetem hatáskörébe tartozik, a Debreceni Egyetemen a magasabb állások elnyerésének előírt feltétele, ugyanakkor az egyetem nem tud felállítani olyan testületet, mely zenei téren a habilitációt megítélhetné. E helyzet következményeire a debreceni mesterképzések kapcsán, az utolsó szakaszban még szó esik.

Az alapképzési szakokra felvett hallgatók névsora és szak szerinti megoszlása: két évfolyamon 89 hallgató tanul, s ez megfelel a „Felvi” tájékoztatóban közölteknek, a lemorzsolódás minimális.

Az oktatás anyaga – összefüggésben a tudományos-művészi műhelymunka problémáival

Az oktatott anyagról (vagyis a hallgatók által tanult darabokról) a bizottság a korábbi növendékhangversenyek-műsorok és a vizsgalapokon feltüntetett „végzett anyag” jegyzékek elemzése alapján alkotott képet. A repertoár összetétele megegyezik a hasonló felsőoktatási intézményeinkben tapasztalhatókkal.

A legtöbb hangszernél kétségtelenül fontos és magas színvonalú klasszikus alkotások teszik ki a repertoár gerincét. Ismert sajátos problémák jelentkeznek egy-egy hangszer vagy hangszercsoport (például fúvósok, ütősök) esetében. Számításba kell vennünk, hogy ez a repertoár kiegészül a kamarazene és zenekari foglalkozás keretében tanult, szintén értékes darabokkal.

A zeneelmélet és szolfézs tárgya (mind általánosan kötelező, mind főtárgyként tekintve) többségében szintén értékes és fontos zenei anyagokkal foglalkozik. Pozitív fejlemény a 18. század előtti zene bevonása a tananyagba, ami különösen a vokális képzésben elsőrendű fontosságú. Helyet kapott az oktatásban a gregorián, a korai polifónia, a korai és későbbi reneszánsz kor is. (Talán csak a látogatás időpontjából következő véletlen, hogy a pedagógiai szempontból elsőrendű korai barokk irodalommal nem találkozott a bizottság.)

Ugyanakkor a hangszeres repertoárra teljes mértékben érvényes az, amit az 1. fejezetben erről említett a jelentés, azaz nagyon kevés az átjátszott anyag. (Nem egyszer előfordult, hogy a félév folyamán végzett anyag lényegében azonos a vizsgaanyag mintegy 30 perces műsorával. Ez, ha igaz, azt jelentené, hogy a növendék egy félév alatt 30 percnyi anyagot játszott át, vagy másként fogalmazva: egy félévig csak a vizsgaanyagon dolgozott tanárával.) A versenyek által inspirált műválasztások aligha hatnak előnyösen a növendékek organikus fejlődésére.

Összefügg az alacsony mennyiség a repertoár összetételével. A klasszikus alaphangszerek irodalmából zömmel a „nagy”, olykor a hallgató képességeit vagy szintjét meghaladó, főként 18-19. századi műveket választanak. (Nem egyszer versenyműveket, holott a hallgatók érthető módon nem kapnak zenekari kíséretet még diplomakoncertjükön sem, tehát a versenyművekkel valódi előadói szituációjában, zenekar-szólista együttműködésben nem találkoznak). Hiányzik az az értékes „uzuális” irodalom, melynek haszna az oktatásban kétségen felül áll: belőlük jóval nagyobb mennyiség játszható át; igazi stílusismeretet alakítanak ki; világosan felteszik a hangszeres technika alapkérdéseit; feldolgozásuk nagymértékben épülhet a hallgató egyéni otthoni munkájára; a későbbi tanári pályafutás során kiválóan felhasználható.

A stílusokat nézve például szinte teljesen hiányzik a 17. század kiváló irodalma, az érett barokk kismesterei, a klasszika nagy mestereinek korai művei és a kismesterek, a romantika olyan alpművei, mint például zongorán Mendelssohn: *Lieder ohne Worte*, vagy olyan ritkábban játszott művek, mint Liszt számtalan alig hallott nagyszerű és technikailag sem túl nehéz műve. A problematikus hangszerek esetében döntő változás lenne a hangszerhez kevésbé kötött régi zene bevonása a tanításba. A korai barokk irodalom nemcsak kamarazenei repertoár-

ként, de szóló (vagy szóló+continuo) előadásban is alkalmat adhatna alapvető technikai, formálási, ritmikai, melódiavezetési feladatok megoldására. Nem kellene megriadni az átíratok bőségesebb alkalmazásától sem, különösen akkor, ha az átírás nem kíván nagyobb, szerzői jellegű beavatkozást a textúrába, csupán az adottságoknak megfelelő „letét” elkészítését igényli.

Hasonló a probléma például az *ének* oktatásban. A repertoár gyakran túl szűk, vagy túl nehéz (vagy mindkettő). Olyan gyűjtemények például, mint a „*Twenty Four Italian Songs and Arias*” (Schirmer kiadása) sokkal alkalmasabb lenne, különösen a BA szinten tanuló fiatal hallgatóknak, mint a Bach kantátákból vett komplikált áriák, vagy Mozart opera-tételei. Persze ilyen műveket helyes a repertoárismeretbe felvenni, hogy a hallgató találkozzon velük, de előadói komplexitásukban való felfogásuk még a legtehetségesebb hallgatók képességét is meghaladja.

Az *ütős* oktatásban az akkreditációs iratokban megjelölt anyagok nem kerülnek elő: bizonyos szerzők nevét kiírták az akkreditációs anyagban, de a hallgató nem találkozik velük, a megjelölt tananyag-jegyzékek is frissítésre szorulnának.

A másik nagy probléma a XX. századi zene igen alacsony százaléka a végzett anyagban és a növendékhangversenyek műsorában. Egy-két (igen kevés!) Bartók-mű még csak előfordul a repertoárban, azon kívül szinte semmi, a külföldi irodalom igen gyarlón, a század második felében írt művek szinte egyáltalán nem. A növendékkoncerteken sincs mai zene. Jellemző, hogy például Kurtág neve talán egyik vizsgalapon sem szerepelt, holott például a *Játékok* c. ciklus bőséges előadnivalót (és később a tanári munkában is hasznosítható anyagot) kínál, nem is csak zongoristáknak. Itt nem a kortárs zeneszerzők előtt lerótt tiszteletkörök hiányolhatók, hanem hogy a hallgató elmélyülhessen azokban a ritmikai, hangképzési, formai, harmóniai problémákban, melyeket e darabok élénk adnak.

A repertoárfejlesztés minden hangszer oktatói gárdájának fontos feladata lenne. Sőt kívánatos, hogy e téren együttműködés alakuljon ki az egyes felsőfokú zenei oktatóhelyek azonos tárgyat tanító tanárai között. Nagyszámú műjegyzék, kottás kiadás segíthetne a repertoár megújításában.

A szűkösség egyik oka a tudományos-művészi alkotóműhelyek hiánya. Az intézményi felsorolásokban szerepeltek csak jóakarattal nevezhetők ilyennek. Egy kórus fontos, hasznos előadóművészi munkát végezhet, de ez még nem alkotóműhely. Bár a kar szakkollégiumot és művészeti TDK-t működtet, ezek fejlesztésre és tudatos irányításra szorulnak. Örvendetes a modern zenei alkotóműhely létrehozásának terve. Kifejezetten tudományos alkotómunkára a zenészeknek csak kis hányada képes. De elméletileg felkészült (például minősítéssel bíró) művészek megfelelő alkotó munkája lehetne a könyvtári kutatásra épülő, majd a tanításban „kipróbált” repertoárfejlesztő tevékenység.

Ehhez természetesen jó könyvtári háttér kellene. Nem tagadható, a kar könyvtára rendelkezik azon kotta- és könyvállomány tekintélyes részével, mely a rutinszerű tanítási gyakorlat-hoz szükséges. De a fent említett alkotó műhelymunka jóval nagyobb könyvtári háttérrel kíván. Ez egyrészt természetesen anyagi kérdés, melyet a helyi egyetemmel együttműködve (annak nem egyszer tapasztalt jóindulatú támogatásával élve) kellene megoldani. Másik része azonban a szerzeményezési javaslattevés megnyugtató módjának kialakítása. Az ilyen fejlesztő munkában már bizonyított tanárokból kellene könyvtári bizottságnak alakulnia, mely figyelemmel kíséri a különféle katalógusokat, javaslatokat tesz és a kollégáktól javaslatokat gyűjt a beszerzésre nézve, azokat a pénzügyi keretek ismeretében rangsorolja, és vásárlásra megbízást ad.

Az oktatás módszere és minősége

A látogatás során, két nap alatt hármás-négyes csoportokba szerveződve összesen 35 órát lehetett megtekinteni. Ebből az oktatás színvonalát megítélni két szempontból is problemati-

kus. Egyrészt mert a véletlenszerűen kiválasztott órák és tanárok kisebbségét adják a kar egész tevékenységének, másrészt mert a bizottságnak nem lehet feladata az egyes tanárokról bírálatot mondani. A kari vezetés elmondása szerint az eredményes oktatáshoz jó szervezeti keretet biztosít a főtárgyi struktúra: központi helyzetben van a hangszeres szeminárium (az adott tanár hallgatóinak közös órája), órarendszerű helyet kap az interpretáció és a repertoár-ismeret.

Több tanárnál is jó tapasztalatátadást látott a bizottság, a hallgatóval való jó lélektani kapcsolatot, lelkiismeretes munkát. Így például szolid, jó munkát láttunk olyan karakteres tanár-egyénségeknél, mint Fátyol Rudolf, Kiss Zsuzsa, Mohay Miklós.

De talán célszerűbb most a hiányosságokkal foglalkozni, mert ha a tanár egyéni zenei és pedagógiai tehetségétől eltekintünk is, néhány ismétlődő jelenség figyelmeztető jelként is felfogható. Volt példa arra az esetre is, amikor a tanár technikai vagy zenei értelemben maga is félretájékozott, s így hallgatóját sem tudja jó úton vezetni. Voltak órák, melyeken inkább a munka alacsony intenzitása bírálható. Ez azt jelenti, hogy a tanár meghallgatta a darabot, néhány általánosságot mondva áttért a következő darabra. Ilyenkor lényegében nincs instrukció, s ha így van, nem jelenik meg egy komplex, technikai és zenei igényeket támasztó, illetve a helyes megoldásra rávezető tanári munka. Az óra mintegy elmegy a darab fölött, néhány előadói utasítással „átvergődnek” a darabon, kevés a formai, harmóniai, karakterbeli megvilágítás. Ez néha odáig megy, hogy a hangszeres és zenei információk hiánya szinte zeneellenes légkört eredményez. Vagy az ellenpélda: az információ látszólag bőséges, sok szöveg hangzik el az órán, de ezek gyakran „mellébeszélések”, nem viszik közel a hangszerjátékost a műhöz és nem fedeztetik fel vele saját tennivalóját.

Sokszor hiányzik annak megmutatása, hogy egy technikai nehézségnek mi az oka; az eredményt kívánják meg, s nem az akciót tanítják. Más esetekben (például látott kamarazene óráknál) tudatlan dolgokra rakódnak rá manírok, s a darab lényege nem jelenik meg. A probléma oka lehet az is, hogy hazánkban kiesett egy tanári generáció, az alapvető dolgok megtanítása mind technikailag, mind zeneileg gyenge lábon áll. Más vélemény szerint a meglátogatott tanárok jó kapcsolatban vannak a hallgatókkal, repertoárismeretük, zenei tapasztalatuk megvan, de nem fordítanak elég figyelmet a technikára, vagy kevés figyelmet fordítanak a zenei struktúrára, a jellegzetes emóciókra, drámai helyzetekre, stb.

Tekintve, hogy a fenti problémák egyes hangszercsoportoknál talán fokozottabban jelentkeznek, erősíteni lehetne a tanszéken belüli együttműködést és tanszékvezetői irányítást, mely az egyes tanárok munkáját – pedagógiai önállóságukat nem sértő módon – alakítja, formálja, fejleszti. Ez mind a jó tanárok munkáját szélesebb körben hatékonyabbá tudná tenni, mind a normákat világosan és folyamatosan a tanszak kollektívája előtt felmutathatná.

Debrecenben hagyományai miatt külön figyelmet érdemel az **alkotóművészet és muzikológia** szak keretében folyó szolfézs-zeneelmélet és karvezetés, valamint ezzel összefüggésben az énekkari és zenekari munka. Az előbbieket illetően általánosságban megállapítható, hogy gondosan előkészített, jól tervezett órákat látott a bizottság, többnyire tapasztalt tanárok a hagyományos eszközöket, terminusokat használva, nem egyszer az újabb irodalmat is figyelembe véve, műgonddal és türelemmel (noha egyes tanárok esetében olykor szakmai tévedésekkel) tanítják e tárgyakat. Nem egyszer találkozott azonban a bizottság azzal a problémával, hogy a zenei elem elhanyagolódik az órán, keveset énekelnek, kis repertoárt forgatnak, s ha van is, megelégednek egy szürke „szolfézs-énekléssel”. Itt nem a művészi átélés hiányolható, csak egyszerűen a zenésztől megkívánt precíz előadás (ritmusképzés, hangadás, frazeálás) művészi alapszintjét. Gyakori, hogy a szolfézs órának igen nagy része megy el eredménytelenül a diktandóra, melyet a növendékek nem, vagy csak 10-15 lejátszás után tudnak leírni. Volt olyan óra is, melyen a tanár mintegy az igen keveset tudó növendékek „feje felett” tartott jól előkészített órát, vagy passzív hallgatók jelenlétében folyik az elemzés.

A kórus és zenekari munkában szemmel láthatóan hiányzik egy nagy tapasztalatú, jelentős zenei személyiség, aki a helyi hagyománynak új elevenséget és szakmai biztonságot tudna adni. A zenekar esetében ez a feltétel bizonyára adva volt, de a generációváltás lassanként elkerülhetetlen. A látott próbán a karmester nem próbált, nem vezényelt, nem volt próbamunka. A fúvószenekari próba kifejezetten rossz benyomást keltett: még próbálkozás sem volt a tömeges hibák javítására. Mivel azonban a nagyzenekari tevékenység még így is javítja a teljesítményt, jól átgondolt tervvel, évente többszöri zenekari koncert beiktatásával több esély lenne az intézmény céljainak megvalósítására.

A kórusrepertoár-ismeretben zömmel a népszerű kortárs kórusokkal foglalkoztak, de kevés elemzéssel, és a hallgatók részéről tapasztalt sok téves dolog maradt kijavítatlanul.

Megjegyzendő az is, hogy a bizottság külföldi tagjának elég élesen kellett kritizálnia a látogatott nyelvórát. Habár éppen egy gyengébb osztályt tudott megnézni, megjegyezte, hogy „több éves gyakorlás után is alapvető hibákat vétenek, s bár a tanár jó és türelmes, érezhetően frusztrálja a hallgatók alacsony tudásszintje és az otthoni munkában való hanyagsága.”

A kilátások

Összegezve megállapítható, hogy a Debreceni Egyetem zeneművészeti kara egészében képes arra, hogy egy hasznos, a régióra nézve különösen is hasznos alapképzést folytasson. A fentiek értelmében szükségesnek látszik a tanári állomány összetételének folyamatos „gondozása”, egyes nyugdíjba vonuló kollégák esetenkénti továbbfoglalkoztatása mellett megfelelő új oktatók megtalálása.

Sajnos a bolognai rendszer nem a valóságos oktatási egységeket, műhelyeket veszi figyelembe, hanem a szakokat adminisztratív egységként határozza meg. Következésképpen az akkreditáció is csak teljes szakra vonatkozik, holott a valóban élő és ható egységek: a szakirányok. Ezek között esetleg nagy különbségek fordulhatnak elő akár a növendék-színvonal, akár a tanári összetétel függvényében. Lehetséges, hogy nem minden szakirány bír igazán egyetemi rangú oktatókkal, s nem mindegyik akkreditációja nyugszik tényeken. Ennek ellenére **a két alapszak akkreditációja nem lehet kétséges**, bízattva azonban az intézmény vezetőit a fenti javaslatok hasznosítására. Amennyire a jelen állapotból megítélhető, további szakirányok akkreditációjára feltehetően nincs szükség és lehetőség.

Nem kétséges az sem, hogy Debrecen számára létkérdés a tanári mesterszak indítása. A régió zenetanári ellátása, egyúttal a hivatásos, félhivatásos vagy amatőr együttesek utánpótlásának kibocsátása a kar elsőrendű feladata. Itt azonban be kell látni a zenei oktatás sajátos voltát: nem ismeretközlő, hanem készségfejlesztő tevékenységről van szó, az alapképzés három éve alatt lehetetlen biztos alapokon nyugvó, szakszerű zenei képességeket kifejleszteni. A dolog fontosságára való tekintettel – s mivel ez valamennyi intézményt érinti – e kérdést részletesen tárgyaljuk a harmadik fejezetben.

Míg a tanári mesterszak indítása a legtöbb szakon reális perspektíva, s biztosítja a kar egyetemi rangját, a művész mesterszak indításakor óvatosan kell eljárni. Nem kellene erőltetni, vagy éppen presztízs-kérdésnek tekinteni, hogy minden szakirányon induljon képzés. Mivel a művészképzés igen tanár-függő, márpedig a tanári állományban az időszaki változások elkerülhetetlenek, célszerű lenne a kar tartósan „erős” szakjait kiválasztani, azokat személyileg és infrastrukturálisan felfejleszteni, és ezeken a szakokon országos tekintélyt szerezve csak ott indítani művészi mesterképzést.⁶ E fontos kérdéstről is a harmadik fejezetben esik szó részletesen.

⁶ LB: A karmester szakon a fúvószenekari karnagy szakirány óra látogatása arról győzött meg, hogy annak támogatása hiba volt, vissza kellene vonni, de legalábbis egy év múlva felülvizsgálni

Széchenyi István Egyetem Varga Tibor Zeneművészeti Intézet (Győr)	Akkreditációs döntés
előadóművészet alapképzési szak <i>klasszikus zongora, klasszikus orgona, klasszikus gitár, klasszikus hegedű, klasszikus mélyhegedű, klasszikus gordonka, klasszikus gordon, klasszikus fuvola, klasszikus oboa, klasszikus klarinét, klasszikus fagott, klasszikus kürt, klasszikus trombita, klasszikus harsona, klasszikus tuba, klasszikus ütőhangszerek, klasszikus ének szakirányok</i> (kkk: 2006/6/X/3/6. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/23. sz. MAB határozat)	2009/8/VIII/1/5. sz. határozat: A hatályos a képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén 2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)
alkotóművészet és muzikológia alapképzési szak <i>(a szakot az intézmény nem indította, önértékelést e szakról nem adott)</i> (kkk: 2006/6/X/3/7. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/22. sz. MAB határozat)	
Képzési szint: alapképzési szak (még nincs végzett évfolyam!)	
<p><i>Általános jellemzés és kívánatos jövő</i></p> <p>A Széchenyi István Egyetem Varga Tibor Zeneművészeti Intézete a legkisebb növendéklétszámú zeneművészeti intézmény. Kihasználva ennek előnyeit, családias légkörű, áttekinthető és jól ellenőrizhető oktatást tud megvalósítani, melyhez nagyban hozzájárul az igazgató megnyerő, szelíd, de határozott intézetvezetése. Az intézményt jól jellemzi, hogy a hallgatók a zártkörű (az intézmény tanárai és vezetői nélkül tartott) beszélgetésen elégedetten nyilatkoztak, és sokan közülük azt vallották, hogy bár mehettek volna más (akár a budapesti) egyetemre is, egyes tanárok jó híre alapján választották ezt az iskolát.</p> <p>Az egyetem az adottságokat kihasználva a <i>zenekari hangszerjátékosok</i> kiképzését helyezi előtérbe. Az alapképzésben nem is indítottak alkotóművészet és muzikológia szakot, sőt az előadóművészet szakon belül is csak hangszeres és ének szakirányokat működtetnek. Az helyesíthető, sőt kívánatos, hogy az ebből a stratégiából következő utat következetesen végigjárják, hosszabb távon mégis meggondolandó, hogy a régió szolfézs (és magasabb képzettségű) iskolai énektanári ellátottsága nem kívánja-e meg az alkotóművészet és muzikológia szak működtetését. Legjobbnak az látszana, ha előbb minorként, majd a tanári mesterszakon második szakként intézményesen lehetővé tennék a zeneismeret szakirány felvételét. Ezzel nemcsak az említett regionális fejlesztést segítenék, de a végzett hallgatók egzisztenciális esélyeit is növelnék, és a jelentkezők csökkenő számát is ellensúlyozhatnák. Ez egyébként azért is kívánatos, mert a kórusélet megszűnése és az intézményi hangversenyképes kórus hiánya szakmai elszegényítéshez vezetne. Hosszabb távon meggondolandó, hogy nem kellene-e az észak-dunántúli régió iskolai ének-zene tanár képzését is ebbe az intézménybe összevonni. Nyíltabban szólva: kérdéses, nem kellene-e az akkreditációs problémákkal küzdő szombathelyi művészetközvetítés képzési ágban működő ének-zene szakot ide áttelepítve egy életképes, a zenekari képzéssel egyenrangú vokális képzést megindítani.</p> <p>Ezzel az intézmény jövőjének kérdését is érintettük. Az igazgató szóbeli információja alapján úgy tűnik, nem tervezik szolista művészek képzését szolgáló mesterszak indítását. Ezt a bizottság a legnagyobb mértékben helyesli, egyrészt mivel nem érhető el, hogy egyszerre sok intézményben sokféle szakot működtessünk kielégítő számú hallgatóval és tanárral; másrészt mivel a képzéshez az adott szakon folyó magas szintű képzésen kívül hozzá kell tartoznia a szakok és tantárgyak egyenletesen magas színvonalának is. (A mesterszakhoz megkívánt „művészeti és tudományos műhelyek”-ről sem található az erre szolgáló rovatban adat.) Ugyanakkor mértéktartó és kívánatos terv, hogy egy elsősorban zenekari és kamarazenész alapképzésre ráépüljön egy szolid tanári mesterszak.</p>	

A zenekari és kamarazenesz képzési programok

A zenekari és kamarazenesz képzés azonban az alapképzésben is felvet néhány megoldandó problémát. A bizottságnak az a benyomása alakult ki, hogy az oktatás három fő területe (zenekar, kamarazene, hangszeroktatás) között nincs megfelelő kapcsolódás, és emiatt az eredmények is elmaradnak az intézményben adott lehetőségektől. A zenekari játékot nem (vagy legalábbis nem minden szakirányban) alapozza meg egy teherbíró technikai-zenei fő-tárgyi képzés. A hangszeres tanárok teljesítményei nem folynak bele a zenekari munkába, sőt attól olykor teljesen elszakadni látszanak, a hangszeres tanárok nem vesznek részt sem oktatóként, sem mintaadó játékosként a zenekari munkában. Számos hangszeres órán foglalkoznak a hallgatók erejüket meghaladó (és későbbi pályájukon alig használható) nehéz művekkel, versenyművekkel (melyeket legtöbbjük sohasem fog valóságosan, tehát zenekari kísérettel eljátszhatni), miközben a zenekari szólamokat hangszeres szempontból nem veszik át lelkiismeretesen, a zenekari játékban felvetődő technikai, ritmikai, hangzásbeli feladatok nem kapnak elég helyet az egyéni hangszeres órákon. A két terület közötti áthidalást a kamarazene jelentené (ahol ugyan a hangszeres egyéni teljesítményre kényszerül, de ugyanakkor biztonságot szerez a közös zenélés, alkalmazkodás területén). Itt jegyzendő meg az is, hogy a zenekari próba helyszíne jelen állapotában e munkára annyira alkalmatlan, hogy a hallgatók gyakorlatilag nem appercipiálhatják, mi történik, s abból alig profitálnak.

Ilyen szempontból természetesen nem azonos valamennyi hangszeres szakirány helyzete. Problémát jelent, hogy egy olyan intézményről kell véleményt mondani, melyen belül hatalmas színvonalbeli különbségek tapasztalhatók. Voltaképpen az egyes szakirányokat (vagy éppenséggel az egyes tanárokat) kellene minősíteni, ami lehetetlen. A pozitív tapasztalatokat az alábbiakban emeljük ki.

A tanári kar összeállításában sok az esetlegesség. Pozitívum, hogy jó a teljes munkaidőben foglalkoztatottak és a főállásúként Győrt megjelölők aránya. Bár megkérdőjelezhető az önértékelés e mondata: „hangszeres tanáraink túlnyomó hányada országosan elismert koncertező, aktív muzsikusz”, kétségtelenül vannak kiváló szakemberek, még ha a szint egyenetlennek is mondható. A minősítettek száma alacsony (több a minősítésre váró), s ami sajnálatosabb, gyakran éppen nem a minősítettek a legjobb tanárok. Több posztra most akarnak pályázatot kiírni, tehát a tanári kar átalakulásban lévőnek tűnik. Az igazgatón fog múlni, következetesen végig tudja-e vinni e folyamatot.

Az önértékelés szerint „a kollégák a munka ellátása mellett egymással ritkán találkoznak”. Ez bizony baj, s nem tudni, az igazgatás megpróbál-e valamilyen módon segíteni rajta.

A rövid látogatás tapasztalata, hogy a fúvós szakirányok egészében véve jobban állnak. Ittész Gergely kimagasló művész- és tanáregyéniség. Jó színvonalat képvisel Szalai Edina (fagott) és Hontvári Csaba (trombita). Bár a többiek inkább a közepes szint alatt tanítanak, a fúvós alapképzéssel talán nincsen nagyobb probléma. Ennek fejlődéséhez nagymértékben hozzájárul(hat) a fúvós (és vegyes) *kamarajátékra* fordított figyelem.

A vonószakon kiemelkedő (országosan is jelentős) tanáregyéniség Déri György, akit Győrnek minden áron meg kell tartania. Szolid, biztos a mélyhegedű tanítása is (Láposi János). Szürkébb a nagybőgő és igen problematikus a hegedűtanítás.

A zongoraoktatásról nem kapott képet a bizottság, mert csak egy tanárnak volt látogatható órája: Várayné Szűcs Katalin tanítása jó benyomást keltett, akárcsak Kecskés Mónika csembaló tanítása. Nagyon tetszett két zongorakísérő, Gábor József és Vitályos Balázs munkája. Különleges jelenség a talán kissé excentrikus, de a zenéről sokat tudó Róth Ede gitártanítása.

Győr egykor az ütős kultúra egyik biztos hazai bázisa volt. Ma minden szempontból dekadens állapotban van: gyenge hangszerpark, igen gyenge repertoár. A tananyag már az akkreditációs anyagban szakszerűtlenül volt összeállítva, a ténylegesen tanított repertoárnak viszont még ahhoz sincs semmi köze: gyenge, nagyrészt szórakoztató zenei anyag teszi ki a

játszott repertoárt. A szakirány zenekari szükséglet, a színvonal megtartása, emelése érdekében megfelelőbb tanárról kellene gondoskodni.

Az énekes képzés – ha eltekintünk az országosan általános gyengeségektől, technikai és zenei téveszméktől – hasznosnak ítéhető. A tanárok az általános lelkesítésen túl sokszor tudnak segítséget adni, legalábbis zenei tekintetben a hallgatóknak.

A kötelező tárgyak tanárai közül Alszászy Gábor órája tetszett leginkább; Szabó Balázs is elfogadható. A másutt is tapasztalt hiányosság azonban itt is konstatálható: a szolfézs-zeneelmélet órán a sok diktálás és elméleti fejtegetés mellett keveset énekelnek, s az éneklés nem szép.

Az elsőrendű fontosságú kamarazene helyzete, éppúgy, mint másutt az országban, itt sem problémamentes. (A meghallgatott kamarazenei hangverseny nem győzött meg az általános színvonal felől.) Mivel a változó növendéklétszám miatt gond a tanári óraszámok feltöltése, a tárgyat sok tanár között osztják meg, s ezek sokszor nem alkalmasak ennek tanítására. Visszont éppen e téren találkozott a bizottság ismét egy kiemelkedő tanáregyéniséggel: a nemrég DLA-fokozatot szerzett Arnóth Balázs széles látókörrel, jó ízléssel fontos dolgokat tanít, s nemcsak emberileg, hanem szigorúan szakmailag is jó a kapcsolata a hallgatókkal.

A zenekari munka irányítása jó kezekben van (Ménesi Gergely), a jó hírű Kalló Zsolt tanítását idő hiányában nem láthatta a bizottság.

Általánosságban elmondható, hogy mint az országban másutt is, az oktatók nagyjából egy negyede jó vagy igen jó munkát végez: jók azok a technikai és zenei ideálok, melyekhez hozzájárul a tanítás, éberem követi azt, amit a hallgató produkál, sőt azt is, ami a hallgatóban magában lejátszódik. Tudja, mikor kell közbeavatkozni, s mikor kell hagyni a hallgatót a maga útját megtalálni; mely pontokon kell technikai, s mely pontokon zenei indítékokra hivatkozva javítani; meg tudja mutatni, hogy ténylegesen mire törekedjék a hallgató gyakorlás közben. Körülbelül másik egy negyed adnak a szolidan jó tanárok. Lelkiismeretesen dolgoznak, nem rossz, amit és ahogyan tanítanak, ha nem is mondható mindig igazán lényegre törőnek instrukciójuk. Mint másutt is, a tanárok mintegy fele itt is gyengének mondható: tétovák, mert saját maguk sem kapták meg azt az alapvető oktatást, melyből élhetnének, gyakran pusztán általánosságokat mondanak („ezt több átéléssel”, stb.), gyakran meg éppen semmit. Nem pontosak az észrevételek, s így a tanácsok sem. Sajnos – ismét országos probléma: – alig tudunk úrrá lenni egy évtizedekkel korábbi nagy törés következményein, egy megbízható, biztos tudású nemzedék eltűnésén.

Éppen ezért lenne fontos, hogy legalább jó struktúrákat alakítsunk ki, mely a maga erejéből, még gyengébb tanárok irányítása alatt is kellő tapasztalatokhoz juttatja a fiatalokat. Győr esetében komolyan meg kellene gondolni a kitűzött cél eléréséhez vezető egyenesebb, intézményesen kialakított utat. Mivel a zenekari- és kamarajátékra való nevelés az intézet legjobb célja lehet, s mivel ennek megvalósulására az intézménynek esélyei vannak, de mivel a jelenlegi felállásban a cél elérése nem biztosítható, **meg kellene gondolni egy önálló zenekari-kamarazene szak felállításának (létesítésének és indításának) a lehetőségét, hozzá rendelt ensemble-gyakorlatokkal, szólamtanulással, egységes szellemű irányítással, és az egyéni hangszeres oktatásnak ehhez igazított elrendezésével.** Az intézet szerencséjére három kiváló tanárra lehet építeni egy ilyen szak kiépítését (Arnóth, Ittész, Déry), és további 5-6 tanár jól használható partner lenne ebben a konstrukcióban. Ménesi (és Kalló) képes a zenekari munkát összefogni, és ugyanezek a kamarazene ill. ensemble-játék rendszerét is irányítani tudnak. Szükséges lenne azonban egy kamarazene tanári kar tudatos kiválasztása, az esetlegességek megszüntetése, és a kamarazene tanítás egységes irányítása, ellenőrzése.

Itt említünk meg egy fontos problémakört: az egyetemek számára létkérdés a minősítettek megfelelő száma. Ugyanakkor a tapasztalatok szerint a jó tanárok és a DLA-t szerzett (vagy azon dolgozó) oktatók halmaza nem fedi egymást. Az intézet kénytelen építeni olykor gyengébb tanárra is, csak azért, mert fokozatot szerzett. Máskor éppen a legjobbakat nem tudja

rávenni a disszertáció-írásra. Anélkül, hogy a hangverseny teljesítmény és az elméleti munkaképesség fontosságát kétségbe vonnánk, felmerül, **nem kellene-e a doktori eljárás egy adott pontján a tanári munka minőségét is felmérni.** Ezzel kapcsolatos kérdés, hogy az oktatók közalkalmazotti státusa nagyon megköti az igazgatók kezét (lásd még 3. fejezet).

Még egy, újból országos probléma győri jelenlétére kell rámutatni: a játszott repertoár gyengeségei. A főbb kifogások már szerepeltek az első fejezetben, s ott volt szó arról is, hogy repertoárfejlesztés csak jó könyvtári háttérrel kivitelezhető. A jó könyvtár inspirálója, de tanúja is egy ilyen fejlesztő-alkotó munkának. A győri könyvtár igen szegényes, összeállítása esetleges, jó katalógusa egyelőre nincs. Ez természetesen pénzkérdés is: az intézetnek az egyetem felé is jeleznie kellene a nehézségeket, de ki kellene használni az időről időre megjelenő könyvtárfejlesztési pályázatokat is. Ám ez csak akkor működik, ha a tanárok forró érdeklődése a hajtóerő, ha ők kívánják meg a fejlesztést, tesznek rá konkrét javaslatokat, s ha a könyvtár megfelelő fejlesztési javaslattevő rendszert működtet.

Összefoglalva: az összbenyomás az intézetről kedvező, új lendülettel, céltudatos, ha kell bátor vezetéssel kialakíthatja vagy továbbfejlesztheti saját profilját, s ezzel biztosíthatja jövőjét.

Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézet	Akkreditációs döntés
<p>előadóművészet alapképzési szak <i>klasszikus zongora, klasszikus orgona, klasszikus csembaló, klasszikus gitár, klasszikus hegedű, klasszikus mélyhegedű, klasszikus gordonka, klasszikus gordon, klasszikus furulya, klasszikus fuvola, klasszikus oboa, klasszikus klarinét, klasszikus szaxofon, klasszikus fagott, klasszikus kürt, klasszikus trombita, klasszikus harsona, klasszikus tuba, klasszikus ütőhangszeres, klasszikus ének, zenekar- és kórusvezető, egyházzene-orgona, egyházzene-kórusvezető</i> szakirányok (kkk: 2006/6/X/3/6. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/20. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/6. sz. határozat: A hatályos a <i>képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</i> 2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>alkotóművészet és muzikológia alapképzési szak <i>zeneszerzés, zeneelmélet, zeneismeret</i> szakirányok (kkk: 2006/6/X/3/7. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/21. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/7. sz. határozat: A hatályos a <i>képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</i></p>
<p>Képzési szint: BA (még nincs végzett évfolyam!)</p>	<p>2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>Az egyetem önértékelése sok nehezen érthető vagy visszás adatot tartalmaz (a tanárookra vonatkozó hiányos adatszolgáltatás, a megnevezett szakirány- és tantárgyfelelősök személye), ezek nagy részét sikerült további adatok bekérésével, illetve a helyszínen tisztázni.</p> <p>Az alapképzés mindössze 14 hónappal ezelőtt indult meg az egyetemen, csupán egy teljes évfolyam és egy-két hónappal ezelőtt kezdett évfolyam órái alapján kellett véleményt alkotni, illetve alkalmasságuk magasabb (a bolognai rendszert megelőzően belépett) évfolyamok óráit is meglátogatta a bizottság, hiszen ezek nagy részét ugyanazok tanítják, mint az új alapszak óráit.</p> <p>A miskolci zeneművészeti intézet épületének felújítása a látogatás ideje alatt is tartott. Rövid idő alatt határozták el az épület teljes felújítását, egyik napról a másikra kellett átköltözniük az egyetem épületeibe, így négy épületbe szétszórva, zeneoktatásra alkalmatlan termekben folyt a tanítás, az adminisztráció egy szobába zsúfolódott össze, az iratok nehezen hozzáférhetőek, az intézet igazgatása éppoly nehéz, mint egy ellenőrzést végző bizottságnak összképet alkotni a munkáról. E nehézségek ellenére sikerült négy találkozást összehozni, egy nyitó és egy záró értekezletet a vezetőséggel, egyet a fúvós tanszék, egyet a zeneelmélet-szolfézs tárgyak tanáraival.</p> <p>A miskolci intézet számos nehézsége abból fakad, hogy viszonylag alacsony hallgatói létszámmal dolgozik, nem messze Debrecentől, az erősebb és nagyobb hasonló intézménytől. Ugyanakkor létjogosultságát az adja, hogy a Borsod-Heves régió csak innen remélhet zenetanárokat. Így a régió számára létkérdés az alapképzés fenntartása és tanári mesterképzéssel való kiegészítése. Ugyanakkor az alacsony létszám nehezzé teszi valóságos tanszakok fenntartását, kamarazenei csoportok, zenekar, megfelelő nagyságú csoportos órák szervezését, s ennek megfelelően a tanári kar óraszámának kitöltését is. A fúvós tanárok értekezletén panaszkodtak arról, hogy míg egyes hangszerekre (például fuvola, trombita, harsona, tuba, ütőhangszer) évről évre kellő számban jelentkeznek megfelelő tudású zenészek, más szakok</p>	

helyzete (például oboa, fagott, esetenként klarinét) sokat romlott az utóbbi időben.

A meglátogatott órák a maguk véletlenszerűségében természetesen nem adhattak hiteles képet az oktatás egészéről, úgy tűnik, egyes szakirányok, és persze egyes tanárok között nagy színvonalbeli különbségek vannak. Két szélső példa: jó benyomást szerzett a bizottság a fafűvös szakirányokról, megnyugtatónak látszottak a vonós szakirányok is (ha nem is minden tanárnál). Nem mondható el ez az énekről, és nyugtalanító a helyzet a zeneismeret, zeneelmélet szakirányok esetében. A zeneszerzés szakirány megindítása valószínűleg kudarc: a két hallgató közül egyiket (a jobbikat) volt módunk meghallgatni, előképzettsége szerint felvenni sem lett volna szabad, s a vele való törődés csak fecserli egy értékes tanár-kollégánk munkaidejét.

Nem volt mód a zenekar munkájába belenézni, de valószínű, hogy már csak az egyenlőtlen szakelosztás miatt is adódhatnak benne problémák. Az énekkar a városi amatőr kórusal dolgozik együtt. Emiatt szakoktatásnak megfelelő igényekkel nem is léphetünk fel, s ez azt jelenti, hogy a hallgatók szakmai tapasztalatait e foglalkozás alig gyarapíthatja. A karvezetés órán a tanár igyekezete a hallgatók szerény reagálásán szenvedett hajótörést. Aggasztó a kamarazene helyzete: e tárgy nem egy erre felkészült tanári kar felelőssége alatt áll, hanem sok tanár között oszlik meg. A kamarazene szinte nem létező alibi-tantárgy. Olyan gyenge kamararót is látott a bizottság, amelyben a tanár alig mutatkozott a növendéknél tájékozottabbnak.

Az említett negatívumok azonban nem homályosítják el az intézet részben szakmai, részben általános kultúrmissziós értékeit és érdemeit. Inkább arra kell sarkallják a vezetést, hogy átgondoltabb stratégiával és határozott vezetői stílussal erősítsék meg az intézet profilját és fejlesszék az ennek megfelelő személyi és tárgyi adottságokat. Erre biztosan jobb esélyt ad majd a felújított saját ház birtokbavétele.

Az oktatói és hallgatói állomány

A nappali tagozaton oktatók száma: 15 teljes állású oktató (+ 3 művésztanár), 14 részfoglalkozású oktató (+ 3 művésztanár) és 32 óradíjas (megbízási szerződéssel dolgozó). Az esti tagozaton valamennyi oktató megbízási szerződéses, egy részük azonos a nappali tagozaton oktatókkal. A minősített oktatók száma (a teljes és részfoglalkozásúakat egybeszámolva) 11, ami a teljes állomány 18 százaléka. Feltűnő az óradíjasok nagy száma, ez nyilván összefügg a hallgatói létszám ingadozásával, valamint a kiegészítő és esti képzési formával. Ugyancsak nagy az utazó oktatók részaránya.⁷

A minősítettek fele 50 év feletti, s ez egy jövőbeli akkreditáció szempontjából nem megnyugtató, de a beszélgetéseken az derült ki, hogy ezek száma nem lehet nagy. A nehézségek azonosak a másutt tapasztaltakkal: a Zeneakadémia akkreditált doktori iskolájába felvehető száma korlátozott, de a legtöbb fiatal tanárnak úgyis nehéz lenne visszaülni az iskolapadba. Az egyéni doktori felkészülésre inkább lenne esélyük a legalább 38 évet betöltötteknek, de ehhez számba vehető művészeti életpályát kellene felmutatniuk, és komolyan gyakorolni, hogy a felvételin megfeleljenek. (Ez utóbbi természetesen egyetemi oktatómunkájukra nézve is előnyös lenne.) Megjegyezzük, hogy **elfogadhatatlan, ha a művészeti oktatásban valaki pedagógiai PhD-vel akarja biztosítani a további tanításhoz való jogát. A doktori minősítésnek olyan szakra vagy szakcsoportra kell vonatkoznia, amit az illető ténylegesen tanít.**

Míg az előadóművészeti szakon az oktatók rangját hangverseny-, hanglezet-teljesítmé-

⁷ LB: Nem kapott a bizottság kimutatást arról, kit köt egyéni akkreditációja Miskolcra. Az önértékelésben aggasztónak látszott a szak-, szakirány- és tárgyfelelősi kar összetétele. Néhány tanár nevét találtuk ott ismétlődve a legkülönbözőbb szakirányoknál, tárgyaknál, nyilván, mert csak ők bírtak minősítéssel. A helyszínen kapott új oktatói jegyzékek ezt a lehangoló képet némileg javították. Ugyan a kimutatás nem említi a doktori képzésben résztvevők számát.

nyek mérik, az alkotóművészeti szakon az októnak – hacsak nincs művészeti munkaterülete is – valamiféle elméleti tevékenységgel kellene egyetemi szintű szakismeretét igazolni. Ez sajnos sokaknál hiányzik. Nevek említése nélkül megjegyzendő, hogy jó pár magasabb beosztású hangszeres tanárnál is aránytalanul csekélynek tűnik az egyéni művészi háttér.

Az *előadóművészeti* szak szakirányain tanuló BA hallgatók száma a 2008-as kimutatás szerint 66 volt, az alkotóművészeti szakon (zeneelmélet, zeneismeret, zeneszerzés, karvezetés szakirányokon) a hallgatói létszám 9. Ez utóbbihoz még hozzáadódik 8 magasabb évfolyamos növendék, de a zeneelmélet, karvezetés, stb. csoportos oktatásához így is kevésnek (és kevésbé gazdaságosnak) látszik. (A debreceni létszám: 11 + 8). A 2008-ban felvettek száma előadóművészeten 42, alkotóművészeti szakirányokon mindössze 4; 2009-ben az alkotóművészeti szakirányokra nappali képzésre mindössze 3 jelentkező van, egyik sem első helyen jelölte meg Miskolcot.

Ugyanakkor a miskolci egyetem specialitása az intenzív esti és kiegészítő képzés. E képzési forma célja az, hogy a tanári pályán (esetleg kórusban) dolgozó képzetlen kollégákat diplomával lássa el. Remélhetően átmeneti képzési formáról van szó, s nem indokolatlan az aggály, az ilyen formában kiadott diploma nem egyenértékű a formailag vele azonos szintű nappali diplomával. Mindenesetre ma ezek „kiszérik” Miskolcot a létszám-gondokból (kiegészítő képzés: 11 fő, esti képzés: I-II. évfolyamon 16, magasabb évfolyamokon 34 fő).

A tananyag

Bár a tananyag összetételét, vagyis a repertoárt az akkreditációs beadványokban rögzíteni kellett, a tapasztalat azt mutatja, hogy az ott válogatott tételjegyzék és a valóság nem fedik egymást.

Az oktatott anyagról (vagyis a hallgatók által tanult darabokról) a bizottság a korábbi növendékhangverseny-műsorok és a vizsgalapokon feltüntetett „végzett anyag” jegyzékek elemzése és a növendékekkel folytatott beszélgetések alapján próbált képet alkotni. A repertoár összetétele látszólag megegyezik hasonló felsőoktatási intézményeinkben tapasztalhatókkal.

A legtöbb hangszerrel kétségtelenül fontos és magas színvonalú klasszikus alkotások teszik a repertoár gerincét. (Ebbe nem értjük bele az egyik kamaraegyüttes foglalkozás *evergreen* műsorát és annak elég gyenge előadását; ez a külső népszerűség-keresés negatív következménye.) Ismert speciális problémák jelentkeznek egy-egy hangszer vagy hangszercsoport (például fúvósok, ütősök) esetében. A zeneelmélet és szolfézs tárgya (mind általánosan kötelező, mind főtárgyként tekintve) többségében szintén értékes és fontos zenei anyagokkal foglalkozik. Pozitív fejlemény a 18. század előtti zene bevonása a tananyagba, ami különösen a vokális képzésben elsőrendű fontosságú.

Ugyanakkor a repertoár tekintetében ugyanazok a negatívumok fordulnak elő, mint a többi intézményben: nagyon kevésnek ítéljük az átjátszott anyagot. (Nem egyszer előfordult, hogy a félév folyamán végzett anyag lényegében azonos a vizsgaanyag mintegy 30 perces műsorával.) A klasszikus alaphangszerek irodalmából zömmel itt is a „nagy”, olykor a hallgató képességeit vagy szintjét meghaladó, elsősorban 18-19. századi műveket választanak. Hiányzik az az értékes „uzuális” irodalom, melynek haszna az oktatásban kétségen felül áll: belőlük jóval nagyobb mennyiség lenne átjátszható, s igazi stílusismeretet alakítana ki a játzóban. A stílusokat nézve például szinte teljesen hiányzik a 17. század kiváló irodalma, az érett barokk kismesterei, a klasszika nagy mestereinek korai művei és a kismesterek, a romantika olyan alapművei, mint például zongorán Mendelssohn: *Lieder ohne Worte*, vagy olyan ritkábban játszott művek, mint Liszt számtalan alig hallott nagyszerű és technikailag sem túl nehéz műve. A hangszerhez kevésbé kötött régi zene bevonása a tanításba döntő változást hozna különösen a problematikus hangszerek esetében. Nem kellene megriadni az átíratok bőségesebb alkalmazásától sem, különösen akkor, ha az átírás nem kíván nagyobb, szerzői jellegű beavatkozást a textúrába, csupán az adottságoknak megfelelő „letét” elkészítését

igényli. A XX. századi zene igen alacsony százalékban szerepel a végzett anyagban és a növendékhangversenyek műsorában.

Hasonlók a problémák például az ének oktatásban. „A repertoár gyakran túl szűk, vagy túl nehéz (vagy mindkettő). A könnyű dalok és áriák gyűjteményei alkalmasabbak lennének az alapszakra tanuló fiatal hallgatóknak, mint a Bach kantáták áriái vagy Mozart opera-tételei.

A repertoárfejlesztés minden hangszer oktatói gárdájának fontos feladata lenne, sőt kívánatos, hogy e téren együttműködés alakuljon ki az egyes felsőfokú zenei oktatóhelyek azonos tárgyát tanító tanárai között. Nagy számú műjegyzék, kottás kiadás segíthetne a repertoár megújításában.

Ehhez természetesen jó könyvtári háttér kellene. Könyvtár tekintetében a bizottság meglehetősen elégedetlen volt azzal, amit láthatott (bár az átköltözés miatt e kép a valóságnál talán rosszabb). Igaz, hogy a hallgatók és tanárok az állományon kívül használhatják a szakközépiskolai és a városi könyvtárat is, de azzal együtt is alapvető hiányokba ütköztünk. Még a rutinszerű tanítási gyakorlathoz szükséges kották, könyvek sincsenek meg (vagy nem kellő számban), a tartalmi fejlesztéshez, kitekintésre pedig semmi módot nem ad ez az állomány. Nem volt idő kimutatásokat kérni a könyvtár használatára, különösen a napi tanszükségletet meghaladó könyvtárhasználatra nézve, de féltő, hogy az állomány szegényessége nemcsak az anyagiak, hanem a konkrét igények szükségességét is mutatja.

Az oktatás módja és színvonala

A tárgyak illetve tanárok egy része az országban megszokott (elsősorban a korábbi tanárképző főiskolákon elvárt) szinten végzi oktató munkáját. A bizottság találkozott igen gyenge tanárokkal, akik az alapvető dolgokat sem tudják, vagy nem tudják átadni, találkozott jó, és néhány egészen kiváló tanárral (Bákonyi Tamás, Miklós-Dienes András, Csetényi Gyula, Nemes Ferenc, Szitka Rudolf, Széplaki Zoltán, Nemes Ferencné). Alapos munkát látott a bizottság egy vonószerekari próbán.

Külön kell beszélni az énekoktatásról. Egyik tanár lényegében nem tudott segíteni egy öntelt és saját hangját szinte szándékosan rontó növendék technikai problémáin, talán fel sem ismerve azokat. A tanár technikai nézetei tévesek, olykor kifejezetten ártalmasak. Nem foglalkoztak a kiejtéssel, s az énekes nem érti az énekelt szöveget. A másik tanár jobb, s technikailag is több helyes ismerettel bír, de a növendék rövid idővel diplomája előtt még mindig alapvető technikai hiányosságokat mutat, melyekkel nem foglalkoztak. Az alacsonyan intonáló, a magas fekvésben túl „nyílt”, a mély fekvésben gyenge hang, a légzéstechnika alapvető hibáinak javítására éppúgy nem került sor, mint a német kiejtés javítására (a növendék szintjét meghaladó dal éneklése közben). E problémák oka lehet az adott hallgató gyenge tanulékony-sága, de belenyugodni akkor sem lehet. A nehézségeket egy ének-korrepetíciós óra is mutatta: a két hallgató Mozart duettet énekelt, súlyos technikai hibákkal; életkoruk szerint is alig alkalmasak ilyen művek eléneklésére. Talán az igényesebb énekrepertoárt át kellene csoportosítani a mesterképzésre.

Ha a tanárok egyéni zenei és pedagógiai tehetségétől eltekintünk is, néhány ismétlődő jelenség talán figyelemre méltó jelként is felfogható. Volt óra, melyen inkább a munka alacsony intenzitása bírálható. A tanár meghallgatta a darabot, néhány általánosságot mond, majd „lesz ez jobb is”, „ez most nem sikerült”, „gyakorold tovább” intellemmel áttért a következő darabra. Ilyenkor lényegében nincs instrukció, s nem jelenik meg egy komplex, technikai és zenei igényeket támasztó, a helyes megoldásra rávezető tanári munka. Csak néhány fent említett, igazán jó tanárnál látta a bizottság azt, hogy a növendéket megfigyelve, az akadályokat felismerve olyan gondos részletmunkát végeznek, melyek a darabok egészét javítják és a hallgatót egész mivoltában fejlesztik, megmutatva neki a gyakorlás konkrét céljait, a javítás útját.

Mindez azonos tapasztalat a fent már elmondottakkal. A szolfézs-zeneelméletéről is a korábbiakkal egyezően állapítható meg pozitívumként a gondos előkészítés és jó óravezetés,

ugyanakkor a zeneiség meglehetősen alacsony foka, a mechanikus gyakorlatok elburjánzása, s az alacsony hatékonyság is (mely például a hosszú diktandó feladatok gyér eredményeiben mutatkozik).

A kórusmunkában határozottabban kellene megjelennie a professzionális igénynek. A művek kiválasztását a hallgatók fejlesztésének kell szabályoznia, s nem különféle fellépéseknek, divatos igényeknek. De a művek kidolgozásában is határozottabban meg kellene jelennie egy csendes, figyelő munkamódszernek, mely a kórusról (ritmusokról, hangkezelésről) megtanulható dolgokat valóban megtanítja a résztvevőknek.

Megjegyzendő az is, hogy bizottság külföldi tagjának elég élesen kellett kritizálnia a látogatott nyelvórát. Habár megjegyzései elsősorban az énekesekre vonatkoznak, általánosíthatóak: „Megértem, hogy még az énekeseknek is csak egy év jut az olasz klasszikusokra, de ez mégis elégtelen. Ahogy látom, a franciát egyáltalán nem tanulják. A hallgatók az angolt Miskolcon sokkal alacsonyabb szinten beszélik és írják, mint az több év középiskolai tanulás után várható, és talán sokan egyáltalán nem is veszik komolyan ezt a feladatot. Lehet, hogy a diákok kényszerítik erre a tanárt, de úgy látszik, a tanár sem kényszeríti eléggé a diákokat arra, hogy ezt a munkát komolyan vegyék.” A nyelvvizsgát tettek száma az önértékelés szerint is igen alacsony! Így a bajok orvoslása nehéz feladatnak látszik.

Összegzés és perspektívák

Az intézet becsületes küzdelmet folytat a nehéz körülmények között létének és színvonalas működésének fenntartásáért. A bajok egy része országos. Az oktatói kar felsorolt legjobbjai megérdemlik, hogy a vezetés nagy megbecsüléssel nézzen rájuk, és befolyásuk növekedjék a tanítás egészére nézve, mondhatni szakmai irányító grémiumként működjenek. Egyes szakirányokkal lehetnek ugyan bajok, de mivel az akkreditáció a teljes szakokra vonatkozik, azt meg kell adni, kijelölve a fentiek alapján néhány olyan monitoring-mozzanatot, amelyre két év múlva vissza kellene térni.

Keményen dolgozni kell a minősített, ezen felül még minőséginek is mondható oktatói kar fenntartásáért és fejlesztéséért. Feltétlenül javítani kell az infrastrukturális feltételeket (így a hangszerállományt), de ez csak a saját épületbe való visszaköltözés után tervezhető meg. Az igazgatásnak komolyabban kellene szembenézni a szakmai problémákkal, mert az önértékelés SWOT pontja csak külső tényezőket okol egyes problémákért, belső javítanivalóról keveset mond.

A regionális utánpótlás érdekében mihelyt lehetséges, el kell indítani a tanári mesterszakot. A művészemester szak akkreditálására kevés az esély. A létszám miatt problematikus lehet a tanári mesterszak indítása is az „alkotóművészeti” szakokon. Kérdés, nem lehetne-e itt valamiféle együttműködési programot kezdeni Debrecennel.

Az elmondottak egy határozottabb vezetési stratégiát és következetességet kívánnak.

Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet	Akkreditációs döntés
<p>elődóművészet alapképzési szak klasszikus hegedű, klasszikus mélyhegedű, klasszikus gordonka, klasszikus gordon, klasszikus gitár, klasszikus fuvola, klasszikus oboa, klasszikus fagott, klasszikus klarinét, klasszikus trombita, klasszikus kürt, klasszikus hars, klasszikus tuba, klasszikus ütőhangszeres, klasszikus zongora, klasszikus orgona, klasszikus ének, zenekar- és kórusvezető, egyházzene-kórusvezető szakirányok</p> <p>(kkk: 2006/6/X/3/6. sz. MAB határozat, szakind: 2006/8/X/58. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/8. sz. határozat: A</p> <p>hatályos a képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</p> <p>2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>Képzési szint: BA (még nincs végzett évfolyam!)</p>	
<p><i>Általános jellemzés</i></p> <p>Sajátos, több szempontból nehéz helyzetben lévő egyetemi intézmény a PTE Zeneművészeti Intézete. Jelenlegi elhelyezése a város két, egymástól távoli pontján fekvő épületben igen nagy terhet ró mindenkire, és akadálya annak, hogy egy világos profilú, szervezett képzés legyen napról napra folytatható. A belvárosi épület szűkösségével, kis tantermeivel alig alkalmas az oktatásra és az adminisztráció működtetésére. Az elhelyezés megnehezíti a hallgatók életét, de az intézetét is, amint ezt például a kétfelé osztott könyvtár ideiglenes állapota jól szemlélteti. A remélhetőleg közeli jövőben elkészülő új épület jó alkalmat ad a tartalmi munka, személyi állomány újragondolására, a súlypontok kijelölésére.</p> <p>A könyvtár – elhelyezésétől és a katalogizálás befejezetlenségétől eltekintve – közepesen jónak mondható. Több összkiadás található; elég jól reprezentált a régi zene (Purcell, Schein, Lassus) és a 20. századi zene is (Cage, Webern, Schönberg, Kurtág, Ligeti), bár a valóban kortárs művek csak ritkán találhatók benne. Elég sok az osztályfoglalkozáson használható többpéldányos kiadvány is.</p> <p>Az intézmény egy jó hagyományú, országosan is jelentős művésztanárok által vezetett képzőművészeti tagozattal közös kart alkotva működik. Az ebben rejlő lehetőséget igyekeznek jól kihasználni. Ez a kari struktúra tette lehetővé a „mediális intézet” megszervezését, melyben zenei informatikát, számítógépes alkalmazott zenét oktatnak, részben a képzőművészekkel közös produkciókat hozva létre. Ez a szak elismert szakemberek (Vidovszky László, Szigetvári Andrea) vezetésével az országban egyedülálló tanulási lehetőséget biztosít.</p> <p>A kar zenei részlege igyekszik részt venni a város zenei életében. A növendékkoncertek egy részét nyilvánosan (a Művészetek Házában, Dominikánus Házban) tartják. Újabban az egyetem nagy előadótermében is rendeznek hangversenyeket.</p> <p>Megfelelő a zeneoktatás helyzete az egyetem szervezetén belül is. Ennek jele egyrészt az oktatók és hallgatók részvétele az egyetem zenei életében, másrészt az egyetemi vezetés jóindulatú érdeklődése, mely megnyilvánult például egy egyetemi ösztöndíj létesítésében is. A kötelező tárgyak egy részét az egyetem más karai biztosítják, a hallgatóknak egyébként is módjuk van egyes kurzusokat fakultatíve felvenni.</p> <p>A hallgatókkal való találkozás javította az intézetről alkotott képet. Legtöbbjük a tanár kedvéért jött ide, főtárgyi várakozásaik teljesültek. Kiderült, hogy gyakorlási problémáik adódnak; növendékkoncertek vannak, de a kortárszene kevés. Lapról olvasás alig folyik. A pedagógiai órákat úgy emlegetik, mint „púp a hátukon”. Hiányolják a nyelvoktatást.</p> <p>Az intézmény személyi szempontból is átalakulóban van. A közelmúltban több jelentős oktató távozott, vagy vonult nyugdíjba. Helyükre nem könnyű megfelelő új oktatókat találni. Változott a vezetés is, melynek a személyek pótlásán kívül szervezési és anyagi nehézségekkel is meg kell küzdenie. Csak a következő évek mutatják majd meg, hogy milyen színvona-</p>	

lon jön létre egy új, fejlődőképes egyensúlyi állapot.

Sajátos helyzetet teremt az is, hogy – egyedül az országban – ugyanezen oktatási szervezeten belül működik a művészetközvetítés ének-zene szakja is. Ez nem lenne baj, csakhogy a vele rokon zeneelmélet-szolfézs szakirányra jelentkezettek igen alacsony száma miatt a sok azonos tárgyat vagy gazdaságtalan megoszlásban kell oktatni, vagy a felvételi színvonal-különbség ellenére keverni kellene a kettőt. Olyan szempontból ez természetesen előnyös, hogy a tanári óraszámokat jobban ki lehet használni, s elismerésre méltó, hogy a zeneművészet szakágban elkötelezett oktatók türelmes, jól tervezett munkával szépen emelik a művészetközvetítésbe belépett hallgatók szakmai szintjét is.

A hallgatói létszám az utolsó 5-6 évben állandónak mutatkozik (évfolyamonként 30 körül), a létszámon belül azonban nagy az egyenetlenség, példaképpen a jelenlegi alapképzésben nincs tubás, oboás, nagybőgős; egy hallgató tanul a kürtön, gordonkán. Magas a magánének, gitár, trombita, klarinét, hegedű szakirányokra felvett hallgatók száma.

Az összetétel befolyásolja a zenekar működtetését is. A zenekarral egy hangversenyen volt mód találkozni. A nem túl szerencsés akusztikai körülmények között tartott oratórium-előadás (Mendelssohn *Lobgesang*) alapvetően jó benyomást tett mind a karmester, mind a zenekari hangzás szempontjából, bár egyes hangszereknél, csoportoknál a technikai készségek és az együttjátszási tapasztalat fogyatékosai észlelhetők voltak. A zenekart a közelmúltban átvevő, megelégedésre működő karmester után most újbóli vezetőváltás várható. Igen kérdéses, hogy az új vezető megjelenése, akinek budapesti, hasonló főállása mellett utazóként kellene megszerveznie és irányítania a zenekari képzés egész tárgy-hálózatát, jót fog-e tenni az éppen csak megindult fejlődésnek.

A kamarazene oktatás tekintetében a más intézményeknél tapasztalt erények és hibák ismétlődtek, egy pozitívum kivételével: a közelmúltban a Budapesti Vonósok zenekarában működő több tanár mintegy csapat jelent meg az oktatói karban. Egységes játékstílust, hangzási ideált, *ensemble*-tapasztalatot képviselnek, új esélyt adva ezzel a kamarazene és zenekari/kamarazenekari munka összehangolt fejlesztésére. Ez az erős vonósképzés lehetne az a mag, mely köré és melynek mintájára a többi szak oktatását is fel lehetne építeni.

A repertoár-alakításról nem volt könnyű képet kapni, minthogy a növendékhangversenyekről kevés a dokumentáció, a vizsgalapokat nem archiválják, s kérésre csak emlékezetből készült, egy akcióban végigírt (valójában rekonstruált) vizsgalapokat tudtak átadni. A bizottság benyomása itt is ugyanaz, mint a többi intézetnél: a repertoár szűkös, stílusban lehatárolt, mintegy megkövült, mind a régi zene, mind a 20. század részaránya igen csekély. (Az önértékelésben említett modern zenei alkotóműhely hatása az előadóművészetben nem tapasztalható.) A repertoárismeretet a főtárgy keretében tanítják, valamennyi tanárra ill. hangszerre érvényes normák tehát nincsenek, vagy nem ellenőrizhetők.

A tanári kar összetétele átalakulóban van. Örvendetes a minősítettek nagy száma (32 főből 21), de sok az utazó tanár, és sok szakirányban még meg kell találni a művészi tevékenységében országosan vagy éppen nemzetközileg elismert szakembereket (az önértékelés „külföldi elismerés” rovatában adatot nem találtunk). Mint más intézményekben itt is probléma lehet, hogy az intézmény erejét adó tanárok nem bírnak minősítéssel, azok viszont, akik elméleti munkájukkal minősítést szereztek, nem igazán sikeresek művészi oktatómunkájukban (lásd még 3. fejezet).

Az egyes szakirány-csoportok

A vonós hangszerek korábbi gyengesége után a megújult tanári kar néhány kiemelkedő egyéniséggel (Bánfalvy Béla, Papp Gábor, Ludmány Emil) gyors fejlődést mutat. Az összeszokott tanári együttes munkája magas színvonalú és tartalmilag összehangolt. Ha a gordonka és gordon oktatásban is sikerülne hasonló tanárokkal hasonló eredményeket elérni, Pécs a hazai vonósoktatás egyik bástyája lehetne.

A fúvósképzés tekintetében már több az ok az aggodalomra. A kiváló új vezetőnek (Drahos Béla) nem lesz könnyű a szakot egyenletes színvonalra hozni. A jó fuvola-, elfogadható klarinét- és fagott-tanítás mellett komoly aggályok merültek fel elsősorban oboa, de voltaképpen a rézfúvósok tekintetében is. A fúvós kamarazene sincs megnyugtató helyzetben. A fúvós kamaraképzés kifutó szakirány.

A magánének szakirányon is egy jelentős művész (Kincses Veronika) távozása után kellett (vagy kell) új oktatói kart alakítani. A jelentkezők nagy száma lehetővé teszi a válogatást, a színvonal-emelést, s nem kényszeríti rá a tanszakot teljesen képzetlen, dilettáns hallgatók felvételére. A tanszék meghatározó, kiváló minőségű vezetője (Meláth Andra) bizonyára meg fogja találni annak módját, hogy tudását (nem csak technikai, de zenei tudását) is átadja a fiataloknak. Eközben továbbra is keresnie kell megfelelő munkatársakat. Ki kell viszont emelni két kiváló segítségét: az énekes repertoárismeret tanító Kertész Attilát (nagy tapasztalat, szakismeret, izlés; a hallgatók képességeihez igazított haladási tempó és módszeresség), és a szerepgyakorlatot vezető Horváth Zoltánt (a hallgatókat jól mozgósító, bátorító, nemcsak fellépésükre, de éneklésükre is jó hatású vezetés). Mint másutt, Pécsen sem megnyugtató az énekesek idegen nyelvi szövegértése és kiejtése. A másutt is tapasztalt téves énektechnikai előfeltevések hatása itt is érezhető.

A zongora és orgona oktatásáról nem volt mód képet alkotni. Tetszett viszont a gitártanítás, Vas Bence szorgos, türelmes tanár, sokat, és jól mutat a hallgatóknak, érzékeny finom játékkal ad mintát.

Az ütő szakirány állapota nem kielégítő. Pécsen korábban sem volt híres ütőoktatásáról, most a hangszerpark gyenge, a hallgatók műismerete, repertoárismerete alacsony fokú, s a játszott zene az akkreditációnál tervezetthez még csak nem is hasonlít.

A szolfézs-zeneelmélet a többi megvizsgált intézménnyel összemérve igen jónak mondható. Két kitűnő tanár (Vidovszky László; Keresztes Nóra, aki azonban csak a művészetközvetítési ágon tanít) és egy lelkiismeretes, türelmes gyakorlatvezető látja el a kötelező tárgy oktatását mind a zeneművészeti, mind a művészetközvetítési ágon. Szükséges lenne Keresztest áthozni a zeneművészeti képzésbe, és – Vidovszky kora és az informatikán vállalt nagy szerepe miatt – órá építeni a tanszak továbbfejlesztését.

Mindazonáltal kétséges, hogy az akkreditált, ám a felvettek alacsony száma miatt szinte működésképtelen szakirányokon mi fog történni a jelenlegi osztatlan képzésű magasabb évfolyamok kifutása után. A zenekar- és kórusvezető, valamint egyházzene kórusvezető szakirányok nem élnek; a kórusvezetésre 2009-ben első helyen egy növendék jelentkezett Pécsre.

Az intézmény perspektívái

Minden szempontból helyét, feladatát, szakembereit kereső intézménnyel van dolgunk. Igen határozott – talán a jelenleginél határozottabb, a szakmai minőségre nagyobb gondot fordító – vezetői stratégiára lenne szükség ahhoz, hogy az alapképzés súlypontjait kialakítsák, megjelöljék azokat a területeket, melyeken elsősorban remélhetőek jó eredmények, miközben a többi terület szolid alapműködtetését biztosítják. Mindez megkívánja a tanárok valódi zenei és pedagógiai értékének jobb megismerését, s ennek alapján a szükséges korrekciók, a színvonalat megtartó vagy inkább javító cserék, utódlások tervezését.

A jelenlegi helyzetben⁸ nincs meg a szélesebb körű művész-mesterképzés tanári háttere; idővel talán a vonós tanszék kerülhet ilyen helyzetbe. Annál szükségesebb tehát, hogy az egész munkát a tanári mesterszak perspektívájában gondolják át: biztos alapokat adó tanári kart teremtsenek, átgondolják a tanári munkához elsőrendűen szükséges tantárgyak struktúráját, egymáshoz kapcsolódását; törekedjenek a pedagógiában hasznos nagy repertoár összeállítására és megismertetésére, a kamarazene és zenekar helyzetének stabilizálására.

⁸ LB: Pécsen négy szakon mesterképzést is akkreditáltattak (közülük legalább egynek helyessége kétséges).

Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kar	Akkreditációs döntés
<p>előadóművészet alapképzési szak <i>klasszikus zongora, klasszikus orgona, klasszikus csembaló, klasszikus hárfa, klasszikus gitár, klasszikus hegedű, klasszikus mélyhegedű, klasszikus gordonka, klasszikus gordon, klasszikus furulya, klasszikus fuvola, klasszikus oboa, klasszikus klarinét, klasszikus kürt, klasszikus fagott, klasszikus trombita, klasszikus harsona, klasszikus tuba, klasszikus ének, klasszikus ütőhangszer</i> szakirányok</p> <p>(kkk: 2006/6/X/3/6. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/27. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/9. sz. határozat: A</p> <p>hatályos a <i>képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</i></p> <p>2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>alkotóművészet és muzikológia alapképzési szak <i>zeneismeret, zeneelmélet</i> szakirányok</p> <p>(kkk: 2006/6/X/3/7. sz. MAB határozat, szakind: 2006/7/IX/1/26. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/10. sz. határozat: A</p> <p>hatályos a <i>képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</i></p> <p>2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>Képzési szint: BA (még nincs végzett évfolyam!)</p>	
<p><i>Általános jellemzés</i></p> <p>A vidéki egyetemek közül az egyik legambiciózusabb, a külső megmutatkozásra és elismertetésre nagy igyekezettel törekvő intézmény. Ezeknek az ambícióknak inkább egy-egy jó tanár adhatja meg az igazolást, mintsem az egyenletes színvonal és a koherens oktatási koncepció.</p> <p>Nem volt mód meggyőződni az önértékelésnek azon állításáról, hogy Szegeden különösen erős lenne a kamarazene és a zenekar. A látott órákon közepes vagy annál alacsonyabb színvonalú oktatás folyt, beleértve a fúvós kamarazene és fúvóegyüttes foglalkozásokat is. Mint más egyetemeken, itt is érezhető a kamaracsoportok összeállításának véletlenszerűsége; a kamarazene órákat a maradékelv alapján osztják ki a tanárok között, anélkül, hogy egy céltudatos vezető gondoskodna szervezeti és szakmai kapcsolatokról.</p> <p>A zenekart kedves diplomás fiatalember vezeti, de úszik az árral, s inkább önmagával van elfoglalva. Nincs is abban a helyzetben, hogy a zenekari munkához integrálni tudná a részegyüttesek, kamaraórák, zenekari repertoár stb. tantárgyakat. A hangversenyterem akusztikája nem igazán alkalmas a zenekari nevelőmunka számára. A fúvószenekarban lelkes, de megmunkálatlan zenélés folyik. Az ízlésromboló repertoár elsajátítása közben rengeteg hamis hang marad javítatlanul, differenciálatlan, hangzásilag igénytelen játék, melybe a tanár nem tud, vagy nem akar belenyúlni. Jelszavak hangzanak el, a tanár elégedetten megy tovább, s így a próba nem vezet semerre.</p> <p>Az egyéni hangszerjáték és kamarazene repertoárjára vonatkozóan csak a korábban írtakat tudjuk megismételni: a választott művek többsége nem illeszkedik egy átgondolt, az intézményre háruló társadalmi igénynek megfelelő koncepcióba, stílárisan egysíkú, mennyiségileg elégtelen.</p> <p>Az oktatói állomány igen egyenetlen, s ez nagyjából valamennyi szakirány-csoportra érvényes. Kiváló, vagy a közepes szintet felfelé átlépő tanárok mellett (amilyenek például Maczák János, Sin Katalin, Lass Zoltán, Masopust Péter, Szecsódi Ferenc), minden szakirányon közepes és annak határát inkább lefelé átlépő tanárok oktatnak. Feltűnő egyrészt a mino-</p>	

sített oktatók relatíve alacsony száma, sőt a megfelelő képzést nélkülöző kinevezett tanár is oktat, olykor exponált tantárgyakat.

A felvételre jelentkező és felvett hallgatók száma apad (az első helyen jelentkezők száma 2008-ben 113, 2009-ben tudomásunk szerint 51). Mivel a mesterszintnek egy bőséges alapszak kibocsátásból kell a java növendéket felvennie, ez a tény bizonytalanná teszi a mesterszint fenntarthatóságának esélyeit. Az említett tanári összetétel is óvatosságra int, hiszen az akkreditáció szakoknak, és nem egyes tanároknak szól, félrevezető lenne tehát egy-egy kiemelkedő művész-tanár reputációjára építeni teljes szak-akkreditációt, tekintet nélkül az azon ténylegesen tanítóktól. Tegyük hozzá, hogy a jelenlegi szinten mesterképzés hallgatóihoz méltó zeneelmélet, szolfézs, zenetörténet, zenekari képzést sem tud az intézmény biztosítani. Átfogó tudású és tapasztalatú, nemzetközileg is elismert, elméletileg is koncepciózus szakemberek nélkül még kevésbé elképzelhető doktori iskola létesítése. Azt egyébként a követelményekben megfogalmazott kutató-, alkotó munka hiánya is akadályozza; nehéz lenne az önértékelésben ilyenként feljegyzett – egyébként hasznos – tevékenységek teljesítményeit igazán felsorolni.

Ide kapcsolódik az alkotóművészeti és az előadóművészet/karvezetés szak perspektívájának kérdése. A jelentkezők alacsony száma miatt (2009-ben tudunk szerint egyáltalán nincs jelentkező) ilyen szakok életképes megindítása időszakos kísérletek ellenére sem sikerült, mondhatni, az alkotóművészet szak szétesett.

Kérdés, szerencsés-e az előadóművészet – zeneismeret / művészetközvetítés – ének-zene párhuzamos futtatása az egyetem két tanári karán. A nagyrészt azonos tárgyakat valószínűleg különböző színvonalon oktató két szak fenntartása egy városban, meglehetősen gazdaságtalan lehet. Amellett az alacsony jelentkező-szám mellett a zeneismeret, zeneelmélet szakirány feltehetően kénytelen lejjebb szállítani minőségi igényeit, s így nem lesz igazán éles határvonal a két oktatási forma között.

Az egyes tanszakok

A vonós tanszakon több jó, néhány kiváló tanárt láthattunk. Elég megbízhatónak találtuk a mélyhegedű órákat, a gordon oktatásába nem volt betekintésünk. Véleményünk szerint érdemes e tanárookra építve és a tanári utánpótlásról tervszerűen gondoskodva a tanszakot az intézet erősségévé fejleszteni. A fúvós szakon a furulya és a klarinétoktatás látszik „húzóágazatnak”. Szerencsés lenne egy kiemelkedő egyéniségre, feltehetően Maczák Jánosra építve egyésgesíteni a munkát és a tanári színvonalat. A zongora szakon Zsigmondné Papp Éva tanári munkáját szeretnénk kiemelni. Lutz Ilona is jó benyomást keltett. A magánének erőssége egy elismert utazótanár munkája, kérdéses, hogy képes lesz-e az egész tanszak munkájára, a tanári kar alakítására, a tanárok kollegiális együttműködésére és egymást fejlesztő kooperációjára komoly hatással lenni. Egyebekben a tanszak jövője nagyban függ attól is, hogy az énekmetodika egészséges elvek alapján tud-e hazánkban megújulni.

Az ütőhangszer oktatással komoly problémák vannak. A repertoár, a hangszerpark, a munkamorál, a szakmai biztonság szempontjából egyaránt elmarad e szak a jobb hazai és nemzetközi műhelyek teljesítményétől. A végzett anyag csekély, válogatása nem alapszik korszerű ismereteken. Kérdés, érdemes-e így fenntartani, vagy nem kellene-e a szimfonikus zenekarokban szükséges igényekre redukálni oktatását. További működés esetén, az oktatónak mindent el kell követnie, hogy szakmai kapcsolatba lépjen kompetens szakemberekkel, együttesekkel, műhelyekkel, járjon be a Zeneakadémia ütőhangszeres óráira, frissítse fel tudását is, munkakedvét is.

Problematikus az ún. elméleti tárgyak helyzete, és pedig nem csak mint ilyen szakok fenntartása, hanem az ún. kötelező tárgyak ellátása szempontjából is. Huszár Lajos távozása ürt hagyott. A tanszék vezetését a Pécs és Szeged között megosztott kolléga látja el megbízással, aki a tanszéki munka áttekintésére nem lehet képes. Rajta kívül egy szorgos, inkább középis-

kolai szaktanár karakterű és egy kifejezetten gyenge (bár minősített) kollégára van hagyva a kórus, karvezetés, szolfézs, zeneelmélet, népzene oktatása. Sürgős vezetői döntésnek kell e bajt orvosolni: egy komoly szakmai háttérrel bíró, tapasztalt kollégát kellene munkába állítani, és a tanszék vezetését rábízni.

Néhány szó az infrastruktúráról: a székház zsúfolt, és tanításra nem igazán alkalmas, hangszer-készlete felújításra, javításra, kiegészítésre szorul. Ez nyilván anyagiak függvénye. Viszont igen dicséretes a látott könyv- és kottatár állapota: a mennyiség és összeállítás, rendszerben tartás, katalogizálás egyaránt megoldott vagy megoldás alatt van.

A fentiekben a problematikus pontokat emeltük ki, de összegzően nem akarunk kedvezőtlen véleményt mondani. Az intézmény derekasan dolgozik a régió zenei kultúrájának ápolásáért, önmaga igényes fejlesztéséért, a jövőjének megteremtéséért, az egyetemen, városon, társadalmon belüli renoméjának fenntartásáért. Elmondható, hogy olykor e szempont fölébe is kerekedik a növendékek fejlesztését célzó pedagógiai aprómunkának. Észrevételeinket segítségnek szántuk azért, hogy az akkreditációs vizsgálat alkalmát a vezetés használja ki az egész szerkezet, működés, pedagógiai tevékenység, együttműködés átgondolására, s ennek függvényében – nem hirtelen, de fokozatosan – a személyi összetétel javítására. Azért is szükséges ez, mert bár művész mesterszakot reálisan csak néhány szakirányhoz, vagy inkább csak tanárhoz kapcsoltnak lehet jó szívvvel javasolni, a tanári mesterszak megindítását, és a ciklus megindításának előkészítését igen fontosnak, valóban közhasznúnak ítéljük. Jó lenne, ha ebben a megújulási folyamatban az igazgató – talán a vezetési stílust is némileg korrigálva – erősen támaszkodna a legkiválóbb tanárokból létrehozandó szakmai tanácsadó testületre és egy jól kiválasztott tanszékvezetői együttesre.

Kodolányi János Főiskola	Akkreditációs döntés
<p>előadóművészet alapképzési szak <i>jazz-zongora, jazzgitár, jazzbasszusgitár, jazzszaxofon, jazz-trombita, jazzharsona, jazzdob, jazzének</i> szakirányok (kkk: 2006/6/X/3/6. sz. MAB határozat, szakind: 2006/9/XV/32. sz. MAB határozat)</p>	<p>2009/8/VIII/1/11. sz. határozat: A</p> <p>hatályos a <i>képzés akkreditációs feltételeknek való folyamatos megfelelése esetén</i></p>
<p>Képzési szint: BA (még nincs végzett évfolyam!)</p>	<p>2017. december 31-ig (2 év múlva monitoring vizsgálat)</p>
<p>A Kodolányi János Főiskola a zeneművészeti képzési ágon csak egyetlen szakirány-csoportot (jazz) működtet, ennek megfelelően viszonylag alacsony hallgatói létszámmal. Ilyen értelemben a zenei felsőoktatásban kiegészítő szerepet játszik. Esélyeit elvileg csökkentené a jazzt szintén oktató budapesti egyetem közelsége. Ennek ellenére kellő számban jelentkeznek hallgatók, s a látogatók egészében jó benyomást szereztek az intézményről.</p> <p>Amennyire a rövid látogatás elegendő a helyzet megítélésére, koncepciózus, felkészült irányítás, magyar viszonylatban páratlan szervezethez és felszereltség, középeztől jóig vagy nagyon jóig terjedő tanári színvonal mondható el dicséretére. A hangszerekkel, stúdióval való felszereltség igen fejlett, irigylésre méltó. A termék hangszigetelése szinte tökéletes.</p> <p>A rektor szemmel láthatólag szereti és pártolja a zenét, maga is műkedvelő muzsikus. A zenei részleg vezetői (Szabó Dániel, Mits Gergely) odaadással, lelkesedéssel alapították meg a szakot, s végzik munkájukat. A főiskola nem állami fenntartású, így a növendékek túlnyomó többsége elég magas tandíjat fizet.</p> <p>Irigylésre méltó az a módszeresség, mellyel a növendékeket az improvizáció gyakorlatába már kezdettől fogva bevezetik. A hallgatók képesek szabadon bánni az anyaggal, ügyes poliritmikus gyakorlatokat végeznek, kész művek anyagához fűznek egyéni improvizációt.</p> <p>Jó módszernek bizonyult az ütős szakirányon a tanár és növendék közti felelgetős-improvizációs játék az aszimmetrikus-poliritmikus képletek gyakorlására. Sajnos a jazz-énekóra már befejeződött a látogatás kezdetére, kárpótlásul egy növendék lemezzajtszóról szóló kísérettel énekelt; a tanítás milyenségét azonban nem volt módunkban megismerni.</p> <p>A kiségyüttes-hangszerelés tárgy keretében a növendékek különböző jazz-stílusokban végeztek hangszerelési gyakorlatot (kissé műkedvelő stílusban), majd egyes hangszerekre vonatkozó információkat adott a tanár (mivel nem saját hangszeréről volt szó, talán nem eléggé körvonalazottan).</p> <p>A szolfézs-zeneelmélet óra átlagos, hagyományos jellegű volt; a diktálásra adott példa nem szép (sőt hibás), a kettőzési, szólamvezetési szabályokat kissé elkente, az okokat nem magyarázta. Ebben azonban nem áll magában, mivel az átlagos karvezetők másutt sem tudják és tanítják igazán jól a zeneelméletet.</p> <p>Egészében véve kedvező benyomást keltett az elszigetelt helyzetű és családián kicsiny tanszak. Meg is kellene maradni ezen a szinten, mert értéke és vonzóereje feltehetően ez a gondos oktatás, a szakma szeretete a tanárok és diákok részéről. Sem létszámemelés, sem mesterképzés indítása nem indokolt.</p>	

3. fejezet: AZ ÚJ FELSŐOKTATÁSI RENDSZER HIBÁIBÓL ADÓDÓ NEHÉZSÉGEK⁹

A látogatás során egy sor olyan, az oktatás hatékonyságát érintő nehézséggel találkozott a bizottság, melyekkel helyi szinten, sőt a zenei felsőoktatás egészében sem lehet megbirkózni, mert gyökereik az utóbbi évek törvényi és rendeleti szabályozásában, esetileg államigazgatási szervek tevékenységében van. Ezeket szóvá kell tenni, egyrészt hogy a hiányosságok ódioma ne az intézményi vezetésre háruljon, de másrészt azért is, mert a törvények eredményességét a törvényekkel szabályozott mindennapi élet tapasztalatain kell lemérni. Jó törvényhozás esetén ezek a tapasztalatok visszahatnak: a törvények finomítására, ha kell megváltoztatására indítanak.

1. A szakok és szakirányok rendszere

A bolognai koncepció azt az általános szabályt állította fel, hogy az alapképzés összefüggő, nagyobb területeken adjon képzést, majd a mesterképzés rövid két éve alatt történjék meg a szűkebb szakterület műveléséhez szükséges specializáció. Ennek megfelelően az alapképzés „szakjai” széles területet fednek le, a mester szinten viszont igen nagyszámú szakot alapítottak és indítottak.

Lehet, hogy egyes ágazatokban ez a szisztéma racionális. De nem lett volna szabad mechanikusan alkalmazni minden ágazatra, mintegy egyenruhát húzni az oktatás egész szervezetére. A zenében (de gondoljuk, más művészeti ágakban is) ez a rendszer teljesen formális, és akadályozó. A zene esetét tehát itt példázatnak kell tekinteni. A mai szabályozás a zeneművészetben formailag csak két szakot működtet (előadó- és alkotóművészet), míg az életben ténylegesen jelenlévő szakok szakirányként vannak nyilvántartva. Lehet, hogy például egy bölcsészeti kar alapképzése koncentrálhat bizonyos átfogó alaptárgyakra, és a specifikálást későbbre hagyja. Azonban „zenetanulás” általánosságban nem létezik. Nincs egy olyan általános alapszintű zenetan, mely később differenciálódna. A zenész már 7-8 éves kora óta egy konkrét hangszert tanul, tanulmányai során végig ennek a hangszernek oktatási logikája szerint halad. Az egyetemen a valóságos szakok: az egyes hangszerek. A mai szabályozás ezeket szakirányokká nyilvánította, mintha egy általános zenetan elágazásai lennének. A kényszerzubbony. olyan szakokat zsúfolt egy-egy formális szakba, amelyek egymással nem keverednek. Például az alkotóművészetbe tartozik a zenetudomány, a zeneszerzés és az énektanári pályára előkészítő zeneismeret. Valós tartalmuk ezeknek a szakirányoknak van, de nem a szaknak. A „szakirányok” közti kapcsolat egészen másképpen, a főtárgy mellett tanulandó kötelező elméleti (zenetörténet, zeneelmélet, szolfézs, stb.) és gyakorlati tárgyak (zenekar, énekkar, kamarazene) révén valósul meg. Ez azonban nem egy olyan alaptudás, melynek pusztán differenciálása lenne a hangszertanulás. A szakalapítás és szakindítás során alkalmazott úrlapok terminológiája jól tükrözi, hogy ezek a valódi oktatást kevésbé ismerő hivatali emberek produktumai.

Ide kapcsolódik a szakok közti kapcsolattartás egy másik lehetősége. A képzett hallgatók nagy része tanári pályára megy, ahol viszont egy szakon általában nem lehet kitölteni a teljes tanári állás óraszámát. Viszont: vannak olyan kisebb szakok, melyekre nem lehet külön tanárt alkalmazni. Konkrét példaként: legtöbb iskolában nem lehet olyan tanárt alkalmazni, aki csak brácsát tanít; viszont a hegedű tanár óraszámát is jobban ki lehet használni, ha brácsát is tanít. Régi hagyomány, hogy egy-egy tanár két fúvós hangszert tud és tanít; a fúvós hangszerek, de akár a „zeneismeret” is jól kombinálható furulyatanítással. Régebbi zeneiskoláinkban mindennapos volt (és nem csak adminisztratív, hanem szakmailag is hasznos), hogy hangszeres tanárok szolfézszt tanítottak. Kisebb községben, városban egy tanári egzisztenciát csak az iskolai ének-zene és a zeneiskolai szolfézs összekapcsolásával lehet létrehozni.

A rossz szak-hierarchia következménye, hogy tényleges akkreditáció nem végezhető, mert intézmények, de még alapszakok sem minősíthetők egységesen. Az intézmények valódi, élő egységei a hangszercsoportokat meghatározó tanszékek, melyek között hatalmas minőségi különbség lehet. A minősítésben ezért volt szerencsés a korábbi differenciálási lehetőség, ahol ki lehetett emelni a kiválóan működő szakokat, és mintegy próbaidőre lehet bocsátani a szükséges, de gyengén működőket.

⁹ MAB megj.: A MAB a magyar zenei felsőoktatás szempontjából nagyon fontosnak és tanulságosnak tartja és köszöni a látogató bizottság jelentésének 1. és 3. fejezetét is, de nem veszi át határozatként, mivel azok a szorosán vett akkreditációs eljárás elemein túlmutatnak. Ugyanakkor jelentőségük miatt a teljes jelentést, ezekkel a fejezetekkel együtt a szokásos módon (MAB honlap) nyilvánosságra hozza.

Ennek megfelelően gondoskodni kell arról, hogy a felsőoktatásban bizonyos szakokat összekapcsoltan is tanulni lehessen. Ez ma a fakultatív sáv kihasználásával, és némi ügyeskedéssel lehetséges. Jó lenne erre intézményes lehetőséget, egy fajta két- vagy másfél szakosságot biztosítani anélkül, hogy ez nagyobb anyagi megterheléssel járna.

2. A BA-MA ciklusok és a főiskola/egyetem megoszlás viszonya

A többciklusos rendszer bevezetése hazánkban egy jól működő háromosztatú felsőoktatást (egyetemek, főiskolák, technikumok) zúzott szét, anélkül, hogy átgondolták volna ennek következményeit. A technikumok már korábban megszűntek, a főiskola – egyetem megkülönböztetés ma már pusztán névhasználati különbség. A főiskolák arra kényszerültek ill. azt ambicionálják, hogy mesterszakokat nyitva „egyetemként” működhessenek. Így i) az „egyetemek” száma irreális mértékben növekedett, ii) a hallgatókért való versenyben fantázia-szülte szakok tömegét indították, iii) túldifferenciálódás jött létre, minél fogva a hallgatók által elnyert diploma – szembe menve a „piaci” követelményekkel – egyre szűkebb területen használható, már amennyiben a szabályokat nem hágják át, iv) összekeveredett a gyakorlati és a magasabb tudományos/művészi tevékenységre képesítő intézmények működése, s vagy az előbbieket elé állítanak méltó módon teljesíthetetlen feltételeket, vagy az utóbbiakat degradálják. A helyzetnek két gyakorlati következményét (a minősítési követelményeket és a tanárképzés rendszerét) külön tárgyaljuk.

A zenetanításon belül e problémák úgy jelentkeznek, hogy az egyetemi státusra törekvő korábbi főiskoláknak olyan művészi és tudományos-elméleti kívánalmakat kell teljesíteniük (legalábbis papíron), amelyekre általában nem képesek. Mesterszakra azonban szükségük van, mert különben a megszűnés fenyegeti őket. Holott szolid, gyakorlati feladatokra jól felkészítő intézményként évtizedeken át teljesítették feladatukat, regionális központként működtek, városuk zenei kultúráját szolgálták, vidéküket ellátták szakemberekkel.

Ugyanakkor a kétciklusú rendszer azzal, hogy már az alapszaktól egy lezárt tudás átadását kívánja, megfosztja a magasabb tudományos és művészeti felkészítés lehetőségétől az igazi egyetemeket. Azok nem lehetnek képesek ugyanolyan folyamatosan felépíteni egy képzési koncepciót, mint korábban, öt éves periódusban gondolkozva. Kellő realitásérzékkel, odafigyeléssel és empátiával a főiskola/egyetem dualitása beilleszthető lenne a kétciklusú rendszerbe.

3. Minősítési követelmények

A gyakorlati célú felsőoktatásban – s ide tartozik a zeneművészet is – a minősítési követelmények bevezetése kudarcot eredményezett. Zenekari játékosokat, hangszerművészeket, tanárokat kényszerítették disszertációk írására; az intézmények pánikban vannak, mert legjobb tanáraik nem akarják vagy (koruk, művészi elfoglaltságuk miatt) nem is tudják vállalni a kutatómunkát. Így el kellene bocsátaniuk legjobb erőiket, nem tudják felmutatni az előírt százalékban a minősített tanárokat, vagy ami még rosszabb (nem egy ilyen esetet láttunk), gyenge tanárokat vesznek fel vagy léptetnek elő csak azért, mert szerencsés körülmények miatt ezek meg tudták szerezni az előírt minősítést. Előfordul az is, hogy az akkreditációhoz „kölcson kérnek” más szakokról embereket, tehát például kiegészítő tárgyak (filozófia, esztétika, pedagógia) oktatóit tüntetik fel jelentéseikben, hogy a kívánt százalék meglegyen.

Tudományos-elméleti képzést nyújtó egyetemeken természetesen csak az tud fiatalokat felkészíteni tudományos kutatásra, aki maga is kutat. A gyakorlati tevékenységre irányuló képzésben azonban át kellene gondolni a minősítési százalékok alkalmazását, s egy olyan követelményrendszert felállítani, mely a művészeti, elméleti, pedagógiai teljesítményeket reális szinten és kiegyensúlyozottan felmérve garantálja a folyamatos jó oktatói utánpótlást.

4. Az akkreditációs követelmények

A látogatás megmutatta a mesterszintű képzés ill. a doktori iskolai akkreditációk számos problémáját is. Valós vélemények kialakításához a periodikus ellenőrző látogatáshoz hasonló helyszíni szemléknek kellene minden egyes akkreditációt megelőznie.

A minőség egyetlen igazi biztosítója az oktatók tényleges színvonala. A zeneoktatásban korábban az volt a gyakorlat, hogy a vidéki intézmények a Zeneművészeti Egyetem tagozataiként működve csak főiskolai diplomát adhattak. Az egyetem egyes tanároknak névre szólóan engedélyezte az egyetemi képzést, úgy azonban, hogy azt folyamatosan ellenőrizte, a vizsgákat az egyetemi tanárok részvételével tartották, és az egyetemi diplomát is a Zeneakadémia adta ki. Bizonyos, hogy e rendszer sem volt hibátlan; de tagozatok leválásával szinte lehetetlenné vált a minőségbiztosítás.

A MAB a szakindítás pillanatában fennálló helyzetet figyelembe véve, a mesterszintű oktatásra alkalmas tanárookra tekintettel hoz támogató határozatot. A támogatás azonban nem az adott tanárnak

szól, hanem a teljes szaknak, az ott tanító esetleg gyenge tanároknak is. Az akkreditáció akkor is érvényben marad, ha az ott figyelembe vett vezető tanár nyugdíjba vonul, vagy más egyetemre távozik. A nyolc év múlva esedékes intézményi akkreditációs vizsgálat hivatott az aktuális helyzetet feltárni legközelebb, ami a változások gyorsaságát tekintve igen tág időszak. További baj, hogy bár kétségtelenül elsősorban a hangszeres főtárgyi tanárnak kell egyetemi szinten állnia, de a képzés ennél mégis komplexebb: a hallgatónak valódi egyetemi környezetbe kell kerülnie, vele egyenlő képességű kollégákkal együtt járni kamarazenére, zenekarba, és egyetemi szinten kell kapnia az ún. melléktárgyakat is.

E bajokon csak úgy lehet segíteni, hogy az akkreditáció konkrét tanárnak, tanárcsoportnak szól és együtt jár az egyetemi környezet megvizsgálásával. Korábban az intézményeknek évenként jelentést kellett adniuk (ma már nem élő törvényi kötelezettség) az oktató tanári kar összetételéről, a bekövetkezett változásokról. A jelen szabályozás szerint az intézmények minőségbiztosítási rendszerének kell(ene) e minőségi kontrollt elvégeznie.

5. A doktori iskola és a habilitáció ügye

Doktori iskolát csak a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem működtet, s ugyanő jogosult habilitáció megadására. Az önértékelésben azonban több vidéki intézmény kifejezte vágyát saját doktori képzés, doktori iskola létesítésére.

A doktori képzés indításának feltételei alapos újragondolásra szorulnak, s lehetséges, hogy a zeneművészet sajátja miatt az általános doktori képzésről szóló rendelethez különleges elvárásokat kell hozzáadni. Ez pedig nem bízható az egyes egyetemekre, melyek nyilván saját érdekeiknek megfelelően állítanak össze a követelményeket. Egy zenei doktori minősítést adó iskolának zenészekből kell biztosítani a törzsállományt.

Kétségtelen azonban, hogy a Zeneakadémia doktori iskolájának nem könnyű országos funkciót ellátni. Nagy nyomás nehezedik rá, hogy a vidéki intézmények tanerő-szükségletét biztosítsa, ugyanakkor a felvehető létszám és az anyagi keretek korlátozottak. Felül kellene vizsgálni e helyzetet, s megoldást találni rá. Lehetséges, hogy ahogy ez több nyugati országban szokásos, országos hatáskörű posztgraduális iskolát kellene felállítani, mely együttműködhetne a Zeneakadémia doktori iskolájával, de személyi és anyagi erőforrásait az országos funkcióhoz kell arányítani.

Egy ilyen felhatalmazású testület a habilitációval kapcsolatos problémában is megoldást hozhatna. A Zeneakadémia ugyanis azt az álláspontot képviseli, hogy a habilitációban az egyetem saját oktatóinak kimagasló képességeit ismeri el, következésképpen nem habilitál más egyetem számára. A vidéki egyetemeken viszont nincs annyi tekintélyes szakember, hogy habilitációs testületet hozzanak létre. A Zeneakadémia azt tudta felajánlani, hogy ha az egyetem megszerzi a habilitációs jogot, akkor egy-egy eljáráshoz szakembert delegál. Bár a habilitációt a törvény már az egyes egyetemekre hagyja, mégis lehetséges, hogy egy posztgraduális intézmény tudna ebben is „jogsegélyt” nyújtani a vidéki egyetemeknek.

6. Személyi politika

Fentebb részletesen leírtuk, miért tartjuk szükségesnek, hogy az intézményvezetés kellő eréllyel és gyorsasággal próbálja meg a meglehetősen egyenetlen színvonalú oktatói kar összetételét javítani. Nem tagadható azonban, hogy ennek akadályai vannak. Az első feltétel az lenne, hogy a vezetőnek módjában legyen pontos és közvetlen (vagyis óralátogatáson alapuló) képet kapni tanárainak teljesítményéről, hogy kész és képes legyen a szakmai alkalmasság megítélésére, s hogy olyan tanszékvezetőkre támaszkodhasson, akik aktívan dolgoznak a tanszakukhoz tartozó oktatók színvonal-ellenőrzésén ill. -emelésén. Ám ha ez így is lenne, az igényesebb „humánpolitikát” külső tényezők is akadályozzák.

Első közülük a már említett „minősítés-kényszer”. Mint láttuk, a minősítettek nagy száma az intézmény első rendű érdeke, ugyanakkor a fokozat gyakran nem jelent egyúttal jó szakmai-tanári munkát is.

Egyes igazgatók arról panaszkodtak, hogy az oktatók közalkalmazotti státusa nagyon megköti az igazgatók kezét. Sem a hallgatói létszám ingadozásának, esetleg tartós változásának következményeit nem tudják érvényesíteni a tanári állomány összeállításában, sem az oktatás fogyatékoságai (akár napi fegyelmi jellegűek azok, akár szakmaiak) nem tudják munkajogilag megalapozni a szükséges változtatást. Úgy látszik, a közalkalmazotti státushoz való ragaszkodás a gyengeség védelmét (vagy legalábbis a változásoktól való félelmet) takarta. A MAB nincs abban a helyzetben, hogy erről javaslatot tegyen, de a felsőoktatás felügyeletét ellátó szerveknek nem lenne szabad behunyni szemüket e probléma láttán. Lehetséges, hogy a nyugati „tenure”-szisztéma valamilyen változatát kellene bevezetni, tehát csak magasabb szinten, alkalmasságukat hosszabb időn át bizonyító oktatókat kellene állásukban véglegesíteni.

7. A tanárképzés aggasztó helyzete

A bolognai rendszerű oktatás talán legnagyobb kudarca a tanárképzés terén fenyeget. Az Európához való igazodás hamis és megalapozatlan érve, és az „egységes tanárképzés” ideája vezetett ahhoz a rendszerhez, mely mindenféle tanárképzést egy önálló tanári mesterszakba kívánt bevinni. A zenében ez azt jelenti, hogy azonos képzettségű tanárok tanítanak az amatőr zeneiskolai oktatásban, a zenei pályára készülők gyermek-tehetségek oktatásában, a műkedvelő zenélést szolgáló továbbképző kurzusokban, a művészi pályafutásra közvetlenül felkészítő szakközépiskolában.

Az átrendezés azt eredményezte, hogy az eddigi főiskoláknak tanári mesterszakot kell indítaniuk ahhoz, hogy környezetük zeneiskoláit tanárokkal ellássák. Ehhez teljesíteniük kell az „egyetemi” mesterszinttel szemben támasztott követelményeket, vagyis eddigi szolid, megbízható rendszerüket „egyetemi oktatássá” kell felfűjniük. *Rana rupta et bos.*

Az átalakítás valódi okai prózaibbak. A pedagógiai tudományok másfél évtizede tapasztalt önző előrenyomulása akart most hatalmas és biztos hídfőállást magának az egyetemeken.

Mindez – a zenében is, de nem csak ott – a szak megtanulásának elhanyagolását eredményezi. Az a kreditmennyiség, amit az alapképzés utáni zenei tanulmányokra a jelenlegi rendeletek biztosítanak, semmiképpen sem elegendő a szakmai biztonság megszerzésére, a szükséges mennyiségű gyakorlásra. Különösen nem, ha még a szakdidaktikát is ennek keretében akarja a pedagógia-szak átutalni. Ugyanakkor a pedagógiai 40 kreditbe foglalt ismeretanyag a zeneoktatásban résztvevők számára nagy részben irreleváns, fölösleges, mondvacsinált. Senki sem igazolta még, hogy a tanárok az 1200 órányi 8-10-féle pedagógia-órától jobban tanítanak hazánkban, sőt inkább az ellenkezője bizonyosodott be.

A hallgatókkal való beszélgetésből kiderült, hogy ők is feleslegesnek tartják ezen órák nagy részét. Az alapképzésbe beiratkozott első hallgatók a jövő tanévben végeznek, s ekkor fognak átkerülni a tanári mesterszakra: akkor fog kiderülni, hogy működik-e az új rendszer.

Javaslatunk az, hogy i) hagyjanak fel az „egységes tanárképzés” eszméjével, és tegyék lehetővé az alsóbb fokú tanárok alapképzését, ii) ismerjék el a középfokú *hivatásos* zenészképzés különállását, s arra csak a művész mester oklevéllel kvalifikáljanak szakembert; iii) szüntessék meg a tanárképzés elkülönítését, és azt integrálják a szakképzésbe; iv) mérsékeljék a „tanári mesterség” elsajátítására szolgáló kreditmennyiséget ésszerű szintre, hogy a hallgatók tisztességes szakismeretekkel léphessenek a pályára; v) fogalmazzák meg úgy a pedagógiai tárgyak tantervét, hogy azok ne szakadjanak el a zeneoktatástól, és válasszák ki úgy azok oktatóit, hogy a kapcsolat garantált legyen; vi) ennek érdekében a pedagógia oktatás maradjon a zenei karok hatáskörében, természetesen együttműködve a *kisegítő funkciójú* pedagógiai tanszékekkel.

Más szakok művelőivel való eszmecsere világossá tette, hogy a zenetanárképzésnél általánosabb problémáról van szó. Ám addig is, míg az egyensúlyt helyreállító törvénymódosítások megszületnek, egyedi segítségként a tanári mesterszakokat úgy kell akkreditálni, hogy elegendő mozgásterület maradjon a zenei képzés növelésére, s ennek érdekében a szakdidaktikai tárgyakat vigyék át a pedagógia számára biztosított 40 kreditre, ahová az valóban való.

8. A finanszírozás módszere

Bármily sokat vártunk tőle, a fejkvóta rendszer és a bolognai ciklussal bevezetett felvételi módszer közös hatása nem váltotta be a reményeket. Nem igaz, hogy az egyetemek között egészséges versengés indult, s az sem, hogy a „piac” a jobb képzés vonzó hatásával szelektálta a túlfejlett intézményhálózatot. A hallgatót elsősorban az érdekli, hogy diplomát kapjon, s csak ezen belül azt, hogy jobb képzést. A munkahelyek igen kevéssé veszik figyelembe, hogy a hallgató melyik egyetemen szerezte oklevelét. A fejkvóta tehát arra hajtja az egyetemeket, hogy mindenáron feltöltsék a létszámot, és ha a jobb növendékek nem hozzájuk jelentkeznek, akkor gyengébbekkel is megelégszenek, a felvetteket pedig mindenáron benntartják az egyetemen. Nyilvánvaló, hogy a tanároknak, akiknek óraszám, s ezen keresztül fizetése függ a létszámtól, nem fogják erkölcsi kötelességüknek tartani a minőségi válogatást.

A zenei felsőoktatásban tetézi a bajt a hangszeres szakok, szakirányok nagy száma, és az ide jelentkezők egyenletlen tömege. Vagyis minden egyes hangszeren fel kell venni azt a létszámot, amely elegendő az adott hangszeren tanítók finanszírozására.

A finanszírozási szisztéma nem a jobb egyetemek kiemelkedését érte el, hanem a felvételi, következőképpen oktatási minőség soha nem látott alászállását. Ismételjük, ezt kézzel foghatóan tapasztaltuk a zeneoktatásban, de minden információ, melyhez más egyetemi szakoktól hozzájutottunk egy általánosan jelentkező bajt jelez.

9. A szigorlatok kérdése

A fentiekhez képest kicsiny részprobléma, mégis megemlítendő, hogy a szigorlatok eltörlése (vagy az egyetemre hagyása) valószínűleg szintén az elkapkodott döntések sorába tartozik. Talán a tanügyi bürokraták előtt sem világos a kollokvium és *rigurosum* különbsége és az utóbbi jelentősége az oktatási rendszerben. Mindenesetre a zeneoktatásban van néhány olyan tárgy, melyet több éves tanulás után mindenképpen összefoglaló vizsgával kell zárni; nemcsak azért, hogy tanár és hallgató komolyan vegye, hanem azért is, hogy az adott ismeretanyag és megszerzett készség egy komoly ismétléssel, a részletek összefoglaló áttekintésével megszilárduljon, egész életre szóló tudássá váljék. A zene esetében mindenképpen ide sorolandó a zeneelmélet és a zenetörténet tárgya.

=====

A Látogató Bizottság tisztában van vele, hogy hatáskörét túllépte a harmadik fejezetben feljegyzett kritikákkal és javaslatokkal. De oktalanság lett volna, ha a széles látókörű, kiváló szakemberekből álló bizottság egész országra kiterjedő ellenőrző munkájának általános érvényű tanulságait nem veti papírra. Most már a minisztériumon és a MAB-on múlik, hogy veszni hagyja-e, vagy hasznosítja a tiszta lelkiismerettel megfontolt és itt előadott, javító szándékú bírálatokat.

Függelék

Az intézmények észrevételei az akkreditációs (ad hoc kollégiumi) jelentés tervezetéhez

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Bp.)

RH 69/3/2009.

**Dr. Bazsa György úrnak,
elnök
Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság**

Tisztelt Elnök Úr!

A 336-III/2009. sz. ügyirata mellékleteként megküldött, a zeneművészeti szakok párhuzamos akkreditációs értékeléséről szóló jelentéssel (a továbbiakban: Jelentés) kapcsolatban az alábbi

é s z r e v é t e l e k e t

teszem.

A tartalmas, jól szerkesztett, szakmai szempontból önmagában is értékes Jelentés számunkra rendkívül hasznos volt, tükröt tartott elénk, s alkalmat adott arra, hogy ismételten elgondolkodjunk egyetemünk jelenéről és jövőjéről, helyzetéről és feladatairól. A tükörben természetesen mindenki máshogy látja a valóságot, ezért a Jelentéssel kapcsolatos, azzal nem feltétlenül mindenben egyetértő észrevételeink helyzetünk különbözőségéből fakadnak.

Az akkreditációs jelentések általában három forrásból táplálkoznak: a helyszínen folytatott, szükségyszerűen szűrőpróbaszerű helyszíni vizsgálódások, a bizottság tagjainak az intézménnyel kapcsolatban folyamatosan szerzett benyomásai, információi és a zenei felsőoktatással kapcsolatban eddig kialakult, átfogó jellegű – szükségképpen értékrendet is tükröző – megállapításai. A Jelentés gondos áttanulmányozása alapján az a benyomásunk, hogy az anyagban nem mindig sikerült e három tényező optimális arányát megtalálni. Az sem mellékes, hogy a jelentés – párhuzamos jellegéből adódóan – szükségyszerűen az átlagot értékeli, s nem tér ki az átlagtól „felfelé” és „lefelé” eltérő helyzetekre. Talán nem kell hangsúlyoznom, hogy egyetemünket sok vonatkozásban az előbbi csoportba soroljuk.

A fentieket mindenekelőtt a „véggövetkeztetésekkel”, s az ennek eredményeként előállt akkreditációs minősítéssel kapcsolatban kell megjegyeznünk. Az 1.1.2., „A kamarazene sanyarú helyzete” címet viselő alfejezet utolsó bekezdése szerint, „a kamarazene sanyarúsága az egyik ok, ami miatt egyetlen intézményben sem javasoljuk a végleges akkreditációt.” Az egyes intézmények értékelésében, ezen belül a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemmel foglalkozó fejezet szakirányokkal foglalkozó alfejezetéből ugyanakkor kiderül, hogy a kamarazene-oktatás helye, az oktatásban betöltött szerepe, ebből következően helyzete nem is olyan sanyarú. Az együttes zenélés különböző formái, ezen belül a kamarazene előtérbe állítására tett erőfeszítéseinket a Jelentés is elismeri. Ennél is lényegesebb azonban, hogy az akkreditáció ideiglenes jellegére vonatkozó javaslat többi okát, a kamarazenehez hasonló explicit módon, a Jelentés nem emeli ki.

„Az oktatás és a valódi társadalmi igények inkongruenciája” címet viselő 1.1. alfejezet alcímei, s az azok mögötti tartalom nem egészen a címben megjelölt témáról szól. Megjelöli a zenei felsőoktatás valóban neuralgikus pontjait, kiemeli alapvető kérdéseit, ez azonban nem a címben „ígért” téma kibontása. A repertoárral kapcsolatban mindenekelőtt megjegyezzük, hogy a BA-képzésben csak most kezdődött a kortárs zene tananyagban külön tantárgyként, nevesítve történő szerepeltetése, a következtetések levonásához szükséges idő tehát még nem áll rendelkezésre. Az sem mellékes, hogy minden korszak (közönség és művészek egyaránt) maga dönti el, a kortárs zene mely irányzatait, s mely műveit preferálja – e preferenciák ugyanis nem mindig esnek egybe az zenetörténet értékeléseivel. A Zeneakadémián egyébként e tárgykörben is kiterjedt, színvonalas tudományos kutatómunka folyik, amelynek egyik feladata épp az oktatáshoz szükséges bázisanyag kialakítása.

A kamarazene-oktatással kapcsolatos észrevételek egyetemünkkel kapcsolatban differenciáltabb megközelítést igényelnének. Hallgatóink nagy része ugyanis párhuzamos stúdiumként két kamarazenei formációban is részt vesz, s a kamarazenei nálunk önálló tanszéke van, Rolla János Kossuth-díjas hegedűművész, a Liszt Ferenc Kamarazenekar művészeti vezetőjének vezetésével. A kamarazenei oktatás élén tehát áll olyan mester, aki „összefogja, koordinálja e tárgyak tanítását, tantervét, tananyagát.” A zenekarral foglalkozó 1.1.3. alfejezet 5. oldal 3. bekezdésében olvasható azon megállapítása, amely szerint „a legnagyobb probléma, hogy a zenekari gyakorlat mögött nincs igazi pedagógiai terv és annak megfelelően alakított intézményi élet”, egyetemünk esetében nem állja meg a helyét. A Zeneakadémián két zenekar folyamatos építése valósul meg, s a zenekari oktatás szerves része a képzésnek.

Azt a felvetést, hogy a kamarazenei és zenekari képzést adminisztrációs eszközökkel is erősítsük meg, az MA szinten megfontolandónak tartjuk. Nem látjuk azonban értelmét külön BA diploma kiadását zenekari és kamarazenei hangszerművész jogosítványra, egyrészt azért, mert ezek a stúdiumok amúgy is intenzíven jelen vannak a képzésben, másrészt azért, mert az a gyakorlat valószínűsíthető, hogy a LFZE BA végzettségével mind zenekari, mind kamaramuzsikusként elkelnek hallgatóink a munkaerő-piacon.

A tanári színvonal kérdéskörét a Jelentés eléggé sommásan kezeli. Megállapításainak többségével egyetértünk, azzal a megjegyzéssel, hogy a zeneművészeti felsőoktatás bér- és kereseti lehetőségei inkább a kontraszelekciónak irányában hatnak, s ennek inkább az intézmények és a művészek hivatástudata állják útját. Óriási erőfeszítéssel sikerült elérni, hogy a Zeneakadémia tanszékei túlnyomó többségének élén a szakma nagyjai állnak.

Egyetértünk a zenetörténet oktatására vonatkozó megállapításokkal is, megjegyezzük, hogy a Jelentés által sürgetett 3 x 3 zenetörténet óra és szigorlat-értékű vizsga egyetemünkön megvalósult.

A népzene-oktatás tanári gárdájára vonatkozó megállapítást egyetemünk esetében nem tudjuk elfogadni. Nemrég hoztuk létre a Népzene Tanszéket, amelynek élén a népzene-kutatás elismert mestere áll, s amelynek állandó oktatói is megfelelő felkészültséggel rendelkeznek. Egyetemünk esetében a fúvós szakok sem minősülnek „válság-szakoknak”, s esetünkben az oboaoktatás hanyatlásáról sem beszélhetünk.

A Jelentés 1. fejezete egyetemünket érintő megállapításait a fentiekben már észrevételeztük, ezért az alábbiakban a velünk foglalkozó 2. fejezetnek csak az eddig általunk nem érintett kitételeivel foglalkozunk.

„A tényleges szakok szakirányként vannak nyilvántartva” – megállapításra kellő választ ad a 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet 1. sz. melléklete. „Az egyes tanszékek nem jelentenek valós szakmai egységeket” – megállapítást túlzottnak tartjuk, annak érdekében, hogy a tananyag, a követelményrendszer alakításában egyre nagyobb súlya legyen a tanszék kollektív munkájának, az utóbbi évek során komoly és eredményes erőfeszítéseket tettünk.

Nem érthetünk egyet a minősített oktatók arányára vonatkozó megállapítással: a szak- és szakirány-felelősök több mint 80 %-a megfelel a követelményeknek. A művésztanárok aránya az asszisztenciával szemben támasztott törvényi követelmények következtében nőtt meg: ahhoz, hogy valaki tanársegéd legyen, már meg kell kezdenie doktori iskolai tanulmányait, adjunktusi kinevezéshez pedig a doktori eljárás megkezdése a minimum feltétel. Azok a tapasztalt, színvonalas tanársegédeink és adjunktusaink, akik még az előző felsőoktatási törvény rendelkezései alapján határozott idejű kinevezést kaptak, s az lejárt, kénytelenek voltak művésztanári munkakörrel megelégedni.

A minőségbiztosítással kapcsolatban megjegyezzük, hogy a Zeneakadémián elindult egy új, „ügyfélközpontú” minőségbiztosítási rendszer kialakítása, amelynek első lépcsőjeként elkészült az oktatók hallgatói véleményezésének szabályzat-tervezete.

A 14. oldal utolsó előtti bekezdésének a (karmester és karvezető szak összevonása) kudarcra vonatkozó megállapításával akár egyet is érthetünk, annak megjegyzésével, hogy ez nem egy egyetemi döntés, hanem egy, az egyetemre jogszabályi úton rákényszerített álláspont kudarcát jelzi.

Az infrastruktúrával és adminisztrációval kapcsolatos fejezet „adminisztrációra” vonatkozó megállapításai meglehetősen elnagyoltak. Azonosítják az igazgatást a tanulmányi adminisztrációval, s abból a tényből, hogy több tanárt nem találtak meg tantermében a kijelölt időpontokban, arra következtet, hogy az „adminisztrációval” van baj. Az igazgatási tevékenység megújulása az egyetemen az utóbbi 3 - 4 év során bizonyíthatóan megindult. Az oktatási és a tanulmányi fegyelem egészen más kérdéskör. Művésztanáraink egyébként, karrierjük nemzetközi természete miatt, művészetükkel gyakran képviselik hazánkat külföldön. Az egyéni óráról adott időpontban történő távolmaradásuk nem feltétlenül jelenti azt, hogy a hallgató – megelőző, vagy utólagos – pótlásban ne kapná meg a felkészítéséhez kötelezően szükséges időt és tanári tudást.

A jelen üggyiratomban 3. bekezdésében említett arányprobléma a 16. oldal utolsó előtti bekezdésében is visszaköszön: e szerint a bizottság megállapította, hogy jó munkaerőt elbocsátott az egyetem a portaszolgálatból, s hogy az utódok viselkedéskultúrája és betanulása nem megfelelő. Úgy gondolom, nem szükséges e bekezdés sommás voltát bizonyítanom.

Végezetül ismételten hangsúlyozzuk, hogy a Jelentés által javasolt akkreditációs minősítést sem kellően alátámasztottnak, sem eléggé indokoltnak nem tartjuk, ezért annak megváltoztatását, azaz az akkreditáció határozatlan időre történő megadását kezdeményezzük.

Budapest, 2009. szeptember 25.

Tisztelettel:

Dr. Batta András
rektor

Debreceni Egyetem

RH/1702-1./2009

Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság

Dr. Bazsa György

elnök úrnak

Budapest

Debrecen, 2009. augusztus 12.

Tárgy: zeneművészeti szakok
párhuzamos akkreditációja

Tisztelt Elnök Úr!

Köszönettel megkaptam a zeneművészeti képzési ág szakjainak párhuzamos akkreditációs eljárásáról szóló látogató bizottsági jelentést. A MAB Látogató Bizottsága 2009 novemberében kereste fel a Zeneművészeti Kart. A mintegy két és félnapos jelenlét alatt konstruktív együttműködés alakult ki az LB elnökével és tagjaival. Az akkor csak szóban elhangzott, hasznos vélemények most ismertetett, írott formája **igen fontos szakmai anyag**, amely a Bizottság lelkiismeretes, alapos munkáját dicséri. Az alábbiakban részletezzük azokat a meglátásokat, amelyek megerősíthetők, árnyalhatók, vagy kiegészíthetők a jelentésben foglaltakat. Ezt azért tesszük, hogy a jelentést megismerő, azt elfogadó testület reális képet kapjon a zeneművészeti felsőoktatás BA képzésének debreceni helyzetéről.

1. Általános értékelés

1.1. Egyetértünk az alapvetéssel, mely szerint a végzetek zenekari, vagy/és tanári tevékenységre készülnek fel, így az ebből következő általános megállapítás is minden bizonnyal megszívlelendő: országszerte probléma a szükséges repertoár mennyiségi és minőségi összetételének célszerű meghatározása és oktatásbeli használata. A bolognai átalakulás ebben is kiváló lehetőségeket ad a kezünkbe: már megkezdtuk a tantervek részletes átdolgozását és a probléma kezelését.

Fontos megjegyzésünk: a kortárs zenei anyagok felhasználásának növelésére a Zeneművészeti Kar Kortárs zenei műhelyt hozott létre 2008 szeptemberében, amely azóta megkezdte munkáját. Debrecen a kortárs zene vidéki centrumává kívánjuk fejleszteni.

1.2. A legfeltűnőbb momentum az alapos szakmai elemzés mellett az, hogy az akkreditációt az LB nem javasolja véglegesen, „**feltételekkel és határozott időre akkreditálva**” javaslatot fogalmaz meg, **2 év múlva megismételt látogatással**. Ennek egyik legfőbb okát a „kamara-zene sanyarú helyzetében” jelöli meg a jelentés. Miközben nem vitatjuk, hogy esetleg több helyszínen is nagy problémák tapasztalhatók e téren, a tények pontosítása kedvéért kell elmondanunk azt, **hogy egyedül Debrecenben van a kamarazenének olyan szervezeti irányítása (Kamarazene Kabinet), amely tanszékek felett ível át. Jól ismert a Dohnányi Kamarazene Találkozó és Verseny, amelyen a debreceni hallgatók független zsűri előtt nyernek rendszeresen kiemelt nívódíjakat, nívódíjakat**. Mindezek mellett az ütős-, rézfűvós kamarazene oktatás közismerten magas színvonalú, valamint a vonós-zongora kamarazene és a kamaraének is igen nagy arányban van jelen a képzés mindennapjaiban. Bármennyire is csak a képzés szakmai paramétereit vizsgáljuk, nem függetleníthetjük azt a finanszírozástól, amely miatt egy-egy oktatónk „multifunkcionalitására” kell apellálnunk, azaz, arra alkalmas főtárgy tanárok is tanítanak kamarazenét (a kizárólag kamarazenét tanító tanárok mellett). A jelentés tehát e kiegészítéssel fejezi ki pontosabban a debreceni viszonyokat.

1.3. A zenekari képzés valóban a kamarazenei oktatás speciális és meghatározó formája. Debrecenben a zenekari irányításban személyi váltás következik be 2009 szeptemberében, amely együtt jár a képzés koncepciójának és gyakorlatának újjászervezésével is. Az LB ta-

pasztalatai és saját ismereteink is a generációváltás azonnali szükségességét támasztják alá. Egyébként a szimfonikus zenekar évente legalább két koncertjén általában jó színvonalon teljesít, ezt visszaigazolja az a közönségsiker is, amely a teltházás koncerteket jellemzi.

1.4. A fentiekkel kapcsolatban nagyon támogatjuk az LB javaslatát a kamarazenezenekari szakirány BA és MA szintjének létrehozására.

1.5. A tanári minőséget érintő okfejtésben leírt „nagy generáció” távozása a képzésből valóban komoly problémákat vet fel. A fiatalítás folyamata Debrecenben szisztematikus, de igen komoly problémákat okoz a szigorodó akkreditációs feltételrendszer teljesítésének kötelessége és ezzel párhuzamosan a szakmai kvalitásaikban vonzó oktatók megtalálása, akik ráadásul olyan példaadó művészi és tanári(!) kvalitásokkal rendelkeznek, amilyenre ma szükség van. Általános tapasztalatunk, hogy a jövőbeli oktatóink tanári képességei és képzettsége is olyan hiányosságokkal bír, amelyek többek között a repertoár szűk keresztmetszetét is eredményezik. Egy-egy szakterületen az egész országban nincs annyi minősített tanár, aki a képzésbe bevonható lenne. A Látogató Bizottság igen tiszteletre méltó módon nem is a formai oktatói megfeleltetést tartotta elsődlegesnek, hanem a szakmai alkalmasságot vizsgálta.

1.6. Megszívlelendőnek tartjuk a zeneelméletről, a zenetörténeletről, a népzene oktatásáról, a nyelvi helyzetről, a partitúraismeretről írtakat, mert mi magunk is hasonló gondolatokat fogalmazunk meg. Azzal is egyetérthetünk, hogy a karmester-karnagy BA szakirányról tovább kell gondolkodni.

1.7. Javaslatot olvashatunk a zeneművészeti ág zeneismeret szakirányának és a tanárképző főiskolák művészetközvetítés szakának „párhuzamosságát” illetően. A szó használata azért megtévesztő, mert jelentése azonos tartalom duplikációjára utal. **A zeneművészeti és művészetközvetítő képzés azonban sem tartalmában, sem funkciójában, sem pedig a képességigényében nem azonos egymással.** Az iskolai énektanár társadalmi szerepe, oktatási célja teljesen eltérő a zenetanárhoz képest, aki valójában szakképzést folytat és felkészültségével a zenei pályára készülőknek kell megfelelnie. Veszélyt látunk a javaslatban, még akkor is, ha Pécsen valóban jól működik a művészetközvetítő képzés a zeneművészeti intézetben.

1.8. A 2. fejezet végén tett javaslatokról:

a) A mai realitások azt mutatják, hogy bármilyen kívánatos is, nem kivitelezhető komoly mértékben az, hogy az oktatók kizárólag egy helyen keressék kenyérüket (zenekari, színházi munka és oktatói munka párhuzama). A felsorolt ellentmondások valóban ebből is keletkeznek, ugyanakkor a gyakorlati tapasztalatuk igen jól hasznosul munkájukban.

b) Az ezredforduló felsőoktatási integrációs folyamata valóban az egykor egységes zeneművészeti képzési rendszer szétagulódását hozta létre, így abszolút jogos a szakforumok létrehozatalának javaslata. **Főként ezért is sajnáljuk azt, hogy a jelentés Debrecennel kapcsolatos része nem tesz említést azokról a több évtizedes rendezvényekről (Bárdos Szimpózium, Rézfúvós és Ütőhangszeres Verseny és Találkozó, országos zongoraversenyek, klarinétversenyek, kamarazene találkozók és versenyek, gitártalálkozók és versenyek, stb.), amelyek részben az önértékelésben is szerepeltek, s a valóságban egy-egy szakmai kör országos eseményei.**

c) A közös órák rendszeresítése Debrecenben bevett gyakorlat, hiszen a főtárgy szeminárium erről szól, de a heti hangszeres órákon is gyakori több hallgató jelenléte. A javaslat ugyanakkor lehetőséget ad a félreértésre, amennyiben a nem hozzáértő olvasó értelmezheti a hangszeres oktatás csoportossá tételének javaslataként. Ez végzetes lenne, ezért továbbra is hangsúlyozzuk, hogy az egyéni képességfejlesztés hangszeres létformája az egyéni óra!

d) A művész mesterképzés kiemelt színvonal-kritériumai miatt valóban óvatosan kezelendő, nem tömegképzés, de jelenléte igen pozitívan hat a többi képzési szint jobb minőségére.

1.9. A FELVI kimutatása alapján tett megállapítás, mely szerint mindenütt csökken a felvételi jelentkezési létszám, kényes és érzékeny pont, ugyanis a statisztika nem szól arról, hogy a hagyományos képzésben például Debrecenben jelen volt az egyetemi alap- és kiegészítő képzés is, amely a főiskolaival együtt valóban nagy felvételi létszámot generált. A bolognai rendszer bevezetésével azonban fokozatosan kivonul a hagyományos képzés, amely átmenetileg létszámot csökkent, de a mesterképzések belépésével újból növekvő létszám regisztrálható. **Megerősítjük és alapvetőnek tartjuk azt a gondolatot, hogy az egyes városokban működő zenei felsőoktatás egyben az ottani zenekultúra nélkülözhetetlen és elengedhetetlen bázisa.**

1.10. „A MAB szakindítási engedélyeit szigorúan a tanár személyéhez kellene kötni, és a tanár eltávazásakor felül kellene vizsgálni.” – javasolja a jelentés. Itt kell rögzítenünk azt, hogy a szakindítási akkreditáció véleményezésekor **a MAB által felkért opponensek most is a részt vevő oktatók képessége, ismert szakmai kvalitásai alapján döntenek a támogatásról vagy az elutasításról**, mellette figyelembe véve a programot, infrastruktúrát stb. A javaslatnak az a része, amely a távozó oktatóról szól, azért igen nehezen megvalósítható, mert kedvezőtlen esetben azonnal megszűnne a hozzá osztott hallgatók oktatása. A gyakorlati kivitelezés ezért nem megoldható, azonban az intézménynek jól felfogott érdeke és kötelezettsége a folyamatos színvonalmegőrzés érdekében ekvivalens utódot találni.

1.11. A doktoriskola felállítására vonatkozó ambíció álláspontunk szerint fontos és normális fejlesztési törekvés, amely az anyagban eleve reménytelenségre ítélve sokkal inkább egy mostani helyzet rögzítése és a centralizáció fenntartási szándékát tükrözi.

1.12. Komolyan egyetértünk azzal a javaslattal, hogy lehessen közös képzéseket létrehozni társintézményekkel. Ennek a régióban realitását is látjuk, gondolkodunk is ilyeneken.

2. A Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának értékelése

2.1. Nagy köszönettel vesszük mindazokat az elismeréseket, amelyek a jelentés e részében olvashatók. Fontos, hogy a Látogató Bizottság regisztrálta a pozitívumokat.

2.2. A vonatkozó jogszabályok a művészeti felsőoktatásban is ugyanolyan minősítési kényszert jelentenek, mint a tudományos képzésben. Ez a feltételrendszer a hazai viszonyok között igen nehezen teljesíthető a kívánt mértékben, hiszen mindössze egy helyen van erre lehetőség, korlátozott kapacitással. Logikus következmény, hogy a Zeneművészeti Kar kétféle módon tudja megszüntetni a kifogásokat: új álláshelyen csak minősített oktatót alkalmaz, a bent lévők esetében pedig az Európai Unió területén keresi meg a minősítési lehetőséget. Ha ezt nem teszi, akkor csak törvénytelenység árán tudná képzését fenntartani, amely nem járható út.

2.3. A habilitáció megszerzése vidéki oktatónak jelenleg Magyarországon lehetetlen mind a zenei felsőoktatásban mind a művészetközvetítő felsőoktatásban. Ez a helyzet sértő és méltatlan. Úgy gondoljuk, hogy a magyar zenekultúráért oly nagymértékben felelős intézmény, egykori alma materünk döntően felelős azért, hogy az országban arra alkalmasak – hovatartozásra való tekintet nélkül – előbbre juthassanak hivatásukban.

2.4. Az oktatás anyagáról szóló okfejtés érzékletesen jeleníti meg azt a problémát, amely nagy anyagok átjátszása és kevés darab koncert színvonalú előadása dilemmáját érinti. Álláspontunk a korábbiak mellett az, hogy meg kívánjuk találni azt a szakmai középutat, amely a ké-

perségfejlesztésben e tekintetben eredményes lehet. Alapelvként nagyon igaznak tartjuk azt, hogy a hallgató a széles repertoár által ismerkedik meg egy adott stílus, szerző és kor zenei nyelvzetével és hangszertechnikai követelményeivel.

2.5. A Kortárs zenei műhely megalakításával, és annak oktatásbeli hasznosításával igyekszünk a mai zenét minél nagyobb mértékben bevonni a képzés repertoárjába. Megjegyzendő, hogy a kortárs zenét hiányoló megállapítások bizonyos területeken nem állnak meg (kórusmunka és egy-egy hangszer, pl. fuvola esetében).

2.6 Ha tudományos műhelyeket keresünk, akkor nem véletlen, hogy ez a fogalom igazából csupán metodikai, didaktikai kutatásokat takarhat, zenetudományi tevékenység nem zajlik. Ez főként a képességfejlesztő munka feladatai miatt alakul így. A doktori képzésben részt vevő kollégák viszont közzéteszik kutatásaikat pl. előadások formájában. Művészi műhelyek a mi fogalmaink szerint vannak, hiszen egy-egy tanár körül „iskola” működik, vagy egy egységes team dolgozik pl. a zongora szakon. Az ehhez szükséges kari könyvtári háttér kritikát kapott a jelentésben. A Kar saját könyvtárában valóban döntően a napi rutinhoz szükséges kották, könyvek találhatóak meg, de a Látogató Bizottság jelentése nem számol az Egyetem könyvtárával, amely nemzeti könyvtárként gazdag zenei gyűjteménnyel is rendelkezik, valamint a városban található zenei könyvtárral, mely a képzésekhez szükséges kotta-, és könyvanyag szintén széles spektrumát vonultatja fel. A beszerzésekre tett javaslatok nem hiányoznak a karon, de az e célra felhasználható kari anyagi források szinte jelképesek.

2.7. Az oktatás módszeréről és minőségéről szóló alapos elemző megfogalmazások igazsága nem tagadható, bár egy-egy meglátogatott órából nem szűrhetők le tendenciák. Az azonban igaz, hogy a Zeneművészeti Egyetem számára is hasznosak ezek a tapasztalatok, amely intézménytől oktatóink tanári diplomája származik. Aláhúzza a kritikus megjegyzések ténye azt, hogy a tanári és művészi kvalitások gyakran nem esnek egybe, nem egyforma színvonalúak, így gyakori, hogy nem a jó előadóművész a legjobb tanára hangszerének. A jelenség hátterében azonban az utóbbi években romló felvételi színvonal is tettenérhető, ugyanis a felsőoktatásban nem növelhető azoknak az oktatási ideje, akiknek nyilvánvaló tehetségük ellenére több pótolni valójuk van, azonban a kimenetkor mégis valamilyen komplett felkészültséget kell produkálni. A szerves szakmai fejlesztés, különösen az alapképességek ügyében sokszor időhiány miatt nem gondolható a kellő mértékben, tehát egyfajta torz kép jön létre.

2.8. A jelentés megjegyzi, hogy a kórus és zenekari munkában hiányzik egy-egy nagytapasztalatú, jelentős zenei személyiség. **Valóban, ez így van, ezért a látogatás óta már döntés és intézkedés is született, mely alapján 2009 szeptemberétől lehetőség nyílik egy ilyen, a kórusszakmában nagy eredményeket elért, doktori fokozattal rendelkező karnagy képzésbe történő bevonására.**

2.9. Az összegző gondolatok („kilátások”) között a jelentés képesnek tartja a Kart arra, hogy „különösen is hasznos BA képzést folytasson”. Ezzel kapcsolatban a tanári állomány összetételének folyamatos „gondozását” javasolja. Ebben teljes az egyetértésünk és az intézkedések, valamint a humánpolitikai koncepciónk is ebben a szellemben jött létre. A jelentés úgy fogalmaz, hogy „...a két szak akkreditációja nem lehet kétséges...”. Úgy látjuk, hogy ez szöveg ellentétben áll a „feltételes” akkreditáció javaslatával. **Kérjük a MAB Plénumától, hogy ne a feltételes akkreditációs javaslatot véglegesítse.**

2.10. Miközben a tanári mesterképzés szükségességére való utalást nagy örömmel vettük, (a MAB Plénuma 2009. július 3-án akkreditálta is tanári mesterszakainkat), mi is egyetértünk azzal, hogy az előadóművész mesterszakokkal „óvatosan” kell bánni. Valóban nem erőltendő a nagy létszám, mert az fokozottan minőségi kérdés és nem lehet tömegképzés.

2.11. Többször is utalás történik arra, hogy a 3. fejezetben generális kérdések tárgyalására kerül sor, amely fejezetet sajnós, nem ismerhettünk meg. Reméljük, hogy az ott leírtak egyszer számunkra is publikusak lesznek, mert okulásra adhatnak lehetőséget.

2.12. A sok pozitívum mellett talán kissé erős és túlzó a fejezetet záró megállapítás a fűvós-karnagy mesterképzést illetően. Az LB-nek valóban nem tartozott a hatáskörébe a mesterképzések vizsgálata, ezért is indokolatlannak látszik annak szerepeltetése, hogy egy óralátogatási alkalomból kijelenthető lenne a mesterszak akkreditációjának „műhibája”. A mesterképzés kezdeti nehézségeit valóban mi is észleljük és folyamatosan erősítjük is a szakot. Természetesen a későbbi kontrollokat nem utasítjuk el, hiszen közös a minőségi érdek.

3. Összegzés

3.1. Tiszteletre és köszönetre méltó az LB alapossága és részletes szakmai analízise. A látogatás légköre és jóindulata érzékelhető volt a debreceni tartózkodás alatt.

3.2. Megtisztelőek azok a pozitívumok, amelyek mind az intézmény szervezettségével, mind a képzéssel kapcsolatban és a jövővel kapcsolatban szerepelnek az anyagban. (Ezek egy része szóban, az Egyetem rektoránál tett látogatáson is elhangzott.)

3.3. Szerettük volna, ha a képzésben versenyeredményeket elért hallgatói létszámunk is (2008-ban 44 fő!, hallgatóinknak több mint 20%-a) valamilyen említést kaphatott volna, ugyanis ez az egyik legjobb mutatója a képzés eredményességének, tanáraink munkájának. A hazai eredmények nagy része éppen a Zeneakadémia tanárai alkotta zsűriik független döntése, a nemzetközi eredmények objektivitásához sem férhet kétség.

3.4. A látogatás rövid ideje, és egy-egy kiragadott óralátogatás nem alkalmas tendenciák megállapítására, tehát a jelentést igyekszünk ennek megfelelően értelmezni. Ugyanakkor az érzékelt és ismertett jelenségek a Kar vezetését és a tanszékeket is arra készítetik, hogy a minőségbiztosításban ne legyen rest folyamatos erőfeszítéseket tenni. Ez egyébként a versenyképességnek a legfontosabb, jól felfogott alapfeltétele.

3.5. Mind az általános rész, mind a Zeneművészeti Karra vonatkozó megállapítások (s vélhetően az utalások szerint a 3. fejezet is) olyan tanulságokat hordoznak, amelyek az egész zenei felsőoktatás hasznára fordítandók, ezért a Zeneművészeti Kar 2009. őszi konferenciát hív össze a fenti tárgykörben. Ezt a felajánlást azért tesszük, mert a magyar zenetanárképzés és zeneművészeti képzés egy szubsztanciaként tekintendő, az intézményi tagoltságból fakadó valós vagy látszólagos ellenérdekek dacára is. A képzés ereje és érdekartikulációs képessége, szakmai megújulása a résztvevők összetartásától függ.

Üdvözlettel:

Dr. Fésüs László
rektor

Széchenyi István Egyetem (Győr)

Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság
Dr. Bazsa György elnök úrnak

Tisztelt Elnök Úr!

Dobszay László professzor úr vezetésével 2009. februárjában járt a Varga Tibor Zeneművészeti Intézetünkben a MAB Párhuzamos Akkreditációs Bizottsága.

Nagy várakozással tekintettünk a látogatás elé, mert a Zeneművészeti Intézet Egyetemünkhöz való csatlakozása óta az anyaintézetnek tekinthető Zeneakadémiával, és annak tanári karával a rendszeres és felügyelt szakmai kapcsolata megszűnt. Kíváncsian vártuk, hogy az Intézetünkben folyó szakmai munkát egy külső, objektív szakmai testület hogyan értékeli.

A Látogató Bizottság helyzetfeltárása nagyon alapos és tárgyyszerű, bizonyára nagy hasznára lesz további szakmai párbeszédnek kialakításában.

Mellékletben küldöm el a Látogató Bizottság jelentésének számunkra elküldött két fejezetére írt észrevételeinket.

Tisztelettel:
Dr. Szekeres Tamás
rektor

1. fejezet: A ZENEI FELSŐOKTATÁS ÁLTALÁNOS SZAKMAI HELYZETE

1.1. Az oktatás és a valódi társadalmi igények inkongruenciája

A Bolognai rendszer bevezetése előtt szerintünk jól működött az alapfokú zenetanári képesítést adó főiskolai, és a szólistaképzésre lehetőséget adó, valamint a középfokú zeneoktatásra jogosítványt adó egyetemi képzés. Az egységes alapképzésre épülő tanári master képzés végén a hallgatók jogosultságot kapnak mind az alapfokú, mind a középfokú zeneoktatásra, és mindezt 3 féléves pedagógiai és didaktikai tanulmányok után. Úgy gondoljuk, a kétciklusú zenei tanárképzés ily módon történő bevezetése elhamarkodott lépés volt. Mivel a BA szint semmilyen hasznosítható diplomát nem ad, minden hallgatónak elemi érdeke, hogy master végzettséghez jusson, minden BA képzést folytató intézménynek alapvető érdeke, hogy master képzést indíthasson, különben egy-két éven belül nem lesz jelentkezője.

1.1.1. A repertoár

a.) A játszott, oktatott repertoárra vonatkozó megjegyzésekkel alapvetően egyetértünk, és tulajdonképpen megfontolandónak is tartanánk. A BA képzés bevezetése csak rontott a korábbi rossz gyakorlaton: a középiskolás diákok nagy része szólista álmokat dédelget, és műsorválasztása a Zeneakadémia túlzott elvárásainak próbál megfelelni. Évtizedek óta érzékeljük, a felvételikén a jelentkezők korábbi diplomakoncert-szintű műsorral jelennek meg. Azzal, hogy az alapképzés elvileg mindenhol egyforma szintű, és a BA diplomával bárhová jelentkezhetnek, ez az „ördögi” spirál csak fokozódik. Az LB jelentés ajánlása, hogy közepes nehézségű darabokat, és nagy számban tanuljanak a hallgatók, elsősorban a „zeneiskolai anyagismeret” tantárgy egyik fő célkitűzése lehetne, mely korábban működött is. Azáltal, hogy az első három évben gyakorlatilag ki sem lehet mondani azt a szót, hogy a hallgatók tanárok lesznek, és a tantervben semmilyen olyan tantárgyat nem lehet feltüntetni, mely a tanári pályára vonatkozó fontos hangszeres tárgyakat jelentené, a továbbtanulási kényszer sajnos az LB ajánlásával szembeni metódust eredményezett.

b) Tanáraink repertoár ismerete a zeneakadémiai években megtanult anyagon alapul. A BA képzés egyik legfontosabb, és üdvözlendőnek tartott új tantárgya a repertoárismeret nevű tárgy, mely 4-6 félévben felölelheti az oktatott hangszer irodalmának szinte teljességét, melyben tág teret kaphat mind a szólista- mind a zenekari irodalom. Ennek a tárgynak a bevezetését Intézetünkben sikeresnek ítéljük meg, sajnálattal vettük, hogy a LB két és fél napos ittléte során a felkínált bőséges repertoárismeret órák egyikét sem látogatta meg. A régi zene játsása valóban nem éri el a kívánatos szintet – bár ez hangszerenként és tanáronként nagyon változó. Ezen segítendő vezettük be a fakultatív csembaló- és orgona oktatást, ahol elsősorban autentikus hangszereken foglalkozhatnak hallgatóink a bírálatban hiányolt Frescobaldi és Couperin művekkel.

1.1.2. A kamarazene sanyarú helyzete

a) Úgy gondoljuk, Intézetünkben fontos a kamarazene oktatása. A LB jelentés tartalmával, a felvetett problémákkal alapvetően egyetértünk. Igaz, hogy a kamarazenét – a később pozitívan kiemelt Arnóth Balázson kívül – elsősorban főtárgy tanárok tanítják, de közülük többen (Ittész Gergely, Déri György, Kalló Zsolt) maguk is jó kamaramuzsikusoknak tekinthetők.

b) A LB hiányolja valamennyi intézetnél a „kortárszenei együttes” tantárgyat, viszont a kredithálóknak, a tantervekben ez a tantárgy az 5-6. félévben szerepel majd, a LB az alapképzés 3-4. félévében vizsgálta az intézményeket.

1.1.3. Egy másik neuralgikus pont: a zenekar

A LB összefoglaló értékelésével a zenekarok működéséről egyetértünk. A Zeneakadémián a zenekari munka ugyanúgy az Egyetem reprezentációs céljait is szolgálja, mint a vidéki, több más jellegű karokat tömörítő univerzításokon. Valóban jó lenne a zenekarokra több időt és energiát szentelni. A tanrend nem enged heti 3 óránál több próbaidőt, és heti egy próbával, évente változó hallgatói összetétellel, relatíve kis évfolyamlétszámmal nehéz kielégítő megoldást találni. Megfontolandó az LB ajánlása az intenzívebb szólampróbákra, valamint a főtárgy órák anyagának és az aktuális zenekari darabok egyes szólamai összhangjának kialakítására.

Több alkalommal előfordult már, hogy tanáraink is beültek a zenekarba, ennek rendszeressé tételét nem mindig gondoljuk szükségesnek.

A korábban említett, és hiányosságként felhozott repertoárismeret óra fontossága itt kiemelkedő: jelentős számban található hangszerek, melyeknek szóló irodalma szinte elenyésző, a játszott irodalom gyakorlatilag a zenekari irodalomból tevődik össze.

1.1.4. Javaslat a megoldásra

Az LB ajánlása, hogy „a MAB és az OM közösen támogassa egy önálló kamarazene–zenekari BA szakirány és MA szak megindítását”, öröndetes. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy a hallgatók szempontjából a diploma végcélja továbbra is a hangszeres képesítés megszerzése lesz, mert elsősorban hangszeres tanárként fognak-tudnak elhelyezkedni.

1.2.2. Néhány szak speciális problémái

Az LB által felvetett problémák valóságok. Másrésztől - nemcsak a zeneoktatásban tapasztalható – tény, hogy mérhető és tapasztalható az általános felkészültség, előiskolázottság csökkenő színvonala. A Műegyetemen az első évben matematikából felzárkózó csoportokat kell indítani, pótolni a középiskolai hiányosságokat. Ugyanúgy a BA képzés első éve rámeleg a középfokról érkező hallgatók elméleti – szolfézs képességei hiányainak pótlására. Általánosnak érezzük, hogy a fiatalok már az alapfoktól kezdődően egyre kevesebbet énekelnek. Nem idevágó a megállapítás, de ez összefügg az általános- és középiskolai énekórák számának drasztikus csökkentésével is. Nehezen tud énekelni egy olyan – még ha professzionális hangszeres tanári pályára készül is - 18-20 éves fiatal, aki soha nem énekelt korábban.

Az LB bírálta, hogy nem valósult meg a heti 3 órás zenetörténet tanítás. Lehet, hogy néhol igaz, de Intézetünkben a zenetörténet oktatása szigorúan az elfogadott (és megkövetelt) óraszámokban történik. Ugyanúgy a tanterv szerint szigorlással záródik majd mind a zenetörténet, mind a zeneelmélet-szolfézs tárgyak lezárása is a BA ciklus végén.

A népzene tantárgy oktatására tett javaslat, miszerint utazó, kiváló szakemberekre bízánk a tárgy oktatását, elfogadható, és tulajdonképpen könnyebbséget is okozhat számos intézménynek. Mivel a MAB személyi előírásai az alapozó tárgyak esetében különösen erősek, a személyi feltételrendszer jelenlegi állapotának fellazítása nélkül ez adminisztratív okokból nehezen megvalósítható. Sajnos igaz a megállapítás, a középiskolai népzeneoktatás alacsony színvonalú. Intézetünkben a népzene oktatás színvonalát azzal is erősítjük, hogy a népzene órákhoz kötődő fakultatív néptánc és népi hangszer órákat ajánlunk a hallgatóinknak.

A bolognai rendszer egyik üdvözlendő új tárgya a partitúraismeret. A LB jelentése kiemeli ennek a tárgynak a fontosságát, másrésztől kritikusan szól arról, hogy a tárgy oktatása nem valósult meg. Intézetünkben a tárgyat az az Olsvay Endre tanítja (Horváth Barnabás szintén zeneszerző kollégával), aki ezt a tantárgyat a Zeneakadémián is kidolgozta. Sajnálattal vettük, hogy a LB ittlétekor a felkínált órarendben nem érdeklődött partitúraismeret óra iránt.

A felsőoktatási intézményekben a nyelvtanítás valóban problematikus. A Széchenyi Egyetemen sem megoldott az LB kívánsága szerint, de azon hallgatóknak, akik nem rendelkeznek nyelvvizsgával, 4 félév kötelező nyelvi kurzuson kell részt venniük (0 kredittel), hogy nagyobb lehetőségük legyen a diplomához kötött nyelvvizsga abszolválásához (az ingyenességről nem is beszélve).

Sajnos valós a helyzetértékelés a hiány-fűvös hangszerekről. Országszerte alig akad utánpótlás oboából és fagottból.

1.2.3 Az alkotóművészeti szakirányok helyzete

Alkotóművész szakot nem indítunk, az egész országban igazában csak Budapesten és Debrecenben van ennek realitása, egy-két fős évfolyamlétszámokkal nem érdemes elkezdni.

1.2.4. Javaslatok

Nagy örömmel vennénk, ha megvalósulhatna az LB ajánlása: „A színvonal fenntartása és fejlesztése érdekében halaszthatatlannak tartjuk a szakonkénti (szakirányonkénti) országos fórumok, műhelyek létrehozását, és a felsőfokhoz méltó továbbképzési formák – a minisztérium által elrendelt, finanszírozott és ellenőrzött – megszervezését.” A Zeneakadémiához alárendelt ZTI rendszer átfogó szakmai vertikumot jelentett. Szakmai kontroll valósult meg az egyes hangszerek oktatásánál, az azonos hangszereket tanító kollégák állandó kapcsolatot tartottak. Sokáig, még a bolognai rendszer bevezetése előtti időszakban is voltak az egyes specifikumokat átfogó szakmai fórumok. Konferenciák zeneelmélet-szolfézs tanároknak, közös felvételik a kisebb hangszereknél, ahol valamennyi tanár látta a jelentkezőket, alapvetően konszenzus alapján döntöttek a felvételizők sorsáról. A bolognai rendszer, az egyre fogyó jelentkezői létszám, a finanszírozás rendszere miatt az egyes intézetek egymás vetélytársaikká váltak, és minden módszerrel igyekeznek saját pozíciójukat megerősíteni. Szükség lenne a szakmai fórumok újjáélesztésére.

Az LB által javasolt közös órák tartása megfontolandó. Intézetünkben több hangszerrel rendszeresen alkalmazzuk, jó eredménnyel. Ugyanakkor ezt órarend szerinti állandósággal nehezen tartjuk kivitelezhetőnek.

Magunk is úgy véljük, sokkal több helyen és több hangszeren folyik művész master képzés, mint ami indokolt lenne. Az LB-nak is több alkalommal kinyilvánítottuk, Intézetünkben a zenetanárképzést tartottuk és a jövőben is azt tartjuk célnak.

1.1.5. Intézményi tagoltság

a) Helyesnek tarjuk az LB megállapítását: „...az intézmények... fenntartásuk mellett szól egyrészt az, hogy az egyetemi/főiskolai oktatók jelenléte nélkül e regionális funkciókat ellátó nagyvárosok zenei élete összeomlana, másrészt hogy a régiók tanári utánpótlását csak a közelben végzett hallgatókkal lehet biztosítani.”

b) Helyesnek tartanánk az LB ajánlását: a művész képzésnél „A MAB ilyen engedélyeit szigorúan a tanár személyéhez kellene kötni, és a tanár eltávozásakor fölül kellene vizsgálni” Ez a rendszer jól működött, amikor a Zeneakadémia bizonyos hangszerek képzését néhány kimagasló vidéki tanárkollégára bízta.

c) „A jelenlegi helyzetben teljesen reménytelen a *doktoriskola* felállítására igyekvő ambíció. Ez utóbbiról szólva egy igen nagy veszélyre a 3. fejezetben hívjuk fel a MAB és az OM illetékeseinek figyelmét.”

Nagy kár, hogy nem kaptuk meg a 3. fejezetet, ahol megismerhettük volna az LB álláspontját, és az egyetlen zenei doktoriskola jobb működésére tett megoldási javaslatait.

d) Nem egészen érthető az LB javaslata az oktatási társulásokkal kapcsolatban. Az még érthető, hogy egy kimagasló tanár taníthasson több helyen (erre szinte valamennyi intézetnél van példa), de hogy valósulhatna meg ez a „közös” hallgatókkal? Hogyan működhetne kamarazene, zenekar, ha az egyik intézményben csak pl. vonós, a másikban csak fúvós képzés lenne? Vagy akár az un. „kis” hangszerek, mint pl. oboa, fagott oktatását koncentrálnánk egy-két helyre?

[2. fejezet] SzE Varga Tibor Zeneművészeti Intézet - Győr

Javaslat: feltétellel akkreditálva, két év múlva a hibák kijavítása újra vizsgálandó

Általános jellemzés és kívánatos jövő

Örömmel vettük, hogy az LB általános benyomása az Intézetről pozitív. Az LB helyzetértékelésével, a tanárainkról alkotott képével alapvetően egyetértünk. Jól látják gyengeségeinket, és az előttünk álló problémák megoldásának útját.

Néhány megjegyzés a bírálathoz:

- A bolognai rendszer bevezetése előtt jó elméleti tudással és jó „zenei füllel” rendelkező hangszeres hallgatóink jelentős számban kaptak szolfézs kiegészítő diplomát, mely elősegítette elhelyezkedésüket. Ahogy az LB jelentés is írja, a kisebb helyeken elvértve tud valaki teljes állást kapni csak hangszeroktatásra, a legtöbben a szolfézs tanítással karöltve tudtak elhelyezkedni, és alapvetően jól végezték a feladatukat. A bolognai rendszerben ez a párhuzamosság sajnos megszűnt. Megfontoljuk az LB ajánlását az alapképzésben a szolfézs minor elindításáról, és a masteren a zeneismeret szakirány akkreditálásáról.

- Az LB ajánlása, a szombathelyi volt Berzsényi művészetközvetítési (ének-zenei) szakának áttelepítése a következő években nem tűnik reálisnak – bár kétségtelen, szakmailag indokolt lenne. Pár éve a Berzsényi Főiskola integrációs szándékkal megkereste a Széchenyi Egyetemet,

végül is az integráció a Soproni Egyetemmel valósult meg. Ezzel a Berzsenyi magányos zenei képzése a Soproni Egyetemen belül még jobban magára maradt.

A zenekari és kamarazenei alapképzés

A zenekari és kamarazenei kérdés általános problematikájával az általános rész foglalkozik, ránk általánosságban ugyanazok a hiányosságok jellemzők. Megfontolásra érdemesnek tartjuk az LB ajánlásait, és a megoldható ötleteket azonnal érvényesítjük.

A koncertcélokra, zenekari próbákra szolgáló volt Zsinagóga templomtere valóban nem a legjobb akusztikájú terem. A jelentős állami és egyetemi pénzből felújított műemléképület lassan három éve nyitotta meg újra kapuját sok évtizedes romos állapot után. Az azóta eltelt időben volt alkalmunk megtapasztalni a terem akusztikai előnyeit és hátrányait. Az akusztikai hátrányok leküzdésére, csökkentésére akusztikai tervek készültek, melyek egy részét már ki tudtuk próbálni. Reményeink szerint a műemlékvédelmi hivatalokkal sikerül kölcsönösen elfogadható megoldást találnunk.

Örülünk, hogy kiemelkedő képességű tanárookra lettek figyelmesek. Déri Györggyel hosszú távú terveink vannak, ő is szívesen van nálunk, rendkívül eredményes munkát végez. Sok kollégánk vesz részt a Zeneakadémia doktorképzésében, ebben az évben 5 kollégánk sikeres védésében reménykedünk. Az ütőhangszeres tematikát és a hangszerparkot még a győri ütős kultúrát megalapozó Váray László dolgozta ki, illetve hozta létre. Utóda tanári próbaidejét tölti, az LB számára is kielégítő megoldáshoz várjuk a szakmai segítséget és tanácsokat. Az LB jelentés gyengének ítéli meg a hegedűs képzésünket. Való igaz, a hegedű tanáraink – elsősorban Svikruha Márta – nem koncertező, gyakorló muzsikusként, de az elmúlt sok év főiskolai verseny eredményei és a Zeneakadémiára, illetve más intézmény kiegészítő egyetemi képzésére felvett hegedűs hallgatóink nagy száma inkább a ellenkezőjét bizonyítja. Kalló Zsolt bekapcsolódása a hegedű főtárgy oktatásba remélhetőleg a szint további emelkedését fogja jelenteni.

Tanári gárdánkban a kiemelkedő képességű kollégák mellett vitathatatlanul találunk szerényebb képességűeket, mint bárhol máshol, ahogy az LB is látja. A személycserék, a kevésbé alkalmas tanárok háttérbe szorítása a jogszabályok miatt nagyon nehezen megvalósíthatók. Ez nem csak a mi intézményünkre, de az egész felsőoktatásra jellemző és komoly politikai döntést igényel ennek a megoldása.

Valóban komoly gondot jelent a nem megfelelő könyvtári állomány. A Zeneakadémia legmostohább intézeteként integrálódtunk a győri akkori főiskolához. Az elmúlt több mint egy évtized alatt épületünk, anyagi helyzetünk konszolidálódott, sok szempontból kivételesen jó helyzetbe is kerültünk. 2002-ben a Parlament 4,5 milliárd Ft-os támogatást szavazott meg az Egyetem új könyvtárára és könyvtári állományának javítására. Komoly és nagyratörő terveket készítettünk a hiány lefaragására, és esélyünk is volt egy korszerű adatbázisú, jóval nagyobb állományú zenei könyvtár kialakítására. Sajnos a politika viharai negligálták az akkori törvény erejű döntést. Most hasonló cipőben járunk: a jövő évben kezdődik az új könyvtár és tudásközpont építése, reményeink szerint a sok milliárd Ft-os fejlesztésből nekünk is jut. A Richter János Zeneművészeti Szakközépiskolával való szoros kapcsolat miatt (közös együttesek, tanárok, hangszerbeszerzések) használjuk a 25.000-es könyvtárukat is.

Az előterjesztésben 2 éves feltételes akkreditációt javasolnak, csakúgy, mint a többi hasonló intézménynek. Az LB jelentéséből nem derül ki pontosan, milyen konkrét feltételek teljesülése esetén támogatnák a képzést.

Miskolci Egyetem, Bartók Béla Zeneművészeti Intézet

R/1589-2/2009. HA.

Prof. Dr. Bazsa György úrnak

a MAB elnöke

Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság

Tárgy: Észrevételek a MAB Akkreditációs Bizottsága 2008. november 5-7. közötti látogatásáról készült, párhuzamos akkreditációs értékelést tartalmazó jegyzőkönyvhöz

Tisztelt Elnök Úr!

Élve az intézményi véleményezési joggal, a tárgybeli jelentéshez – a fejezetek sorrendjében – az alábbi megjegyzéseket tesszük.

I. fejezet

Előjáróban kijelentjük, hogy a MAB által delegált Akkreditációs Bizottság jelentésében megfogalmazottakkal – bár mint az ismert, nem kaphattak teljes képet az egyes intézményekben folyó munkáról – egyetértünk. Az oktatás folyamatára tett javaslataik és a megjelölt feladatok eddig is célként lebegtek az intézmény vezető testületei előtt, teljes körű megvalósításukat azonban több tényező befolyásolja.

Bár a jelentés nem kíván a finanszírozási feltételekkel foglalkozni, rögzíthetjük, hogy a jelenlegi rendszer a mennyiségi és nem a minőségi mutatókat preferálja.

Az sem vitatható, hogy minőségi munka a jól felkészült, és elhivatott oktatók mellett, a befogadásra kész és alkalmas hallgatókat is feltételez. Véleményünk szerint a zenei felsőoktatás egyik fő problémája, hogy a zeneiskolák és zeneművészeti szakközépiskolák teljes szakmai felügyeletét felszámolták. Az úgynevezett minőségbiztosítási eljárások jószerevel csak az adminisztrációt ellenőrzik, azt a szakmai segítséget és odafigyelést, amit az egykori szakfelügyelői rendszer nyújtott, nem biztosítják, és nem is biztosíthatják. Így fordulhatott elő, hogy bizonyos szakok elcsökevényesedtek, megszűntek (pl. főtárgyi szintű elmélet, gordon). Csak az iskolavezetők szakmai igényességén múlik, számon tartják-e, hogy az oboa, fagott, kürt tanárok legalább óraszámuk egy részében képzésükben megfelelő munkát végeznek, vagy hagyják a teljes óraszámot furulyatanítással kitölteni.

Az oktatás és a valódi társadalmi igények, valamint a repertoár megválasztására vonatkozó észrevételekkel teljes mértékben egyetértünk, és igyekszünk a változtatásokat jó irányba befolyásolni. Az alaphelyzet azonban az, hogy az oktató azokat a szakmai, művészi ismereteket és elvárásokat igyekszik továbbadni, amiket vele szemben is támasztottak tanulmányai során. Köztudott, hogy az intézményeknek a felsőoktatásban alkalmazható oktatók képzésére lényegében semmilyen befolyásuk nincs. Változás akkor várható, ha vidéki egyetemeken szórványosan induló művészképzés nem a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen akar versenyezni, hanem jobban figyelembe veszi az oktatói munkára való felkészítést.

A repertoár vonatkozásában kényszerek hatnak. A hallgatók egy része azonban, valóban zenekari művészi pályára megy. A vidéki zenekarok muzsikusaik döntő többségét vidéken képezték. A próbajátékok anyaga egyre igényesebb, míg a felkészülési idő a BA képzésben három évre zsugorodott. A próbajátékok anyagát képező jelentős versenyműveknek és egyéb daraboknak a képzési időn belüli feldolgozása megkerülhetetlen.

A repertoár „átjátszandó” anyagokkal való bővítése minden szempontból kívánatos, de nehézséget okoz, hogy a lapról játszási készség kialakítására az alap- és középfokú képzésben nem fordítanak figyelmet. Ezt tapasztaljuk – néhány örvendetes kivételtől eltekintve – a hallgatók többségénél.

A fenti észrevételeket nem mentegőzéseként, és nem beletörődéssel jegyezzük meg, hanem a helyzetelemzés objektív tényezőjének ítéljük.

Kamarazene: úgy gondoljuk, a kamarazene oktatására vonatkozó általános észrevételek a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetére nem jellemzőek. Elismerjük azonban, hogy a tárgyat tantervileg fel lehet ugyan építeni, de a gyakorlatban a hangszerenként rendelkezésre álló hallgatók határozzák meg a csoportok összetételét, ami jelentősen befolyásolja a repertoárt.

Zenekar: esetünkben a szakmai vezetés Török Géza, a Magyar Állami Operaház Liszt-díjas karmestere személyében megoldott. Munkáját a vonós- és fúvós szekciók szólampróbái alkalmával szakoktatóink segítik. A zenekari játékra való felkészítést célozza, a főtárgyi munkába épített zenekari szólamismeret (a főtárgyi vizsga anyagát képezi) és a zenekari szólamgyakorlat, mely vonós-, fafúvós-, rézfúvós- és ütős szekcióban, órarend szerinti beosztásban, zenekari praxissal rendelkező oktatók irányításával történik. Nem elhanyagolható tény, hogy hallgatóink olyan szólistákkal dolgozhattak együtt, mint Lantos István, Falvai Sándor, Onczay Csaba, Szokolai Balázs, valamint a Magyar Állami Operaház énekes szólistái.

A zenekari munka pedagógiai tervére vonatkozó észrevételek fontosak, de csak ideális körülmények közt valósíthatók meg. Bizonyos „megrendelések” teljesítése az anyaintézethez való tartozásunkat demonstrálják, más esetekben az Egyetem és a Város kapcsolatát, illetve az Intézet régióban betöltött pozícióit erősítik. Különösen nehéz ezeknek a felkéréseknek ellenállni, amikor a jelenlegi finanszírozási rendszer mellett az egyetemek évi több tízmillió forinttal járulnak hozzá a zeneművészeti karok és intézetek működőképességének megőrzéséhez. Mindemellett – elsősorban a műsor megválasztásával – igyekszünk az oktatási célok és a külső igények közti egyensúlyt megtartani.

Énekkar: A Látogató Bizottság az idő szűkössége miatt csak a városi kórus próbáját látogatta meg, ahová az Intézet férfi hallgatói járnak kóruspróbára. A kevés létszámú férfi hallgató miatt vegyeskar önállóan a főiskolán nem működik, ők itt tudják le a kórusgyakorlatukat. Az Intézetben működik viszont nőikar, a Látogató Bizottság ennek próbáján nem vett részt. A Nőikar – létszáma 35-40 fő – évek óta szép eredményeket ér el hazai és nemzetközi versenyeken is.

Reflexiónk a Bizottság javaslataira:

Önálló kamarazene-zenekari BA és MA szakirányok indítása:

Csak a tanári második, illetve kiegészítő szak engedélyezésével javasolható, mivel előre nem prognosztizálható, hogy melyik szakterületen lesz a hallgatónak elhelyezkedési lehetősége. További probléma, hogy a „normál” BA és MA tantervtől feltételezhetően eltérő zenekari gyakorlat, – mely szimfonikus zenekar esetében legalább 13 szakirány megfelelő hallgatói létszámát feltételezi –, hogyan teljesíthető a jelenleg engedélyezett hallgatói létszámkeret mellett.

Tanári színvonal kérdése akkor lesz megoldható, ha DLA-s képzettségű pályázók sokaságából választhat az intézmény oktatót. Amíg „vadászni” kell egy-egy minősített oktatóra – függetlenül szakmai gyakorlatától és pedagógiai eredményeitől – javulás nem várható. A témával kapcsolatban visszautalnánk a bevezetőben említettekre, miszerint leendő oktatóink képzésére nincs befolyásunk.

Alkotóművészet szak problémái az alap- és középfokú képzésben, illetve annak megszűnésében keresendők. Elgondolkodtató, hogy a zeneművészeti karok és intézetek nem is akkreditáltatták valamennyien e szakot. Kérdés, Kodály Zoltán országában ki fogja az alsó- és középfokú oktatásban a szolfézst és zeneelméletet tanítani.

II. fejezet

Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézete értékelése

- Ellentmondást érzünk a 14. oldal 4. bekezdésének megállapítása – miszerint „nehézséget jelent a tanári kar óraszámának kitöltése” – és az oktatói állomány közölt adatai közt. Valójában az óradíjas oktatók magas számát a kinevezettek létszáma teszi szükségessé.
- Intézetünkben PhD fokozattal rendelkező oktatót nem alkalmazunk, a tudományosan minősített oktatóink DLA fokozattal rendelkeznek.
- A zeneszerzés szak indítása a növendékanyag vonatkozásában valóban nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, így a 2009/2010 tanévre már meg sem hirdettük.
- A kamarazene tanítására tett észrevétel kapcsán megjegyezzük, hogy a jelenlegi BA képzés intézmények közti konszenzuson alapuló órahálója (átjárhatóság) nem teszi lehetővé a kamarazene főtárgyi szintű oktatását. Tény, hogy a színvonal nem teljesen kiegyenlített. Az órák döntő többségét azonban olyan oktatók tartják, mint Dr. Tóth Erika (a Kodály Vonósnyegyes másodhegedűse), Kostyál Kálmán (négy évtizedig a Liszt Ferenc Kamarazenekar szekund szólamvezetője) és a látogató bizottság által is kiemelt Miklós-Dienes András és Bákonyi Tamás kollegák. Tapasztalataink szerint – különösen az alsóbb évfolyamokon – célszerűbb a csoportokat olyan kamarazenei gyakorlattal rendelkező oktatókra bízni, akik esetenként hangszertechnikai segítséget is tudnak adni az optimális zenei megoldásokhoz (vonósokhoz vonós tanár, fafúvósokhoz fafúvós tanár stb.). Elfogadjuk és megvalósítjuk azt a gyakorlatot, hogy a színvonal összehangolása érdekében egy felelőse legyen a tárgynak
- Az alkotóművészet szak problémája a felsőoktatás szintjén nem oldható meg. Meg kellene találni a módját, hogy a zeneművészeti szakközépiskolákban ismét beinduljon a képzés, illetve a pedagógiai főiskolák mintájára lehetővé váljon az államilag finanszírozott kétszakos képzés (hangszer+szolfézs). Ellenkező esetben a zeneiskolák néhány éven belül szolfézs tanár nélkül maradnak, vagy ami szakmailag ezzel egyenlő, ezeket az állásokat művészetközvetítő diplomával rendelkezőkkel töltik be.
- A repertoárral kapcsolatos észrevételeinket az első fejezetben tettük meg.
- A magánének énektanításban általunk is észlelt anomáliákat a Látogató Bizottság csak megerősítette. Az első szükséges lépést megtettük Pappné dr. Schmiéd Annamária kinevezésével.

Ezúton is szeretnénk megköszönni a Látogató Bizottság észrevételeit, és hogy a vizsgálat során nyugodt, kollegiális légkörben tudtunk együttműködni.

Miskolc, 2009. augusztus 24.

Prof. Dr. Patkó Gyula
rektor

Szegedi Tudományegyetem, Zeneművészeti Kar

A zeneművészeti ág szakjain folyó képzések 2008-2009-ben lezajlott párhuzamos akkreditációs eljárását követően elkészült LB-jelentés hivatkozik arra a körülményre, hogy „a tanári állománynak csak mintegy felét” láthatta munka közben, „s egyetlen óra vagy töredék-óra benyomásai alapján nem lehet igazán felelősséggel nyilatkozni”. Ebből is következik, hogy a jelentés némely része korrekcióra, illetve kiegészítésre szorul.

1. fejezet

1.1.1.

Ezek közé tartozik az repertoárra vonatkozó bekezdése is, hiszen Szegeden mintegy négy évtizede minden évben megrendezésre kerül a Kortárszenei Hét, melynek keretében hallgatóink és oktatóink rendszeresen adnak elő ismert és kevésbé ismert kortárszenei műveket. (Az előadott művek katalógusa megtalálható a Vántus Társaság archívumában.)

Az LB által kívánatosnak tartott szerzők műveit a ZMK képzése rendszeresen repertoárján tartja. (Pl. az egyik diplomázó Liget: Musica Ricercata-ját játszotta). Fontos megemlíteni, hogy a zongora szakos hallgatók számára a tanév 2. félévi vizsgáinak egyik fontos eleme a Mikrokozmosz IV-V-VI. kötetéből összeállított kötelező válogatás, továbbá, hogy Bartók zenéjét a Szegeden két évente megrendezésre kerülő Nemzetközi Bartók Zongoraversenyen is preferáljuk. A szerző műveinek széles skálája kerül megszólaltatásra, melyet a versenyek programfüzetek dokumentálnak.

1.1.2.

Szegeden a kamarazene oktatása két évtizede a Kamarazene Tanszék keretei között folyik. Szervezett keretek között, órarend szerint, heti gyakorisággal. Számunkra a kamarazenei képzés fontossága a főtárgyéhoz hasonló, melyet az is igazol, hogy a főtárgyi vizsgához hasonlóan a hallgatók vizsgakoncertet teljesítenek, melynek értékelése szintén két tizedes jegy pontosságú. Emellett a szorgalmi időszakban nemcsak a ZMK hangversenytermeiben, hanem egyéb egyetemi és városi rendezvényeken is színvonalas teljesítményt nyújtanak, melyeken sok esetben maga a kamarazene-tanár is fellép a tanítványaival. Az oktatás minőségét jelzi, hogy a ZMK hallgatói kiemelkedően jól szerepelnek a hazai és nemzetközi kamarazenei versenyeken.

1.1.3.

A Zeneművészeti Karon három zenekar (szimfonikus, koncertfúvós és vonós kamara) biztosítja a zenekari gyakorlat oktatását. A Vonós Kamarazenekart a Szegedi Szimfonikus Zenekar kiváló koncertmestere vezeti, aki egyben kamarazenét is tanít. Személye garancia arra, hogy a szólampróba, a hangzásarány, a biztos intonáció, stílusismeret, és a zenekari játékra való felkészítés maradéktalanul megvalósul. A ZMK vezetése az együttesek vezetőivel közösen alakítja ki az adott tanév elején a játszandó repertoárt és tervezi meg a zenekarok fellépéseit. Együtteseink fél évente két-két önálló koncertet abszolválnak általában – a magyarországi koncertéletben még mindig jellemző – *nyitány-versenymű-szimfónia* műsorszerkezet elvét követve. A *zenekari gyakorlat* órahálóban való elhelyezése és kreditálása mindenben megfelel az *előadóművészet* alapszak KKK-jában előírtaknak.

1.1.4.

Az önálló *kamarazene-zenekari* BA-szakirány és MA-szak létesítésének és indításának jogszabályi lehetőségei jelenleg is adóttak. Ugyanakkor új szakok létesítése és indítása csak egy költségeket és hatékonyságot figyelembevevő hatástanulmány elkészítését követően célszerű, melynek során figyelembe kell venni azt is, hogy a jelenlegiek közé hogyan illeszthetőek újabb képzések, milyen óratöbblettel járnak azok, van-e oktatói kapacitás. Itt kell megemlíteni azt is, hogy minden képzőhely csak a saját kapacitáslétszámának terhére indíthat újabb képzéseket.

1.2.1.

Meglepett bennünket az LB-jelentés oktatókra vonatkozó állítása, melyből az a következtetés vonható le, miszerint a hazai zenei felsőoktatásban oktatók több mint 80 %-a nem tartozik sem a „szilárd hagyomány őrzői”, sem a „jó tanárok” közé, azaz „átlagos, vagy átlag alatti tanárok.” Ezt a megállapítást egy-egy két-három napos látogatás benyomásai alapján mindenképpen eltúloztunk tartjuk, személyes szakmai tapasztalataink (felvételi vizsgák, diploma-koncertek, zenei versenyek, fesztiválok) alapján ennél kedvezőbb arányt tartunk reálisnak.

1.2.2.

A zenetörténet óraszámja valóban csökkent a többciklusú képzésre történő átállással (210-ről 180-ra). Ahhoz, hogy az óraszám újra 210 legyen, a III. év heti óraszámát 2-ről 3-ra kell emelni.

A *partitúraismeret* mint ismeretkör az alapszakok KKK-i nem tartalmazzák.

A ZMK Magánének Tanszéke növendékeinek minőségi nyelvoktatása megoldott. Az Idegennyelvi Központ által oktatott olasz és német zenei szaknyelv mellett az *idegen nyelvű szerepgyakorlatot* igazi szaktekintély – Csengery Adienne kiváló művész – tanítja.

1.2.3.

Az LB-jelentés szerint felül kellene vizsgálni az *alkotóművészet és muzikológia* alapszak *zeneismeret* szakirányának az *ének-zene* alapképzési szakkal való párhuzamosságát. A párhuzamosság látszólagos, mivel eltérés van már a bemenetelre is, más a képzés tartalma és célja, valamint más-más képzési területhez tartoznak (művészet, illetve művészetközvetítés).

1.2.4.

Életszerűnek tűnik az a megállapítás, mely szerint azon oktatók, akik egyben zenekari művészek is, saját óráik megtartásán túl nem igen vesznek részt a Kar életében. Ezzel együtt ennek a helyzetnek nemcsak hátrányai, hanem előnyei is vannak. A zenekari muzikusok révén élő kapcsolatban áll a zenei felsőoktatás a szimfonikus zenekarral, speciális tudásukkal jelentős mértékben gyarapíthatják a hallgatók szakmai ismereteit. Ezért ezt a szituációt nem tekinthetjük kizárólagosan elmarasztalhatónak.

A közös hangszeres órákra vonatkozó javaslat szakmai szempontból egyértelműen jónak mondható, de kivitelezése oktatásszervezési nehézségekbe ütközhet.

1.2.5.

A felvételizők létszám-csökkenésének okát mi abban látjuk, hogy azok a jelentkezők, akik most kizárólag csak az alapszakokra jelentkezhetnek, korábban két jelentkezést is beadhattak (egyszerre főiskolai és egyetemi szakra). Ezáltal a jelentkezők száma – több év átlagát alapul véve – kb. 40 %-kal több volt.

2. fejezet

Az 1. fejezetben a kamarazenei és zenekari képzésre vonatkozóan leírt észrevételünket itt tudatosan megismételjük:

Szegeden a kamarazene oktatása két évtizede a Kamarazene Tanszék keretei között folyik. Szervezett keretek között, órarend szerint, heti gyakorisággal. Számunkra a kamarazenei képzés fontossága a főtárgyéhoz hasonló, melyet az is igazol, hogy a főtárgyi vizsgához hasonlóan a hallgatók vizsgakoncertet teljesítenek, melynek értékelése szintén két tizedes jegy pontosságú. Emellett a szorgalmi időszakban nemcsak a ZMK hangversenytermeiben, hanem egyéb egyetemi és városi rendezvényeken is színvonalas teljesítményt nyújtanak, melyeken sok esetben maga a kamarazene-tanár is fellép a tanítványaival. Az oktatás minőségét jelzi, hogy a ZMK hallgatói kiemelkedően jól szerepelnek a hazai és nemzetközi kamarazenei versenyeken. (Ld. 1.1.2.)

A Zeneművészeti Karon három zenekar (szimfonikus, koncertfűvös és vonós kamara) biztosítja a zenekari gyakorlat oktatását. A Vonós Kamarazenekart a Szegedi Szimfonikus Zenekar kiváló koncertmestere vezeti, aki egyben kamarazenét is tanít. Személye garancia arra, hogy a szólampróba, a hangzásarány, a biztos intonáció, stílusismeret, és a zenekari játékra való felkészítés maradéktalanul megvalósul. A ZMK vezetése az együttesek vezetőivel közösen alakítja ki az adott tanév elején a játszandó repertoárt és tervezi meg a zenekarok fellépéseit. Együtteseink félévente két-két önálló koncertet abszolválnak általában – a magyarországi koncertéletben még mindig jellemző – *nyitány-versenymű-szimfónia* műsorszerkezet elvét követve. A *zenekari gyakorlat* órahálóban való elhelyezése és kreditálása mindenben megfelel az *előadóművészet* alapszak KKK-jában előírtaknak. (Ld. 1.1.3.)

Az oktatói állomány vonatkozásában kiegészítésül megemlítjük, hogy a szakmai tárgyakat ellátó közalkalmazottak 24 %-a, az összes tárgyat oktatók 32 %-a rendelkezik fokozattal, valamint a szakon oktatók közül 4 oktató habilitált (Kerek Ferenc, Pukánszky Béla, Szecsődi Ferenc, Temesi Mária). Megemlítjük, hogy oktatóink közül jelenleg 8-an vesznek részt doktori képzésben, így a minősített oktatók aránya tovább nő. Vélhetően ezek az adatok elkerülték az LB figyelmét, mert a jelentésben a minősített oktatók feltűnően alacsony számáról tesznek említést. Sajnálattal állapítjuk meg, hogy „a kiváló, vagy a közepes szintet felfelé átlépő tanárok” felsorolása is hiányos.

Az SZTE intézményfejlesztési tervében – a ZMK képzési fejlesztési tervével összhangban – szerepel a doktori iskola létesítése. A művész master szakirányokra és a habilitált egyetemi tanárookra, valamint kiterjedt nemzetközi kapcsolatainkra építve reális tervnek látjuk ennek megvalósítását. A Hubay-életművet feltáró Szecsődi Ferenc, a Wagner-operaszerepeket alakító Temesi Mária és a Nagyszentmiklósi Bartók-centrumot kiépítő Kerek Ferenc tudományos és művészi munkásságát tekintjük a leendő doktoriskola magjának. A Kar művészeti műhelyeinek és kutatási területeinek részletes leírását az Önértékelés vonatkozó része részletesen tartalmazza.

Az *alkotóművészet és muzikológia* alapszak két szakirányával kapcsolatban rendelkezünk indítási engedéllyel, melyeket 2007-ben nem indítottunk, 2008-ban pedig meg sem hirdettünk. Így valójában sajátos az a megállapítás, hogy a „szak szétesett”. Az *előadóművészet* alapszak *zenekar- és kórusvezetés* szakirányával kapcsolatos beadványunk nem volt, így szakindítási engedélyünk sincs.

Az LB-jelentés szerint felül kellene vizsgálni az *alkotóművészet és muzikológia* alapszak *zeneismeret* szakirányának az *ének-zene* alapképzési szakkal való párhuzamosságát. A párhuzamosság

zamosság látszólagos, mivel eltérés van már a bemenetet illetően is, más a képzés tartalma és célja, valamint más-más képzési területhez tartoznak (művészet, illetve művészetközvetítés) (ld. 1.2.3.)

Az egyes tanszakok értékelésében a működő 20 szakirány alig több mint egyharmadáról esik szó.

A ZMK Zeneelmélet Tanszékét sajátos állapotban érte a párhuzamos akkreditáció. A beadvány elkészítésekor stabil tanszék a minősített oktató váratlan távozásával nehéz helyzetbe került. A megbízott tanszékvezető megbízatása június 30-án lejárt. Személyét egy valóban nagy tapasztalattal rendelkező kolléga váltja fel, aki képes lesz lendületbe hozni a Kar elméleti képzését. A Zeneelmélet Tanszék minősített oktatójával szemben az LB által megfogalmazott kritikát eltúlzottnak érezzük, mivel eddig elért szakmai eredményei elvitathatatlanok (Debreceni Nemzetközi Kórusverseny díjazottja). Véleményünket alátámasztja a MAB-tól az LB-jelentéssel egy időben érkezett szakindítási engedély indoklása, mely szerint: „A szakmai munkát végző dr. Cseri Zsófia is minősítéssel rendelkezik. A tantárgyak felelősei és oktatói vezetőoktatók, szakmailag alkalmasak feladataik ellátására. Művészi jelenük és múltjuk, oktatói és művészi tevékenységük összhangja az oktatott vagy gondozott tárgyak elméleti és gyakorlati területeivel meggyőzően bizonyított.”

A vezetési stílust javítani szándékozó kitételrel kapcsolatban meg kívánjuk jegyezni, hogy a Kar az elmúlt közel egy évtizedben a Tanszékvezetői Kollégium bevonásával hozta meg döntéseit, és ezen elvek szerint kíván működni a jövőben is.

Szeged, 2009. augusztus 12.

Tisztelettel:

Dr. Kerek Ferenc
dékán

Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar

Az intézmény észrevételeit lásd külön PDF fájlban.

Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár)

Az intézmény nem fűzött észrevételeket a jelentés tervezetéhez.